

TABULARI YIKARAK
YASAKLARI HIÇE SAYARAK

SAYI 6

FEMINERVA

3 AYLIK FEMİNİST DERGİ

5 TL



ANKARA'DA KÜÇÜK BİR ODA
• AKSU BORA

FEMİNİST TERAPİ
• HİLAL EYÜPOĞLU

*ZAMANIN ÖTESİNDE
MASALSI ŞARKILAR ve
İKİ KADIN: NADA*
• SELEN HÜNERLİ ve
MİRAY KURTULUŞ'LA
HEMHAL

KELİMENİN HER ANLAMıyla AŞK
• MERAL ÇINAR

*"SEVGİSİZ"LERİN GİREMEDİĞİ
"PEK KADIN" BİR KÖY: YIRCA*
• SARE ÖZTÜRK

GÜZ
2019

DOSYA KONUSU

AŞK

**KANAYAK**

Can Yayınları, 2019

Yazar: Gamze Arslan**Yayına hazırlayan:** Aksu Bora**Sayfa sayısı:** 152

İlk öykü kitabı Çerçalan'la 2016 Yaşar Nabi Nayır Öykü Ödülü'ne layık görülen Gamze Arslan bu kez yeni öykü kitabı Kanayak'la okurların karşısına çıkıyor. Ölülerini öldürmeyen, etin, kemiğin, kanın, toprağın ve düşün diliyle hesaplaşmaya, isyana ve özgürleşmeye çağıran bu öyküler duru bir dil ve alabildiğine yaratıcı bir kurguyla en katı gerçeklere tercüman oluyor.

Zorlu ana kız ilişkisi; kadın olmak; yakıcı tutkular; sahibine de tarihe de sahip çıkan giysiler; işçilerin hakkını kollayan fabrikalar; kimsenin uğramadığı kasabalarda yaşananlar ve sokaklarında hakkını arayan uzuvların gezindiği büyükşehirler... Toprak altında yatanlardan, rüyada yankılananlardan ve otopsi masasındaki artıklardan yola çıkıp yeniden kurgulanan hayatlar bunlar...

"Buradayız! Size çiçek isimleri sayıp, romantizmi, oradan aşkı, oradan bağı yanık yanık sızlatan sevdayı, hadi hiç olmadı belki sevgiyi anlatmak için değil! Hayır!

Size burada çiçekleri de hayvanları da anlatmayacağız. Görülmemiş bir çiçek açmadan bahsedeceğiz.

Cüzel bir ad seçtik bizce. 'Görülmemiş bir çiçek açma.'"

Sahibi ve Sorumlu Yazışları Müdürü: Eylem Gülteke

Mutfak Ekibi: Meral Çınar, Hatice Göz, Gözde Çelik, Aysin Özcan, Gizem Işık, Dilan İpek, Eylem Gülteke, Erkan Gökber

Adres: İstiklal Cad. No: 76 Tokatlıyan İş Hanı Kat: 2 / 21 Beyoğlu / İstanbul

İletişim: feminervadergi@gmail.com

Basım Yeri: Nakış Ofset Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, 2ND5 Topkapı / İSTANBUL **Tel.:** 0212 613 87 37

İÇİNDEKİLER

- 4-5 - Tutkulu Bir Kuşağın Kadın Devrimcisi
Şirin Cemgil -Perihan Koca
- 6-7 - İsviçre'de Feminist Grev -Meral Çınar
- 8-11 - Sudan Meydanlarında Kadınlar
-Sudanlı Kadınlar ile hemhal
- 12-13 - Kadın Üniversiteleri Neye Yarar?
-Hatice Göz
- 14-15 - "Kadın Akademisyenin Serencamı"
-Funda Şenol Cantek
- 16-17 - Akademik Erkeklik(ler) ve Başka Bir
Akadememin İmkanları -Başka Bir Akademi
Mümkün Hareketi
- 18-19 - Ankara'da Küçük Bir Oda -Aksu
Bora
- 20-21 - Feminist Terapi -Hilal Eyüpoğlu
- 22-23 - "Sevgisiz"lerin Giremediği "Pek
Kadın" Bir Köy: Yırca -Sare Öztürk
- 24-25 - "Kadınlar Ne Anlar Futboldan"
-Sportif Lezbon ve Mor Barikat ile sohbet
- 26-27 - Zamanın Ötesinde Masalsı Şarkılar
ve İki Kadın: NADA -Selen Hünerli ve Miray
Kurtuluş'la hemhal
- 28-29 - Giysiler Masum Değildir -Dilan İpek
- 30-31 - Erkekler Neden Görünmüyor? -Eylem
Cültekte
- 32-33 - Eril Kentler ve Kadınlar -Ekinsu Sıla
- 34-35 - Bir Hayli (Ekonomik) Kriz -Deniz Uslu
- 36-37 - Bilimin Pes Etmeyen Kadınlarından
Biri: Maria Sibylla Merian -Şeyda Demirtaş
- 38-39 - Bir Kavram Olarak Kadın Cinayeti
-Fatoş Acalı
- 40-41 - Yeniden Üretilen Erkekliğe Sürekli
İsyan -Arzu Küçük
- 42-43-44 - Temsile İhtiyacımız Yok Biz
Zaten Buradayız -Özge & Rabi
- Dosya: AŞK**
- 46-47-48 - Kelimenin Her Anlamıyla Aşk
-Meral Çınar
- 48-49 - Aşk olsun... -Kadın Yazarlardan
seçmeler
- 50-51 - Afili Plazalarda Aşk Değil Cinsel
Taciz Var -Hülya Osmanoğlu
- 52-53 - "Hep aşka dair" -Gizem Işık
- 54-55 - Amfilerden Sokağa Kadınlar
İsyanda" -FeminAmfi'den Cansu ve Ayşegül
ile hemhal
- 56-57 - BENİM FEMİNİZMİM -Derleyen:
Eylem Cültekte
- 58-59 - Tomris Uyar: Verdiğim Özgürlükten
Kendime de İsterim -Sema Doğan
- 60-61 - Gülmeyin, özür dileyin! -Elif Demirel
- 62- Kaz Dağları'nın Üstü Altından
Değerlidir! - Aysin & Gizem



Yola yeni çıktık sayılır. Henüz soluğumuz taze, kalemimiz ıslak... Ama oluyor işte, olacak da böyle gecikmeler. Bazen bazı mevsimleri atlayacağız böyle, hep birlikte.

Bir yazı daha geride bıraktık. Her daim nasıl geçtiğini anlamadığımız, "sanki biraz daha mı sürmeliydi" dediğimiz bir mevsim olarak kalacak hep bu yazlar...

Önüyle sonuyla, iyi kötü aramızda kalan yazı bırakıp Sonbahara döndük yüzümüzü. Yazın o kasvetli, bunaltıcı havasından sıyrılıp, dökülen yaprakların ışığında bir sayı hazırlamaya çalıştık. Sayfaları açtığımızda, yüzünüzü bir esinti yalarsa, bilin ki bu sonbahar.

Aşk mevsimi geçmedi mi?

Ne bahtsız mevsimdir sonbahar. Yazdan sonra geliyor olmanın lekesini taşır sanki hep. Ya da ilkbahar olmamanın o kuru bilincini. Üstelik bir de soğuk mevsimin habercisi olmak...

Bizdeki de iş! Getirdik aşk konusunu bu sayıya yazdık. İlkbaharın suyu mu çıktı? Hem o mevsimlerin en aşk dolu olanı değil miydi? Kelebekler, kuşlar, çiçekler, aşkın bütün imgeleri ona ait değil miydi?

İşte konu aşk olunca, sonbahar en talihsizdir mevsimlerin. Dökülen ve sararan yapraklar, solan çiçekler, esen rüzgarlar hep ayrılığın imgeleri olagelmıştır.

Düşündük ki, madem konumuz aşk, madem aşkta kalıplara, sınırlara, itaat etmiyor kafa tutuyoruz, o halde şu mevsimsel duvarları da bi yıkiverelim. Her mevsime bir yük yükleme halinden, aşkı mevsimlere sıkıştırmaktan vazgeçelim.

Neden olmasın değil mi?

Mesela bir aylık yepyeni kapılar açıyorsa, ayrılık da, sonbahar da sevilmeyen mi? Hayatımızın üzerine kaya gibi oturmuş bir ilişki, bir yaprak dalından düşer gibi düşse hayatımızdan, başka bakmaz mıyız sonbahara?

Hele bir de aşık olursak bu mevsimde! İçimizde, küçük hortumlar çıkararak ilerleyen ve bütün tozu toprağı, kaldırım köşelerine biriktiren bir rüzgar esse... Sisli bir sabahın sonra yağın yağmurun damlaları gibi olsak mesela; ayrı ayrı aksak bile aynı yönde ilerleyen nehirler gibi olsak...

Olur, olur sevgili kadınlar. Her şey her mevsimde olur. Yazın kar yağar, kışın dondurma yenir!

Sonbahara hakkını verelim istedik. Kapılarımızı aşkla açalım, kıyafetlerimiz kalınlaşırken kalbimizin üstündeki örtüyü inceltelim dedik. Aşk hallerimizi, birbirimizi, takılıp kaldıklarımızı, gereksiz anlam yüklemelerimizi, bağımlılıklarımızı, belirlenimlerimizi görelim konuşalım istedik.

Güz geldi işte. Hüzün hazırlanıyor kendi köşesinde. Biz yine de sevince dönelim sevgili okur. Aşka dönelim. Kendimize dönelim. Hem başka türlü nasıl mümkün olur var olabilmek/kalabilmek bu dünyada.

İyi okumalar kadınlar. Bu güz, kapılar açsın size. Çıkış kapıları, kaçış kapıları, yeni kapılar...



Tutkulu Bir Kuşağın Kadın Devrimcisi Şirin Cemgil

Şirin Cemgil'e dair yazmak da aynı zamanda 68'e dönüp bakmak, o yılların atmosferine, o kuşağın diline, üslubuna, siyaset yapma tarzına, konuştuklarına, tartıştıklarına, eylediklerine dair yazmak demek... Son derece diyalektik, son derece iç içe...

Perihan Koca

Sarsıcı bir sözdür:

“Kadınların darağacına çıkma hakkı varsa, kürsüye çıkma hakkı da olmalı.”

Hayatı pahasına da olsa, öyle demişti Olympe de Gouges; Fransız Devrimi'nin hemen ardından ilan edilen “İnsan (homme-man=erkek) ve Yurttaş Hakları Bildirgesi”ne karşı 1791'de kaleme aldığı feminist bir eleştiri mahiyeti taşıyan “Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi”nde.

Devrim gelmişti ve anayasal bildirgelerle garanti altına alınmaya çalışılıyordu, ama o haklar sadece erkeklere bahşediliyordu.

Köhnemiş her şeyi yıkıp yeniden yaratan devrimler çağında; hak, hukuk kavramları kadınları teğet geçiyor, yurttaş olma, seçme ve seçilme hakkı sadece erkeklere tanınıyordu.

Devrimlere bayraklaştırılan “eşitlik, özgürlük ve kardeşlik” sloganları sadece erkekle eşleşiyordu.

Tarihin bir çok anında olduğu gibi.

O müthiş 1968'ler

Savaşlar, işgaller, darbelerle bezenmiş tarihe damgasını vuran uzun ve çetrefilli bir dönemde, otoriteye karşı topyekun bir başkaldırının adı olagelmış 68 kuşağı...

Fransız Devrimi'nde kadın ve erkeğin giyotinindeki eşitliği, 68'de de devrimciliğin ve devrimcilerin gündelik rutini halini almış olan tutsaklık, kaçaklık, sürgünlük ve işkencede kendini gösteriyordu.

Peki ya, erkekler ve kadınların “eşit” olacağı bir toplum hayalinde birleşen 68 kuşağının devrimcilerinde o “eşitlik” kavramı, siyasette, toplumda, gündelik yaşamda kadınları

1965'te Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun (FKF) 16 kurucusundan biridir, 1967'de ODTÜ sorumlusu olarak seçilir. Aynı yıllarda eleştirel bir duruşa ve pozisyona sahip de olsa, TİP'e (Türkiye İşçi Partisi) yönelik yoğun baskılar ardına, TİP'e üye olur. TİP'in Dönüşüm Dergisi'ndedir Şirin.

ne kadar kapsayabildi?

68 kuşağının kadınlarından Ümide Aysu'nun bir röportajındaki “1960'lı 70'li yıllarda biz kadınlar kendimizi erkeklerle eşit zannediyorduk” kelimeleri, o eşitlik kavramının kadınlarda tezahür ediş biçimine dair önemli ipuçları veriyor.

Yine Latife Fegan, Gülfer Akkaya'nın hazırladığı “Sanki eşittik” kitabındaki 68 anlatımı yazısında:

“O dönemin aydın erkeklerinde hep bir “güçlü” kadınla birlikte olma özlemi ve idealizmi vardı. Sosyalist erkekler buna bir de “devrimci” kadın özlemi kattı. Hem devrimci hem de özgür kadınlar olacaktık artık! Devrimci kadın olmak, “kadınlığı” törpülemek erkekler gibi giyinip davranmak, duygusal olmamak gibi açıkça adı konmayan koşullar içeriyordu. Öğrenci hareketinin parkalı postallı genç kızlarını hatırlayın.

Ama cinsiyete dayalı iş bölümüne kimse'nin itirazı yoktu! Bizim evimizde, evin sorumluluğu bana aitti, ama kocam “yardım” ediyordu ve bununla puan topluyordu! Ve ben ev işlerine “yardım” eden bir erkekle evlenmekten mutluydum.” diye aktarıyor.

68'in parkalı postallı kızları ve Şirin Cemgil

Aslında ben 68 kuşağının öncü kadınlarından Şirin Cemgil'e dair birkaç kelam etme çabasıyla bu yazıyı kaleme almaya giriştim.

Ama o dönemki çoğu kadını kaleme almak gibi, Şirin Cemgil'e dair yazmak da aynı zamanda 68'e dönüp bakmak, o yılların atmosferine, o kuşağın diline, üslubuna, siyaset yapma tarzına, konuştuklarına, tartıştıklarına, eylediklerine dair yazmak demek... Son derece diyalektik, son derece iç içe....

Zaten o bağı kuramazsak, Şirin Cemgil'i 68'de nereye yerleştireceğiz?

Pekala, patriyarkal tarih yazımının yeni bir üreticisi konumunda kalıp, çokça yapıldığı gibi Şirin'i, Sinan Cemgil'in sevgilisi, eşi, karısı olarak da tarif edebiliriz.

E öyle ya, 68'in ardından gelen 78 kuşağında kadınlara yoldaş bile denmiyordu değil mi, partili, örgütlü kadınlar erkeklerin

bacısı idi... Yoldaş mertebesine erişebil-
mek için kadınlar kapitalizmle, sistemle
mücadele ettikleri kadar aynı davanın,
aynı tahayyülün, aynı ideolojinin peşin-
den gittikleri erkek yoldaşları ile de çokça
mücadele edeceklerdi...

Kadınları bir erkeğin dolayında tanımla-
ma, tarifleme, bir erkekle eşleştirme, bir er-
keğin çerçevesine oturtma eğilimi ne yazık
ki bugün bile hala çok güçlü bir eğilim.

Necmiye Alpay, Şirin Cemgil'i anlatırken
Şirin'in cenazesinde yaşanan vurucu bir
örnek üzerinden bu eğilimi şöyle anlatıyor:

“Şirin, öldüğü zaman cenaze töreni ya-
pılırken cinsiyetçilik açısından çok ilginç
bir şey oldu. Törende konuşan genç bir
erkek, Şirin'den bahsediyor ve Sinan Abla
şöyle, Sinan Abla böyle diye konuşuyor.
Dördüncüsünde uyardılar Sinan diyorsun
diye, ancak o zaman düzeltilti. Açıklamaya
gerek var mı, Şirin diye biri yok delikanlı-
nın zihninde! Yani kadının adı yok diyor ya
Duygu Asena! Aslında Duygu Asena'dan
önce de Virginia Woolf yazmıştır bunu,
Mrs. Dalloway adlı kitabında. Orada kadı-
nın adı Mrs. Dalloway'dır, soyadıyla anılır,
kendi adı yoktur. Şirin'in de neredeyse
olmayacaktı. Genç devrimcinin kafasında
Şirin, sadece Sinan Cemgil'in eşi idi.”

Şirin Yazıcıoğlu...

1945'te dokumacılık yapan bir ailede,
Denizli Buldan'da doğan Şirin, cinsiyetçi
roller ve ilişkiler sarmalında kuşatılmış bir
yaşamın “tuğla duvarlarını” mızıkçı” bir kız
çocuğu olarak kendi deneyimlerini yarata-
rak aşındırır ve yeni kapılar aralar.

1963'te İzmir Kız Lisesi'ni bitirip Ankara
Hukuk Fakültesini kazanır.

Ankara Hukuk'a girdikten hemen sonra
sol, sosyalist fikirlerle buluşur ve sosyalist
kimliğini inşa etmeye başlar Şirin.

1968 kuşağında, öğrenci gençlik hareketi
içerisinde etken, aktif, bağımsız bir kadın

olarak var olmaya başlar.

Kendi kişiliğinde yeşeren başkaldırısı, artık
sınıf ve sistemin bütününe karşı yönelmeye
başlayacak ve örgütlü mücadeleye katıla-
caktır.

1965'te Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun
(FKF) 16 kurucusundan biridir, 1967'de
ODTÜ sorumlusu olarak seçilir.

Aynı yıllarda eleştirel bir duruşa ve po-
zisyona sahip de olsa, TİP'e (Türkiye İşçi
Partisi) yönelik yoğun baskılar ardına,
TİP'e üye olur. TİP'in Dönüşüm Dergisi'
nindedir Şirin.

Sinan ile de 1967'de TİP-FKF çalışmaları
dolayısıyla tanışacaktır.

1965'te Doktor Hikmet Kıvılcımlı'nın
fikirlere, yazıları, kitapları ile tanışır.

O yılları ve kendi yaşamını kaleme aldığı
Sinan'ın kitabında, Kıvılcımlı'nın “Tarih
Devrim Sosyalizm” kitabını okurken ki
hislerini şöyle anlatır Şirin:

“Bu kitabı okurken, Marx, Engels, Lenin
kitaplarını okurken aldığım tadı alıyorum.
Bizden de böyle derin bilgili biri çıksın,
hayretler içinde kalıyordum.”

Hikmet Kıvılcımlı geleneğine böyle
yakınlaşır ve katılır. Hatta sonraları, Vatan
Partisi ayrılığında, 1979'da Sosyalist Vatan
Partisi (SVP)'nin kurucu heyetinde yer ala-
cak, özellikle Zeytinburnu-Bakırköy kadın
ve işçi örgütlenme çalışmalarına öncülük
edecektir.

Aynı zamanda şarkı söyler, müziğe tut-
kundur, 1964'te Leydi Börd Vokal gru-
bunda bateri çalmış, 1975'lerde Dostlar
Korosu'nda türküler söylemiş, kısa bir süre
çeşitli tiyatro oyunlarında yer almıştır. Bu
tutkusunu mücadelesine de taşır, dernekte
kitaplık ve koro kurar.

Canlı, üretken, enerjik, eleştirel, sorgulayan,
kendisine sürekli yeni katlar döşemeye
çalayan devrimci bir kadındır Şirin.

Şirin feminist miydi?

Şirin Cemgil, kadınların ikincilleştirilme-
sine, ezilmesine karşı her daim tutum alsa
da, ayrı bir kadın örgütlenmesine, feminiz-
me ve feministlere hep mesafeli olmuştur.

O kuşağın çoğu devrimcisinde olan düşün-
me biçimi Şirin'de de hakimdir ve feminist
ideolojiye mesafesini hep korur.

Aslında Şirin Cemgil'in yakın dostları
O'nun “gizli bir feminist” olduğunu söy-
lerler.

Oğuzhan Kayserilioğlu, Şirin Cemgil'i
anlattığı sohbetlerinde Şirin abla feminist
ideolojiye mesafeli dursa da, yaşamın her
alanında verdiği tepkilerle, müdahale bi-
çimleri ile kendi doğallığında bir feminist
olarak yaşardı, diye aktarırdı.

Kendi yaşamını kendi kaleminden anlattığı
Sinan'ın kitabında, yaşamında karşılaştığı
cinsiyetçi müdahalelere yönelik verdiği ref-
leksleri ve kendince geliştirdiği yöntemlere
dair sıkça vurgularda bulunur, şöyle anlatır
kitabında bir bölümünde:

“Paltomu tutmak isteyenlerin ellerinden
paltomu çekiştirerek alır ya da onların
paltosunu tutmaya kalkışır, daha ortaklık
kararmadan “seni istersen ben götüreyim”
diyenlere, “istersen ben seni götüreyim”
derdim.”

Evet, nasıl düşünüyorsa öyle yaşayan Şirin
Cemgil de devrimciliği, yaptığı işler ve
hayatı ile ortaya koyar kendini.

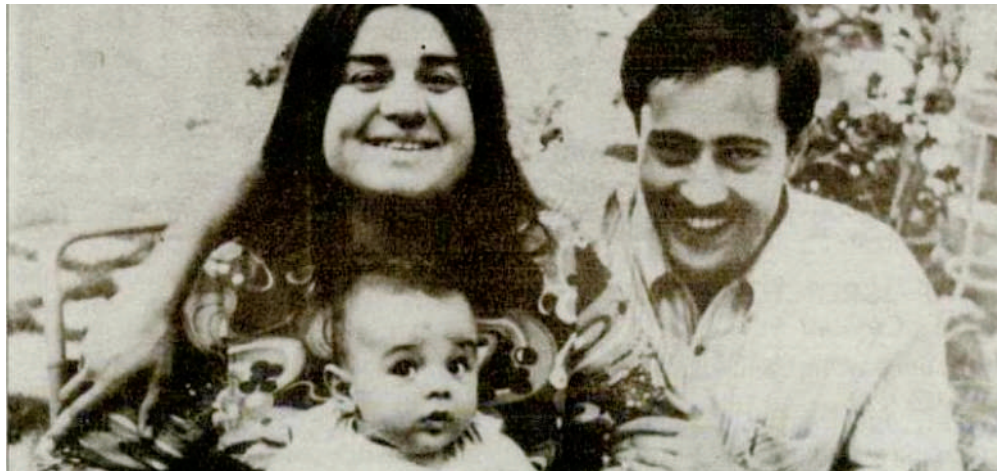
Ez-cümle:

Şirin Cemgil, 68 kuşağının öncü tarihsel
özneleşmiş kadınlarından biriydi.

Böyle yaşadı ve böyle öldü.

Kendisi olarak vardı, bir kadın olarak vardı.

Ve bugünün devrimci kadınlarına, her ko-
şulda kendisi olarak var olabilen bir kadın
duruşunu miras bıraktı.



“Paltomu tutmak
isteyenlerin ellerinden
paltomu çekiştirerek alır
ya da onların paltosunu
tutmaya kalkışır, daha
ortaklık kararmadan “seni
istersen ben götüreyim”
diyenlere, “istersen ben
seni götüreyim” derdim.”



Henüz Türkiye’de kadın hareketi bir Feminist Grev deneyimi yaşamamış olsa da, dünyanın bir çok ülkesinde giderek önemli bir mücadele yöntemine dönüşen bu eylem biçimini, kadınların deneyimleriyle birlikte aktarmak, aktardıkça geliştirip zenginleştirmenin önemli olduğunu düşünüyorum.

İsviçre’de Feminist Grev

Meral Çınar

14 Haziran Cuma günü İsviçre’de, bir yılı aşkın süredir devam eden ön çalışmalarla başarılı bir Feminist Grev örgütlendi. (Frauen*streike-Feministischestreike) Yaklaşık 8 milyon nüfuslu İsviçre’de yarım milyon kadın eylemlere aktif bir katılım sağladı.

Henüz Türkiye’de kadın hareketi bir Feminist Grev deneyimi yaşamamış olsa da, dünyanın bir çok ülkesinde giderek önemli bir mücadele yöntemine dönüşen bu eylem biçimini, kadınların deneyimleriyle birlikte aktarmak, aktardıkça geliştirip zenginleştirmenin önemli olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden grevin örgütlenme biçiminden, sürecinden, yaşanan tıkanmalardan ve greve yönelik tepkilerden detaylarıyla bahsetmeye çalışacağım.

Öncelikle grev katılımını rakamlarla ifade etmek gerekirse, Zürih 100-160 bin arası, Bern 40-50 bin, Basel 60-70 bin, Cenevre 10 bin, Lozan 50-100 bin ve daha bir çok şehirde binlerce kadın...1 En güçlü yürüyüş Zürih’de gerçekleşti.

En son 1991 yılında gerçekleşen “eşit işe eşit ücret” ana temalı grev, iletişim imkanlarının bugüne nazaran oldukça zayıf olmasına rağmen, yine yarım milyon kadının sokakları doldurmasıyla sonuçlanmış. İşte 28 yıl sonra aynı gün kadınlar yeniden alanlardaydı.

Evet, kadın hareketinin 2016’dan bu yana süren yükselişinin ifadesi olarak açığa çıkan “grev” aynı zamanda, bütün dünyada enternasyonal bir kadın dayanışmasının da çağrıcılığı niteliğini yüklenmiş durumda.

Grev gününden izlenimler

“Kadınlar durursa dünya (her şey) durur” sloganının ön planda olduğu eylemde, sokaklar trafiğe kapatıldı, belirli bölgeler işgal edildi. Trafik kitlendi, okullar tatil olmasa da çoğunlukla erkek öğretmenler çalışmak zorunda kaldı, restoran mutfaklarında, çocuk bakımında hep erkekler organize olmak zorundaydı. Sokaklar sustu, iş yerleri grev gündemiyle doldu taşı. Çok açıktı ki, en ücra köye kadar ulaşabilmişti grev çağrısı...

İsviçre’de yaşayan Feministler 28 yıl sonra böylesi bir dayanışmanın ve bu kadar kadına değip dokunabilmiş olmanın duygusuyla yüklüydü.

İlk defa bir kadın eylemine ve belki de ilk defa bir eyleme katılmış olan, elleri pankart boyasıyla daha yeni tanışan, bu sayede başka kadınların hayatlarına dönüp bakabilmiş kadınlar da, muazzam bir coşku kattılar ortama...

Havada kadın düşmanı erkekleri zehirleyici bir gaz bulutu dolaşıyordu, bileşenleri

coşku, neşe, dayanışma, zaman zaman tatlı bir hüznün olan... Eylemin gücünden etkilenip erkekliğine sıkı sıkı sarılan erkekler de vardı, kadınların bin yıllardır süren mücadelesinin bu noktaya gelmiş olması karşısında duygulanıp, ağlayan erkekler de...

Anlayacağınız kadın hareketinin eylem biçimlerinin kendine özgü, o neşeli, sıradanlığa geçit vermeyen, tek tip olmayan, farklılıkları tek tek görünür kılan havası İsviçre’yi de sarmış ve herkesi derinden etkilemişti. Binlerce pankart, döviz ve maketlerle ortalık bir şenlikten, atılan sloganların derinliği ve radikalliğiyle bir direnişten farklı değildi.

İsviçre’nin demografik yapısı düşünüldüğünde, ırkçılığın giderek yükseldiği bu ortamda farklılıkların bir arada nasıl durabileceğini göstermiş olmasıyla da bir ayrıcalığa sahipti bu eylem. Kadın dayanışması her şeyin üstesinden gelmeye hazır gibiydi. Etraf siyah, beyaz, kızıl kadınlarla doluydu. Sahnede bile onlarca farklı dil konuşuldu.

Havada kadın düşmanı erkekleri zehirleyici bir gaz bulutu dolaşıyordu, bileşenleri coşku, neşe, dayanışma, zaman zaman tatlı bir hüznün olan... Eylemin gücünden etkilenip erkekliğine sıkı sıkı sarılan erkekler de vardı, kadınların bin yıllardır süren mücadelesinin bu noktaya gelmiş olması karşısında duygulanıp, ağlayan erkekler de...

Böylesine bir kalabalığın -özellikle futbol maçlarından ve festivallerden sonra gördüğümüz çevre kirliliğinin aksine- toplandığı bir alanda tek bir çöpün dahi ortada kalmamış, yapılan organizasyonlar aracılığıyla bu sorunların çözülmüş olması, İsviçre’de de giderek artan ekolojik hassasiyetin yine kadınlar tarafından ne kadar benimsendiğini gösterdi.

Erkekler mi? Çok az bir sayıda da olsa eyleme katılan erkekler oldu. Fakat çoğunlukla öncesinde organize olan erkekler, çocuk bakımı, grev için yemek yapımı ve sonrasında temizlik işleriyle meşgul oldular. Bir teşekkür gerek yok ama grevin başarılı geçmesinde ufak da olsa bir katkıları olduğunu söylemeliyiz.

Örgütlenme sürecinde açığa çıkanlar

Bir yıl boyunca bin bir çeşit eylem, etkinlik ve toplantıyla örgütlenmiş bir grevden bahsediyoruz. Bu kadar güçlü ve nicel olarak yüksek bir katılımı geçmiş olmasının en büyük sebeplerinden birisi tam da bu örgütlenme süreci.

Yapılan eylem ve etkinliklerde en somut ve öne çıkan; örgütlenme toplantıları. Hemen hemen her bölgede yapılan ve beş yüz kişilik katılımlara ulaşan bu toplantılar; “Neden greve gidiyoruz?” sorusu etrafında yaşamın her alanında kadınların güncel sorunlarını tartışmaya açması ve gün yüzüne çıkarması açısından önemli bir örnek teşkil ediyor. Kadın emeğinin ve kadına yönelik şiddetin görünmeyen yüzünü açığa çıkarıp bütün İsviçre’nin gündemine sokmayı başarmış olmaları bunun bir göstergesi.

Grev örgütlenirken açığa çıkan sorunların

Yabancılar demişken, grevin belki de en zayıf yanı; göçmen ve mülteci kadınlara yeterince ulaşamamış olmasıydı. Oysaki bu kadınlar İsviçre’de en düşük ücretlerle en kötü işlerde çalışan, işçi sınıfının en alt tabakasını oluşturuyorlar.

grevin ana temasını -eşit işe eşit ücret genişletmesi ve derinleştirilmesi de önemli bir nokta. Grev bu talep etrafında şekillenirken, iş yerlerinden sokaklara, evlere ve kampüslere doğru genişleyen bir alanda taciz ve şiddet; ev içi yeniden üretim emeğinin hala büyük oranda kadınların omuzlarında olması; farklı cinsel yönelimlerin ve cinsiyetlerin yaşadıkları problemler grev gündeminin bir parçası oluverdi ve hatta ana talebin bile önüne geçti bir anda...

Kazdıkça toprağı, altında nelerin, ne de çok biriktiği, grevin örgütlenme süreciyle birlikte daha çok açığa çıktı. Kadınların hayatını tutsaklaştıran sorunların yerin yedi kat altına gömüldüğü bir ülke İsviçre, yüzeyde yalandan liberal bir özgürlük havası eserken...

Bu sürecin açığa çıkardığı bir başka durum; toplumsallığın zayıf, bireyselliğin ise daha güçlü olduğu İsviçre’de ortaya çıkan kadın

dayanışmasıyla bireyci ve rekabetçi ortamın bir nebze de olsa dağılmış olması...

Dışarıdan gelen tepkiler

Grev hazırlıkları bir yıl boyunca sürdü ve bu süre zarfında giderek artan bir oranda medyanın, patronların ve politikacıların gündemine de yerleşti. Çoğunlukla tek tek kadınlardan ve sosyal demokrat partilerden destek gören greve, sendikalar yetersiz de olsa desteklerini açıkladılar. Fakat politikacıardan özellikle erkek politikacıardan oldukça kötü açıklamalar da geldi. Bu grevin İsviçre gibi yüksek gelir düzeyi olan bir ülkede, kadınların “özgürce dolaşabildikleri” bir ülkede yapıyor olmasını şımarıklık olarak değerlendirenler bile oldu.

İsviçre’nin en sağcı partisi olan SVP’li kadınlar ise, kadına yönelik şiddetin var olduğunu fakat bunun sorumlusunun yabancı erkekler olduğunu dile getiren açıklamalar yaptı.

Yabancılar demişken, grevin belki de en zayıf yanı; göçmen ve mülteci kadınlara yeterince ulaşamamış olmasıydı. Oysaki bu kadınlar İsviçre’de en düşük ücretlerle en kötü işlerde çalışan, işçi sınıfının en alt tabakasını oluşturuyorlar. Dolayısıyla her alanda kurulabilmiş bu dayanışma ağlarının göçmen kadınları yeterince kapsayamamış olmasının sebepleri ne olursa olsun, ilerleyen zamanlarda aşılması gereken önemli bir gündem olarak kadın hareketini meşgul edecek gibi duruyor.

Ve şimdi böylesi bir coşku, neşe ve güçle yüklenmişken, açığa çıkan bu dinamizmin, kadın örgütlenmesinin ve hareketinin nereye taşınacağı sorusu bir işaret fişegi gibi yanıp söniyor kafalarda...





Sudan Meydanlarında Kadınlar

Feminerva: Merhabalar öncelikle sizi tanıyarak başlayabilir miyiz? Nerede yaşıyorsunuz? Neler yapıyorsunuz?

Adım Hekma Yagoub, bir Sudan vatandaşıyım ve bunu gururla söylüyorum. Fakat ayaklanmadan önce, acımasız otoriter rejimin ruhumdaki ağır mirası yüzünden bunu yüksek sesle söyleyemedim. Bu eşit vatandaşlık haklarından mahrum kalmanın mirası. Bugünün Sudan'ı, geride bıraktığımdan ve kalbimde kalanlardan çok farklı. Yaşanan sosyal ve politik gelişmeler, Sudan için her zaman öngördüğüm ve hayal ettiğim idealin ötesinde.

Eylül 2014 yılında Sudan'dan ayrılıp İngiltere'ye sığındım. Bunun sebebi Sudan rejiminin acımasız uygulamalarıydı. Etnik kökeni farklı bir siyah kadın olarak rejim tarafından kasıtlı olarak hedef alındım. 2003 yılında, silahsız bir etnik ulusa yönelik baskı politikaları artmıştı, bir savaş suçu işleniyor, etnik temizlik yapıyordu.

Bu savaş, ülke içerisinde milyonlarca kişinin yerinden yurdundan olduğu, (IDP'ler), kadınlara yönelik savaş silahı olarak teca-

vüzün kullanıldığı, milyonlarca çocuğun yetim kaldığı ve hatta savaşı beslemek için çocuk askerler olarak kullanıldığı bir durum yarattı.

Bu yüzden artık terörle yüz yüze gelmiş acı içerisinde bir mülteci olarak yaşıyorum. Dünya çoğumuzun zannettiği kadar güvenli bir yer değil.

İngiltere'ye geldikten sonra bir yandan sözde demokrasiyi, bir yandan da göçmenlere karşı saldırgan politikaları bizzat yaşayarak deneyimledim. Burada imparatorlukların gerçek yüzünü görme şansım oldu; dünyanın diğer yarısını yönetme gücünü nasıl koruduklarını çok net anladım. Ek olarak, artık, birinci dünya ülkelerinin konumunu, bütün dünyanın takip etmesi için yarattıkları değerlere bizzat dayanarak görebiliyorum.

Mesela, insan hakları ihlaliyle ilgili korkunç geçmişine rağmen, AB'nin Sudan'ı desteklemesi biraz dramatik ve ironik. Sudan, AB'nin göçmen karşıtı projelerinin uygulandığı ülkelerden biri. Bu proje, göçmenlerin Afrika boynuzundan akışını

Coğrafyamıza çok yakın topraklarda, kadınların öncülüğünde ilerleyen protestoları hepimiz izlemişizdir. En önde duran, halka seslenen ve yön gösteren kadınları görmüştüzdür. Erkek egemen yapılar, kurumlar, devlet, hükümet; kadınları temizlik yapmaya, çocuk büyütme iiterken sokaktan geriye bir adım atmayan kadınlar... Sudanlı kadınlar. Bu kez onlarla hemhal edelim istedik. Yüksekçe bir yerde durup şarkılar söyleyen kadınlara, Sudan'a daha yakından bakalım...

Her şeyden öte, kadın işçilerin hedeflenmesinin temelinde, kadınların kamusal alanda çalışmalarını ve hareket etmelerini sınırlandırmayı, yalnızca vergilendirilebilir bir ücret karşılığında iade edilebilir geçim araçlarına el koymalarını sağlamalarını amaçlayan patriyarkal değerler vardı.

durdurmak için, asıl suçlulara paranın nereye gittiğini sormaksızın büyük bir fon tahsis edilen Khartoum Processes adlı bir programla yürütülüyor.

Bu yüzden ve içerisinde bulunduğum durumun realitesinden kaynaklı göçmen politikasıyla doğrudan ilgileniyorum.

Sudan'da hayat pahalılığına karşı aralık ayında başlayan ve 30 yıllık Devlet Başkanı Ömer el Beşir'in istifası talebiyle tırmanan protestoların başını kadınlar çekti ve sonuç olarak Ömer el Beşir diktatörlüğü yıkıldı. Eylemlere dahil olduğunuz mu veya uzaktan mı takip ettiniz? Süreç nasıl gelişti? Biraz bahsedebilir misiniz?

Tüm bu ayaklanma başlamadan önce, Eylül 2013'de Sudan'da katıldığım son eylem, başkent Khartoum'un sokaklarında rejim karşıtlığı üzerinden olmuştu. Eylül yürüyüşünün ardındaki nedenlerden biri, bugünkü isyanda olduğu gibi ekonomik, fakat bu, mobilizasyonun önemli bir nedeni olmasına rağmen tek neden değil elbette. Ek olarak, 2013'deki bu yürüyüş, şimdiki hareketi ivmelendiren Aralık 2018 isyanına, - hem barışçıl hem de silahlı dire-

nişlere- ve Aralık ayındaki büyük devrime öncülük etmiştir.

Sürgündeki insanlar, hala ülkede yaşamaya devam edenler hep bir araya gelerek bu büyük devrimi başardık. Bizler bulunduğumuz ülkelerde platformlar kurduk ve ülkede neler olup bittiğini öğrenebileceğimiz mekanizmalar kurduk. Buralardan bulabileceğimiz bütün destekleri eve gönderdik.

Benim için de en önemlisi; Sudan'daki çatışmalar hakkında hakkında hiçbir fikri olmayan insanlara gerçekleri anlatmak, insanlara neden ülkelerinden ayrılmak ve bir Avrupa ülkesine sığınmak zorunda bırakıldıklarının gerekçelerinden bahsetmek, tartışmak ve bu sürecin öğreticiliği idi.

Eylemlerde kadınların rolüne değinebilir misiniz? Kadınlar Sudan'da hangi taleplerle sokağa çıktılar? Ne gibi olumlu olumsuz tepkiler aldılar?

Farklı yapıardan ve konumlardan kadınlar protestoların başladığı ilk günden (19 aralık 2018) itibaren devrimin önemli bir parçasıydı. Sudan halkı, şu ana kadar herhangi bir yabancı kuruluş veya devlet

tarafından finanse edilmediğini gururla söyleyebileceğimiz bir ulusal platform oluşturdu. Sudan halkı ve özellikle kadınlar tarafından finanse edildi ve korunuyor.

Platform şu anda birden fazla amaca ulaşmış durumda. Fakat, en önemli başarı, devrimin tüm Sudan halkını bir araya getirme ve birleştirme konusundaki başarısıydı; bu, en azından son 30 yıldır hiç yaşanmamış bir şeydi.

Bugün artık kayıt dışı çalışan işçi kadınlar, herhangi bir siyasi partiden olmayan kadınlar, yine siyasi partilerden kadınlar ortak talepleri etrafında bir araya geliyorlar. Örneğin devlet yönetiminde %50 kotası mücadelelerinin önemli bir yerinde duruyor. Yeni bir süreçte yönetimin yarısını oluşturmak fikri oldukça önemli kadınlar için.

Şu an ordunun ana merkezinde oturma eylemine katılmakta olan insan hakları aktivisti ve yerel örgüt lideri Awadia Koko, kendi aktivizmini devrimin görevlisi sembolü olarak dönüştürdü. BBC Arabic'teki bir röportajında; oturma eyleminde kamp kurmaya niyetli olduğunu söylüyor, çünkü isyancılar kendi çocukları olduğu ve Sudan evi olduğu için. 1990'da kurduğu kadın kooperatifindeki 26'000'i aşkın kadın işçiden bahsederken, onların birbirini nasıl güçlendirdiğini ve bu birlik sayesinde sisteme karşı gelebildiklerini anlatıyor. Awadia'nın yaptıklarını devlete karşı tehdit olarak görüp kendisini 2004-2006 tutukladılar. Her şeye rağmen Awadia, rejimin liderini



Kadınları engellemek için yasallaştırılmış ve meşrulaştırılmış bir dizi değere karşı mücadele etmek çok zorluydu. Bunlar erkeklere verilen geniş yetkiler ile ordu ve diğer güvenlik aygıtları tarafından uygulanıyordu.



devirmeyi başardı ve daha iyi bir Sudan için düşlediği değişimin kararlılıkla peşine düşmesi müthiş bir şey.

Albashir rejiminin son 30 yılı boyunca, kadınların temsili tamamen askeri ve ataerkil değerlere hizmet ettiği için kadınların yaşamındaki herhangi bir büyük gelişmeden bahsedemeyiz. Bununla birlikte, rejimin manipülatif yollarını bilmeyen biri, bazı iyileştirmelerin olduğunu kolayca söyleyebilir. İnsan Hakları Konseyi'ne ve onun sözleşme organlarına ait raporlar gibi.

Bu iddialar istatistiksel olarak doğru olabilir. Ancak önceki hükümet, bölgedeki müttefiklerinden ve uluslararası düzeyde yozlaşmış güçlerden beslenen bir sistem yaratmayı başardı. Ulusal ve uluslararası koruma mekanizmalarını, ulus aşırı politikalar yoluyla zayıflatmak, sahte alternatif raporları STK'ların sahte temsili ile yapmak zor değildi.

Bu baskıcı ortam, şeriatın hem erkeklerin hem de kadınların haklarına zarar verme eğiliminde olan yasal bir araç olarak kullanılmasıyla daha da kolaylaştırıldı. Sudan anayasası, Sudan kültürlerinin ve değerlerinin spektrumunu yansıtmıyor ve

Ben bu devrimi değişimi getirecek yeni bir platform olarak görüyorum. Zaman artık değişime yön verme ve kadınları hep kurban olarak gören anlatıyı tersine çevirme zamanı.

saygı duymuyor. Bu da bir kültürü ve dini değerlerinden daha fazla güçlendirerek bölünmelere yol açmıştır.

Ek olarak, dini hukuk sistemi, adaleti sağlayabilecek kişilere birçok ayrıcalık veren siyasetten ayrıştırılmamış, bu nedenle failler için bir dokunulmazlık atmosferi ve hesap verilemezlik ortamı yaratılmıştır. Bunlar da elbette toplumda huzursuzluğa yol açtı, bunlar birikti ve sonra patladı.

Bir avukat olarak deneyimlediğim şeydi;

eski rejim tarafından hedef olarak belirlenen, işçi sınıfından kadınlarla birlikte çalışırken bir yandan da kendi var olma hakkımı savunuyor ve direnişi öğreniyordum.

Protestodaki kadınlar şimdi % 50 kota talep ederek yarattıkları yeni Sudan'da adil bir temsil sahibi olmak isteyen gerçek bir değişim çağrısında bulunuyorlar ve daha azına razı olmayacaklar. Bu hala umutlu olduğum anlamına mı geliyor? Evet, karşı karşıya kaldığımız zorlukların farkında olmama rağmen umutluyum.

Bir başka yakın arkadaşım Facebook sayfasında, şimdi korkularını başarılı bir şekilde frenlemeyi başardığını ve her zaman haklı olduğuna inandığı şeye kendini vermeye hazır olduğunu yazdı; "O bir sonraki şehit olmaya hazır" ve böyle bir cesaret için, daha az umutlu olamam, aksi halde böyle bir ruhu bozduğum için oyunbozan olarak görülebilirim.

Ben bu devrimi değişimi getirecek yeni bir platform olarak görüyorum. Çünkü devrim bizim kuşağımız için kuvvet siyasetinde yeni bir deneyim oldu. Zaman artık değişime yön verme ve kadınları hep kurban ola-

rak gören anlatıyı tersine çevirme zamanı.

Savaş ağalarının da varlığını düşündüğümüzde bu değişim büyük bedeller ödemeden gerçekleşmeyecek. Ancak biz bu bedelleri hali hazırda ödedik. Eski rejim en aşırı ve çirkin biçimde Darfur ve Nuba Dağlarında şiddet kullandı. Tecavüz kadınlara karşı bir savaş silahı olarak ve erkekleri rencide etmek için kullanıldı.

Şiddet dengeleri devrimimizi bölme hedefli çatışmalar bitmedikçe değişmeyecek. Bu da merkezin Darfur ve Nuba Dağları dahil olmak üzere tüm ülke çapındaki mücadelerine yansıtacak şekilde değişmesiyle mümkün olabilecektir. Biz ancak ülke çapında yaşanan sorunlara hassas ve bütüncül bir söylem benimseyerek gelişmekte olan birlik hissiyatını koruyabiliriz.

Sonuçta, hedeflerimize ulaşana dek direnişimize devam edecek ve diğerlerine ilham kaynağı olmayı sürdüreceğiz.

Sudan'da kadın hareketi ne durumdaydı. Yani bu eylemlerin öncesinde Sudan'da kadınların ve kadın hareketinin durumundan biraz bahsedebilir misiniz?

Kadınları engellemek için yasallaştırılmış ve meşrulaştırılmış bir dizi değere karşı mücadele etmek çok zorluydu. Bunlar erkekler verilen geniş yetkiler ile ordu ve diğer güvenlik aygıtları tarafından uygulanıyordu. Dahası, bu kadınların birçoğu kendi başlarına mücadele ediyorlardı; ilk başta yerlerinden edilmiş olmaları gerçeğiyle savaşıyorlardı ve bu nedenle, onlar için her şey çifte mücadele demekti.

Her şeyden öte, kadın işçilerin hedeflenmesinin temelinde, kadınların kamusal

alandaki çalışmalarını ve hareket etmelerini sınırlandırmayı, yalnızca vergilendirilebilir bir ücret karşılığında iade edilebilir geçim araçlarına el koymalarını sağlamalarını amaçlayan patriyarkal değerler vardı. Ayrıca diğer sosyal değişkenler onları daha savunmasız bıraktı. Sınıf, sosyal statü ve ırk, tamamen bu ve diğer pek çok engelle çevrelenmişlerdi. Ancak bu engeller, beklenenin tam tersi şekilde süregiden bir dayanışma eylemi olarak hayatta kalmalarını sağladı.

Artık Ordu yönetime el koydu. Eylemlerdeki talepler yerine getirildi mi? Ordu'nun yönetime el koymasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Mısır'daki kadın hakları hareketinin nasıl olduğunu izlediğimde devrimi devralan Abdel Fattah el-Sisi ile hayal kırıklığına uğradım ve şimdi Sudan'daki Geçici Askeri Konsey'deki meslektaşlarına destek olmak için çok çalışıyorum. Bunlar birbirlerini destekleyen, çok yozlaşmış ağlar ve TMC'nin, Shari'nin yönetim için yasal çerçeve olarak açıkça belirlenmesini istediği müzakere ekibine cevap vermesi şaşırtıcı değil. Bu açıkça, baskıcı askeri ve İslami egemenliğin kamu düzeni olarak hizmet etmeye devam ettiği takdirde kadınların durumunun hiç değişmeyeceğini göstermektedir.

Bununla birlikte, Sudan'ın geleneksel siyasi partileri, görünüşte askeri konseyin veya FFC'nin bir parçası olmayan Müslüman Kardeşler'i de içeriyor. Bununla birlikte, hepsi aynı zihniyeti paylaşıyorlar ve aynı eski Şeriat sistemlerini kullanarak hükmetmeye çok hevesliler.

Türkiye'de de kadın hareketi bütün dünyada olduğu gibi yükselişte. Kadınlar başka

bir hayat istiyorlar. Eşit, özgür... Bunun için sokaklara çıkıyorlar. Peki Sudan'dan bütün dünyaya baktığımızda kadınların bu yüzyıldaki durumunu ve bu ayaklanmaları nasıl görüyorsunuz?

Bu çok karmaşık bir soru, ama bölgedeki ülkelere, özellikle Mısır ve Libya'ya baktığımda, kadınların durumunun benzer olduğunu görüyorum. İnsan hakları aktivisti kadınların seyahat etmelerinin yasaklandığı, cinsel istismara, tacize uğradığı ve benzer diktatörlükler altında birçok insanlık ihlaline maruz kaldığı haberleri takip etmekteyim.

Kadınlar olarak birbirimizin gerçekliklerini örnek almamıza engel olan farklı bağlamlar ve bu bağlamlardan doğan eşitsizliklerden dolayı kadınların durumu bütün dünyada çok karışık. Ancak yine de deneyimlerimizi paylaşmalı ve dayanışmayı sürdürmek adına birbirimizden öğrenmeye devam etmeliyiz.

Türkiye'nin durumu hali hazırda laik sistem sebebiyle bizimkinden çok farklı. Değişim için bütünsel bir gündemi öne sürmek için iyi bir şansımız olabilir. Ama ek olarak sizin gibi aktivistler hükümetlerinize şu anda hesap vermemek için Sudan'dan kaçmaya çalışan eski rejim üyelerine sığınma hakkı tanınamaması konusunda baskı kurarak çok önemli bir rol oynayabilir. Hatta MTC basın organının geçtiğimiz ay yaptığı duyuruya göre El Beşir kardeşlerden biri Türkiye'ye kaçmış durumda.

Birliğimizi ve direnişimizi her şeyi kazananana dek devam ettirmeliyiz. Devrim bizi yıllardır bölen savaşın maskesini düşürdü ve artık zaman karşı durma zamanı!

Sudan halkı, şu ana kadar herhangi bir yabancı kuruluş veya devlet tarafından finanse edilmediğini gururla söyleyebileceğimiz bir ulusal platform oluşturdu. Sudan halkı ve özellikle kadınlar tarafından finanse edildi ve korunuyor.



Kadın Üniversiteleri Neye Yarar?



Kadın üniversiteleri genellikle ataerkinin kadına biçtiği rolü normalleştiren, onun yeniden üretimini, devamını sağlayan alanlarda dersler veriyor. Ne anlama geliyor bu? Japonya'daki kadın üniversitelerini yakından inceleyecek olursak, bu üniversitelerin ülkemizde nereye denk düşeceğini görebiliriz.

Hatice Göz

Şimdi diyeceksiniz ki nereden çıktı bu kadın üniversiteleri meselesi. Henüz biz de anlamış değiliz. Bunca konu varken, en acil ihtiyaç buymuş ya da böyle bir ihtiyaç varmış gibi kadın üniversiteleri gündeme geldi.

Geçtiğimiz temmuz ayında Cumhurbaşkanı Erdoğan, G20 zirvesi öncesi gittiği Japonya'da bir kadın üniversitesini ziyaret etti. Hemen ardından, emir verir gibi bir konuşma yaptı: "YÖK gerekli adımları atmalı."

Ne anlama geliyor bu? Japonya'daki kadın üniversitelerini yakından inceleyecek olursak, bu üniversitelerin ülkemizde nereye denk düşeceğini görebiliriz.

Japonya örneği

19. yy.'ın sonlarına kadar dünyanın neredeyse her yerinde sadece erkekler üniversiteye gidebiliyordu. Ataerkil toplum yapısı, kadınların üniversite eğitimi almasının önünde büyük bir engeldi. Zaten o dönem henüz kadınların seçme ve seçilme hakkı dahi yoktu.

Dönemin sonlarına doğru kadın üniversiteleri kurulmaya başlandı. Kimse kadınların erkeklerle aynı yerde okumasını kabul etmediği için kadın üniversiteleri, kadınların eğitim almalarını sağlıyordu. Dönemi-

ne göre ilerici bir adımdı.

Japonya'da ise durum biraz farklı. 1800'lü yıllara kadar hakim olan iktidar, kadınların sözlerinin bile dikkate alınmamasını söylüyordu. Bütün toplumsal yapı erkeklerin egemenliği üzerine kurulmuş ve onların hizmetine sunulmuştu. 1865 yılında Meiji Restorasyonu ile kadınların toplumsal yaşamdaki görünürlüğü kısmen artmaya başladı. Ancak bu artış kadını yalnızca annelik vasfı üzerinden yüceltiyor, okuyacaklarsa da iyi anne olmak için okumalarını öngörüyordu.

O dönemden sonra kadın üniversiteleri, tam da bu amaçlarla kurulmaya başlandı.

Japonya'da kadınlar kadın üniversitelerine yönlendirilip oralarda eğitim alsalar da, toplumun ataerkil yapısı ve bu yapının iktidar temsilcileri varlığını korudukça, kadınlar için şartlar oldukça eşitsiz.

Bugün sayıları 80'e yakın kadın üniversitesinin sadece 2 tanesi devlete bağlı, diğerleri özel üniversite. Birçoğu yalnızca dini eğitim veriyor.

"Japonya, bugün en fazla kadın üniversitesine sahip ülke. Her 10 üniversiteden biri, kadın üniversitesidir. Bunların bir bölümü karma eğitime geçmekle birlikte, diğerleri yalnızca kadın öğrencileri kabul etmeyi sürdürüyor." ¹

Hangi bölümler mevcut?

Japonya'da okullara göre farklılıklar olsa da ortak bir özellik var: Kadın üniversiteleri genellikle ataerkinin kadına biçtiği rolü normalleştiren, onun yeniden üretimini, devamını sağlayan alanlarda dersler veriyor. Kadınlara kadınlar için uygun sayılan işlerin eğitimini vermek ana misyonları.

Kadın üniversitelerinde, çocuk bakımı, di-kiş-nakış, açıcılık, öğretmenlik, doğa bilimleri, moda, ev ekonomisi, gıda, hemşirelik, sağlık bilimleri, eczacılık, psikoloji bölümleri ağırlıkta. Bunların yanında bazı kadın üniversitelerinde mimarlık, fen bilimleri ve matematik bölümleri de mevcut.

"Kadın üniversitelerinde lisans seviyesinde ev ekonomisinden sosyal bilimlere, hemşirelikten fen alanlarına çeşitli bölümlerde ders veriliyor. En çok çocuk gelişimi, ev

ekonomisi ve hemşirelik bölümleri mevcut.”²

Bölümlerin bu kadar az ve sınırlı olmasına dair, Japonya'nın Ankara Büyükelçiliği Eğitim Ataşesi Şinya Takeuçi şöyle söylüyor: “Kurumlar, işletmeleri daha zorlaşacağından bölüm sayısını az tutuyor. Yaklaşık %86'sında sadece 3 bölüm var, karma eğitim veren üniversitelerde ise 10'dan fazla bölüm var.”²

Sonuçlar nasıl?

Bu yıl içerisinde Japonya'da açığa çıkan olay tepkiye yol açmıştı. Tokyo Tıp Üniversitesi, okula giriş sınavında yüksek puan alan kadınların puanlarını düşürmüş erkek öğrencilerin puanlarına ise eklemişti. Bu olay tepki çekince yönetimin yaptığı açıklama tam da Japon toplumunun kadına biçtiği rolü gözler önüne sermişti. Üniversite kendini, kadın öğrenciler evlenip çocuk sahibi olunca işi bırakıyorlar diyerek savunmuştu.

“Chicago Üniversitesi profesörlerinden Kazuo Yamaguchi, bu gibi çağ dışı uygulamalar ve kadınlara yönelik ayrımcılık yüzünden Japonya'da kadın doktor oranının OECD üyesi ülkelerin en düşüğü olduğunun altını çiziyor.”³

Ayrıca Yamaguchi kalıcı bir iş ve yaşla doğru orantılı bir maaş çevresinde sıkışıp kalan Japon kadınların ne kadar eğitilmiş olurlarsa olsunlar evde kalmalarının istendiğine ve bunun da erkek egemen iş ortamı yaratmaya yardımcı olduğuna dikkat çekiyor.

Aynı zamanda Japonya Dünya Ekonomik Forumu'nun açıkladığı 2018 Dünya Cinsiyet Uçurumu Raporu'nda 149 ülke içinde 110. sırada yer alıyor. Türkiye bu raporda 130. sırada.

Ekonomik olarak gelişmiş bir ülke olan Japonya, kadınların politik ve ekonomik hayata katılımında oldukça geri seviyede.

Yani Japonya'da kadınlar kadın üniversitelerine yönlendirilip oralarda eğitim alsalar da, toplumun ataerkil yapısı ve bu yapının iktidar temsilcileri varlığını korudukça, kadınlar için şartlar oldukça eşitsiz. Japon kadınların çoğu mezun olduktan sonra çalıştıkları yerlerde ayrımcılığa maruz bırakılıyorlar ve birçoğu ağır ev ve işyeri yüklerini kaldıramadığı için çalışmayı bırakmak zorunda kalıyor.

Neden tartışmaya açıldı

Peki, kadın üniversiteleri modeli tüm dünyada karma eğitime doğru giderken neden Türkiye'de uygulanmak üzere inceleniyor?

Ülkemizde üniversiteler ile ilgili konuşmak oldukça zor. Tek başına bir yapıdan bahsetmek mümkün değil. Bütünlüklü bir politika çerçevesinde şekillendirilmeye ve biçim verilmeye çalışılan, saldırı altında bir kurumdan bahsediyoruz çünkü.

Kadın üniversitelerinin Türkiye'de açılmak istemesi öyle bir anda ortaya atılan, hiç beklenmedik bir adım değil. Kadınlar, erkek egemenliğinin temsilcisi iktidar ve onun kurumları tarafından sürekli ve sistematik bir saldırı altında. Üniversiteler de bundan nasibini alıyor haliyle.

Yeni bir rejim kurulmaya çalışılıyor. Bu rejimin yapıstırıcısı milliyetçilik ve sorgusuz sualsiz erkek egemenliği. Tamamıyla erkeklerin sömürü ve saldırılarına açılacak, toplumda pek de görünmeyecek, görünse de yer kaplamayacak ve en önemlisi de aile kurumunun devamını sağlayacak kadınlar yaratılmak isteniyor. Aile, kadınların yuvası, doğallığın ve sevginin mekanı olarak resmediliyor. Kadın da bu mekana

hapsediliyor.

Bu toplum biçimini inşa etme yolundaki hamleler özellikle genç kadınlar üzerinde yükseliyor.

Buradan doğru baktığımızda kadın üniversiteleri, aslında üniversiteye gidemeyen kadınlar da gidebilsinler diye inşa edilen yerler olmuyor. Amaç bütünlüklü bir şekilde kadınların toplumdaki konumunu ilerletmek ve okuma oranını yükseltmek olsa, halihazırdaki üniversitelerle de aynı şey yapılabilir. Kadınların buralarda okumaları kolaylaştırılabilir, burslar artırılıp kampüsler daha güvenli hale getirilebilir, pozitif ayrımcılık ve kota uygulanabilir.

Kadın üniversitelerini, kadınların toplumdaki soyutlanmaya çalışılması (pembe otobüs, pembe taksi vb) ve karma eğitim modelinin tüm kademelerde bitirilmeye çalışılması başlıkları arasında düşünmek gerekiyor. Bunun yanında, son zamanlarda, doğrudan YÖK başkanı tarafından toplumsal cinsiyet eşitliğinin gereksiz olduğu yönündeki açıklamalarını unutmamak.

Tüm bunları göz önünde bulundurduğumuzda, kadın üniversitelerinin ileriye değil geriye çeken bir adım olacağını, pembe üniversiteler kurmaktan ve kadınları toplumdaki soyutlamaktan başka bir işe yaramayacağını; okumuş anne yetiştirmek için kullanılan mekanlar olacaklarını anlamak kolaylaşıyor.

Notlar:

1) <https://mektepligazete.com/iste-erdoganin-imrendigi-kadin-universiteleri/>

2) <https://www.trthaber.com/haber/dunya/japonya-daki-kadin-universiteleri-onlarca-yildir-hizmet-veriyor-422196.html>

3) <https://onedio.com/haber/devrim-mi-fiyasko-mu-japonya-da-kadin-universiteleri-neden-kuruldu-ne-kadar-basari-879160>



Japon kadınların çoğu mezun olduktan sonra çalıştıkları yerlerde ayrımcılığa maruz bırakılıyorlar ve birçoğu ağır ev ve işyeri yüklerini kaldıramadığı için çalışmayı bırakmak zorunda kalıyor.

Kadın Akademisyenin Serencamı



Akademi özünde cinsiyetçi, hiyerarşiler üzerine kurulu bir kurumdur. Bu durum o kurumda vuku bulan ilişkileri, kurumun içinde yer aldığı mekanı ve akademisyenlerin meslek ideolojisini ve hatta onların özel ilişkilerini belirler. Akademinin cinsiyetini beyaz erkek kategorisi temsil eder.

Akademi tarihine baktığımızda göreceğiniz, şehirli, üst sınıftan erkeklerin domine ettiği, bilginin ne olduğunu, onu üretme ve yayma biçimlerini belirlediği, kökü teolojiye dayanan bir yapılanmadır. Din alimliğinden aydınlanmacı pozitivistliğe geçilirken epistemolojik ve ontolojik yaklaşımlar değişse de, değişmeyen akademinin erilligidir.

Ne de olsa dinleri de, aklı, sağduyuyu ve kurumsallığı da temsil ettiğine inanılan erkektir.

Yükseköğretimde kadın

Kadınların yükseköğretimde öğrenci olarak yer bulmaları tüm dünyada geç ve sancılı olmuştur. Eğitici olmaları ise çok sonraki tarihlere dayanır. Türkiye’de, resmi tarihin bize dayattığının aksine, İmparatorluğun önde gelen ailelerinin kızları yükseköğretim görmek konusunda ısrarcı olmuş, öğretmenlikle başlayan akademik çalışmalar, büyük mücadelelerle mühendislik, mimarlık, tıp, hukuk gibi alanlara çok yavaş ve ihtiyatlı biçimde yayılmıştır.

Cumhuriyet’le birlikte bu öncü kadınların açtığı yoldan geçen genç kadınlar sayıca artmıştır. Bu kadınların anılarını okuduğunuzda, biyografilerine/otobiyografilerine baktığınızda, yaşanan zorluklara değinilip geçildiğini görürsünüz.

Erken Cumhuriyet’in bir altın çağ olduğu fikriyle yetiştirilen bu genç kadınlar, başarılarına gelenleri cinsiyet ayrımcılığının, hatta kadın düşmanlığının ve muhafaza-

Bunun en uç, en dehşet verici örneğini, geçtiğimiz aylarda kopya çekmesini önlemeye çalıştığı bir erkek öğrenci tarafından hunharca öldürülen araştırma görevlisi Ceren Damar olayında gördük. Bu kadar basit bir sebepten ve ince ince planlayarak işlenen bir cinayette, kadın akademisyeni, hele ki bir unvanı yoksa kale almamaya, aşağılamaya meydan veren akademik ve idari kültürün etkisi var.

Güçlü akademik hiyerarşi, üstün astını ezmesine, emeğini, bedenini istismar etmesine yol açabilmektedir. Hiyerarşinin üst basamaklarında yer alan erkek hocalardan daha alttakilere, öğrencilere ve hatta idari personele yönelik mobbing ve cinsel taciz, mağdurun akademideki kaderini de belirlemektedir.

Funda Şenol Cantek

karlığın yarattığı ideolojik sorunlar olarak değil, erkek yöneticilerin, hocaların ve sınıf arkadaşlarının yarattıkları kişisel sorunlar olarak algılamaya ve böyle sunmaya eğilimlidirler.

İstatistiksel olarak bakıldığında, günümüzde kadın yükseköğretim öğrencisi ve akademisyen sayısının arttığı görülür. Bu artışta, eğer zorunlu eğitimin ötesine geçmelerine izin verilirse genç kızların okul ve sınav başarısının oransal yüksekliği ile çileli ve emek yoğun akademik hayatın yükünü üstlenmek konusundaki gayretleri etkilidir diye düşünüyorum.

Fen bilimleri ve erkeklik

Birçok disiplinde lisansüstü eğitimde de kadınlar sayıca fazladır ve başarılı tezler ortaya çıkarırlar. Ama daha fazla yayın yapan, temel literatürlerde adı geçen, “bilim insanı” deyince ilk akla gelen (ki yıllarca “bilim adamı” olarak anılmıştır akademik çalışmalar yapanlar) en fazla bilimsel teşvik, ödül alanlar yine erkeklerdir. Bu erkeklerin de fen bilimleri alanında çalışanlarıdır (ki fen bilimleri de manidar bir şekilde “temel bilimler” olarak anılır).

Ne de olsa deneyle kanıtlanabilir ve sayısal olarak ifade edilebilir olanın hükmü daha fazladır. Makine, inşaat ve endüstri mühendisliği oldum olası toplum mühendisliğinden, yani sosyal ve beşeri bilimler-

Zaten hor görülen, bir akademik disiplin sayılmayan bu çalışma alanları, bu alanda üretim yapan ve darbe girişimi sonrası çıkarılan KHK'larla ihraç edilen onca akademisyenden sonra oldukça işlevsiz hale gelmiş, hatta bir kısmının varlığına son verilmiştir.

den daha muteberdir. Haliyle, ilk grupta daha çok erkek kümelenmiştir. Erkek akıl teknolojiyi, fenni ve deneysel olanı sahiplenmiş, bunların dışında kalanları basite indirgeyerek aşılması zor bir bilimler hiyerarşisi inşa etmiştir.

Her hizbin kendi "adamı"

Yani kadınlar hem temel bilimler olarak adlandırılan çalışma alanlarına girişte zorluk çekmekte, hem de o alanlarda akademik kariyerlerini sürdürmekte ve atama-yükselme süreçlerinde ayrımcılığa uğramaktadırlar. Cam tavan etkisi denilerek şıklaştırılan bu sorun çoğu zaman cinsel taciz ile cinsiyet ayrımcılığının bir arada karşımıza çıktığı örnekler yaratır. Güçlü akademik hiyerarşi, üstün astını ezmesine, emeğini, bedenini istismar etmesine yol açabilmektedir.

Hiyerarşinin üst basamaklarında yer alan erkek hocalardan daha alttakilere, öğrencilere ve hatta idari personele yönelik mobbing ve cinsel taciz, mağdurun akade-

mideki kaderini de belirlemektedir. Cinsel ilişki karşılığında kadro vaadi akademide sık karşılaşılan bir durumdur. Teklifin geri çevrilmesi halinde akademiden dışlanma, kadro elde edememe, tez çalışmasını tamamlamama ve hatta dezavantajlı çalışma ortamlarına (kurum ve mekan olarak) sürülme söz konusu olabilmektedir.

Akademide ders, danışmanlık dağılımı, idari kadrolara atanma/seçilme, çalışma alanının belirlenmesi, asistanlık çoğunlukla liyakatten ziyade kayırmaya ve itaate göredir. Fakülte kurullarında ortaya çıkan hizipler cinsiyet başta olmak üzere, ideoloji, inanç, yaş, çalışma alanı gibi kriterler üzerinden ayrımcılık yapılmasına zemin hazırlarlar. Her hizbin kendi "adamı" vardır. Politik angajman ve ortak çıkarlar bu hiziplerin bir araya gelme sebepleridir. İdari kademelerdeki çekişmelerden en çok güvencesiz hale getirilen genç araştırma görevlileri, ara kadrodaki öğretim üyeleri yara alır. Tabii en çok da kadınlar ve LGB-Tİ bireyler.

Öğrenci velinimetimizdir

Devlet üniversitelerinde durum böyleyken, özel üniversitelerde fazladan bir sorun daha vardır: müşteri gibi görülen öğrenciler ve öğrenci velileri. Esnaf kültürünün ticari bir uyanıklık taşıyan "müşteri velinimetimizdir" biçimindeki kurnaz sloganını "öğrenci velinimetimizdir"e dönüştüren esnaf zihniyetli özel üniversite sistemi, en üstten alta kadar tüm hocaları, idari personeli geçim kaynağı olan öğrenciler ve velileri karşısında itibarsız ve savunmasız bırakmaktadır. Ama tabii yine en çok kadınlar ve akademik hiyerarşinin en alt basamağındakiler ezilir, tacize, mobbinge maruz kalırlar.

Bunun en uç, en dehşet verici örneğini, geçtiğimiz aylarda kopya çekmesini önlemeye çalıştığı bir erkek öğrenci tarafından hunharca öldürülen araştırma görevlisi Ceren Damar olayında gördük. Bu kadar basit bir sebepten ve ince ince planlayarak işlenen bir cinayette, kadın akademisyeni, hele ki bir unvanı yoksa kale almamaya, aşağılamaya meydan veren akademik ve idari kültürün etkisi var. Bunun yanında, genç akademisyenleri güvencesizleştirerek yasal düzenlemeler yaparak, haklarını korumak, taciz ve mobbinge karşı koyabilmek gücünden yoksun bırakan yüksek öğrenim sistemini de unutmamak gerek.

Ceren Damar'ın ardından

Cinsiyet temelli ayrımcılık, akademide kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmalarıyla, hak temelli diğer çalışma alanlarını da sekteye uğratar. 17 yıllık AKP iktidarının palazlandığı ataerki, eril tahakküm, aileyi kutsarken, kadını özgürleştirerek, farklı cinsel kimliklerin görünürliğini arttıracak, insan hakları ihlallerini tespit edebilecek farkındalık düzeyini geliştirecek çalışmaların ikincilleştirilmesine ve hatta ortadan kaldırılmasına zemin hazırlamış, ön ayak olmuştur.

Zaten hor görülen, bir akademik disiplin sayılmayan bu çalışma alanları, bu alanda üretim yapan ve darbe girişimi sonrası çıkarılan KHK'larla ihraç edilen onca akademisyenden sonra oldukça işlevsiz hale gelmiş, hatta bir kısmının varlığına son verilmiştir.

Ceren Damar cinayetinin kamu vicdanında yarattığı infial, akademideki taciz ve mobbing örneklerinin kişisel tanıklıklarla, tecrübelerle görünür olmasını sağladı. Bir tür metoo hareketi diyebileceğimiz bu kitlesel ifşa, sessizliğin baskıyı ve şiddeti önlemenin bir yolu olmadığını, dayanışmacı bir tepkinin, cesaret ve direngenliğin kadınları güçlendireceğini gösterdi.



İLLÜSTRASYONLAR: SEDA MİT



Akademik Erkeklik(ler) ve Başka Bir Akademinin İmkanları

Ceren Damar'ın öldürülmesi ve Murat Parker davasından sonra başlattığımız "Başka bir akademi mümkün" kampanyası, akademide yalnızca birkaç "münferit" olayla sınırlı tutulamayacak bir geleneğe sahip olan cinsiyetçi, hiyerarşik ve seçkinci sessizlik duvarına karşı bir ses verme, tacizci ve ayrımcı hocaları yıllarca koruyan eril tahakküm ile örülmüş kozaları ifşa etme ihtiyacının bir sonucu olarak başladı.

Ceren Damar'ın öldürülmesiyle başlayan, sonrasında akademide ve üniversitelerde kadın olmanın ne anlama geldiğine ve zorluklarına ilişkin tartışmalarla hız kazanan; Murat Parker davası, Dokuz Eylül Üniversitesi'nden İbrahim K.'nin sistematik tacizlerinin ifşası ve son olarak Ankara Üniversitesinden Hasan B.'nin cinsel saldırısının medyaya yansması ile devam ediyor.

Sürecin bugün geldiği noktada pek çok üniversitede kadınlar üniversitelerindeki cinsel, fiziksel ve psikolojik şiddet ile birlikte eril tahakküme karşı ses vermeye başladılar.

Ceren Damar'ın öldürülmesi ve Murat Parker davasından sonra başlattığımız "Başka bir akademi mümkün" kampanyası, akademide yalnızca birkaç "münferit" olayla sınırlı tutulamayacak bir geleneğe

Entelektüel cinsiyetçiliği yansıtan düşünce ve eylemler, erkekliğin bireysel bir kimlik üzerinden değil; akademik kurumların sıradan ve içkin dinamikleri yoluyla üretilen kolektif projelerinin yayılması üzerinden tanımlanabilecek bir formu olan "akademik erkeklik" ile yakından ilişkilidir.

sahip olan cinsiyetçi, hiyerarşik ve seçkinci sessizlik duvarına karşı bir ses verme, tacizci ve ayrımcı hocaları yıllarca koruyan eril tahakküm ile örülmüş kozaları ifşa etme ihtiyacının bir sonucu olarak başladı.

Başka bir akademi ihtiyacı

"Başka bir akademi mümkün" kampanyasının hemen öncesindeki süreçte Murat Parker'e yönelik koruma ve sessizlikte gördüğümüz "bizim mahallenin çocuğu yapmaz" zihniyetini, sonrasında pek çok olayda çıkan seslerin farklılaşmasında da okuduk.

Bazen sert bir kolektif muhalefetle karşılaşan akademideki taciz ve tahakküm örnekleri, bazen derin bir sessizlik ile karşılık buldu. İlkelere dayanmayan, mağdurun ve failin kimliğine, unvanına, politik duruşuna, "akademik cemaatine" göre yükselen

veya azalan sesler, akademinin taciz ve şiddete karşı geliştirdiği refleksin riyakarlığını gösterir nitelikte.

Belirli kesim, yaş grup, ideoloji ve söylemdeki insanların cinsel şiddetin faili olamayacağı yönündeki inanç yıllardır mağdurları yalnız bırakan mekanizmaların en gizli silahı olarak işlev gördü. Dahası akademinin kendisine atfettiği seçkin ve korunaklı konum, bu eril tahakkümün sessizlik aracılığıyla meşrulaştırılması ile sonuçlandı.

Entelektüel cinsiyetçilik

Burada akademinin kendine atfettiği seçkin ve korunaklı konumun eril tahakkümü nasıl yeniden ürettiği ve meşrulaştırdığı üzerinde özellikle durmak gerekir. Bu anlamda Armato'nun (2013) öne sürdüğü "entelektüel cinsiyetçilik (elighted sexism)" kavramı, yüzeyde toplumsal cinsiyet perspektifi varmış gibi görünen erkeklerin (ve kadınların), erkeğin imtiyazlarını ve kadınlara yönelik baskıları destekleyip sürdüren tutum ve davranışları olarak tanımlanabilir.

Entelektüel cinsiyetçiliği yansıtan düşünce

ve eylemler, erkekliğin bireysel bir kimlik üzerinden değil; akademik kurumların sıradan ve içkin dinamikleri yoluyla üretilen kolektif projelerinin yayılması üzerinden tanımlanabilecek bir formu olan “akademik erkeklik” ile yakından ilişkilidir.

Akademideki cinsiyetçilik ve eril tahakküm ile oldukça yakından ilişkili iki kavram olan entelektüel cinsiyetçiliğin de akademik erkekliğin de merkezinde akademideki erkeklerin “iyi adamlar” olarak kurulması yatmaktadır.

Çoğunlukla “iyi” ile “kötü” ve paralelindeki “akademi içi” ile “akademi dışı” arasındaki sınır “saygın” erkek akademisyenler tarafından keyfi olarak kendi tacizlerini, şiddetlerini ve cinsiyetçi edimlerini meşrulaştırmak amacıyla çizilir.

Zaten hâlihazırda erkeğin doğal otorite olarak görüldüğü bir toplumda erkek akademisyenler bunu hiç özel çaba bile harcamadan kolaylıkla yaparlar. Ve bu kendilerine atadıkları sahte ayrıcalıklı hali, belki daha az doğrudan olan veya daha az gözle görülür olan cinsiyetçi pratikleri tekrar tekrar üretirken bir yandan da suçsuz ve saygın kalmak için kullanırlar. Buradaki saygınlık, imtiyaz ve seçkinlik vurgusu akademideki eril tahakkümün nasıl bir erkeklik ile ilişkilenecek üretildiğini göstermektedir.

Hegemonik erkeklik ve akademi

Hegemonik erkeklik, akademik erkekliği de kapsayan şemsiye bir kavram olarak ele alınabilir. Hegemonya ve erkeklik kavramının birlikte kullanımı, cinsiyet sistemi içindeki tekil yaşantıları ve topyekûn cinsiyet sistemini meşrulaştırmaya yarayan ideolojik bir yapıyı ve cinsiyetlendirmiş kurumları yaratan Cornell’in cinsiyet rejimi dediği şeyin yapıtaşını işaret etme amacı taşır.

Davranışlarımız, söylemlerimiz, araştırmalarımız ve hatta katıldığımız ve katılmadığımız kongre ve konferansların akademinin bu cinsiyetlendirilmiş hegemonik kültürüne katkı sunup sunmadığını her defasında bıkmadan sorgulamak ve sorgulatmayı amaç edinmek gerekiyor.

Özetle hegemonik erkeklik seçkin bir grup erkeğin imtiyazı için ideolojik bir gerekçe olarak hizmet eder. İmtiyaz, güçlü olanın güçlü konumundan kaynaklanan ve güçsüz olanın tahakkümü üzerinden beslenen, doğal gibi görünüp normalleştirilen ama aslında eşitsizliği üreten unsurlardır.

“Başka bir akademi mümkün” çağrısı tam da bu cinsiyetlendirilmiş ve eşitsiz akademiyi, faillerin ve parçası oldukları cemaatlerin suç ortaklıklarını, mağdurların çaresizliklerini ve sessizliklerini yaratan imtiyazları kabul etmeme ve onlara dur demenin gerekliliğiyle ortaya çıkmıştı.

Bu çağrı ile bizler yukarıda sözü edilen erkeklikler vasıtası ile erkeklere ve bazı kadınlara sağladığı imtiyazları işaret etmeyi, akademinin kişilere ayrıcalık değil sorumluluk yüklediğinin altını çizmeyi ve öğrenciden yöneticiye tüm bileşenleri ile üniversiteleri bu imtiyazlar ve cinsiyetlendirilmiş hiyerarşik düzene karşı kolektif bir mücadeleye çağırma amaç edindik.

Ne yapmalı?

Akademide son günlerde yaşananlar birkaç “sapığın” sebep olduğu münferit olaylar olmadığı gibi yalnızca Türkiye’ye has kültürel değişkenler ve son yıllarda yaşanan dönüşüm ile açıklanabilecek yerel bir süreç de değildir.

Cinsiyetlendirilmiş hegemonik kurumlar olarak üniversite ve akademinin kendi ürettiği örüntüler, kültürel ve politik süreçlerle çeşitlenirken bir yandan da ulusötesi küresel erkeklik kalıplarını beslemektedir. Haliyle amaç üniversiteyi “birkaç sapıktan” temizlemek değil, üniversiteleri

dönüştürmek, hegemonik ataerkil ilişkilerden arınmış başka bir akademiyi mümkün kılmak olmalıdır. Tacizcilerin, şiddet faillerinin hak ettikleri cezaları bulması başka bir akademiyi mümkün kılacak süreçlerin olmazsa olmaz bir basamağı olmakla birlikte işin yalnızca bir kısmıdır.

Akademinin fail yaratan mekanizmalarına karşı kolektif bir mücadele sürdürmedikçe, her türlü eşitsizliğe karşı hiyerarşilerden arınmış bir akademiyi amaç edinmedikçe, akademi kendisine yeni tacizciler bulmaya ve yükselttiğimiz çığıktan kaçabilecek yeni eril tahakküm biçimleri üretmeye devam edecektir.

“Ne yapmalı” sorusunu yeni yeni sormaya başlayabildiğimiz şu günlerde her ne koşulda olursa olsun mağdurun yanında yer almayı kendine görev edinmiş akademik bir geleneği inşa etmek ve taciz, mobbing, şiddet gibi durumlarda mağdurun yanında ve korkmadan başvurabileceği kurum içi örgütlenmeleri işler kılmak ilk önceliğimiz olmalıdır.

Davranışlarımız, söylemlerimiz, araştırmalarımız ve hatta katıldığımız ve katılmadığımız kongre ve konferansların akademinin bu cinsiyetlendirilmiş hegemonik kültürüne katkı sunup sunmadığını her defasında bıkmadan sorgulamak ve sorgulatmayı amaç edinmek gerekiyor. En nihayetinde üniversitelerin “dışarıdaki” cinsiyetçi kültürden azade özel yerler olmadığını ve hatta kendisinin cinsiyetçi pratikleri üreten hegemonik kurumlar olduğunu daha sık konuşarak akademinin “eleştirel” yüzünü kendisine döndürmek radikal dönüşümler için ihtiyaç duyduğumuz temel gerekliliktir.





Demek ki, "üniversitede kadınlar" diye bir nesneden söz edebilmek için, onun nerede durduğuna bakmamız lazımmış. Yoksa "Türk üniversitesi kurulduğundan bu yana kadınlar orada hep var oldular" demek bir şey değil- eğer üniversite "kadınlar" diye bir nesneyi varsaymamışsa, onun kabı değil demektir. ¹

Aksu Bora

Ankara'da Küçük Bir Oda

Akademide kadınlar üzerine bir yazı yazmak benim için imkânsız bir iş, fazla geniş, fazla dallı budaklı, zor bir mesele o. Ama kendi tecrübemin bir bölümünü, Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi'ni anlatabilirim. Orada olduğum zamanı. Kendi görebildiğim kadarını.

KASAUM, bir odadan ibaretti. Oda da odaydı ama! Virginia Woolf haklıydı tabii odanın önemini vurgularken. Var olmak için bir yer, bir kap lazımdır her nesneye. Bizimki de işte o küçük odaydı.

Demek ki, "üniversitede kadınlar" diye bir nesneden söz edebilmek için, onun nerede durduğuna bakmamız lazımmış. Yoksa "Türk üniversitesi kurulduğundan bu yana kadınlar orada hep var oldular" demek bir şey değil- eğer üniversite "kadınlar" diye bir nesneyi varsaymamışsa, onun kabı değil demektir.¹

Demek ki, yaşadığımız şeyin tecrübeye dönüşebilmesi için onu fark etmemiz gerekmiş! Fark etmek ve anlamak- istersen yanlış anla, önemli olan bu değil!

Üniversitelerde kadın araştırmaları

Üniversitelerin o uzun isimle "kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezleri" işte bu yüzden önemlidir. İsmi düşünürceği her türden probleme rağmen, orada bir araya gelen kadınların o ismin çerçevesini aşacaklarını öngörebiliriz. Nitekim öyle de yaptılar.

Ankara Üniversitesi KASAUM, 1993'de, iki farklı akademik kuşaktan kadınlar tarafından kuruldu. Sanırım merkezin özgünlüğü de burada başlıyor: İlk kuşak, Aysel Aziz, Ülker Gürkan, Mine Tan... İkincisi Eser Köker, Serpil Sancar, Gülay Toksöz... Feminist hareketin parlak zamanıydı ve ikinci kuşak zaten hareketle çoktan ilişkilendi. İlk kuşak ise doğrudan feminist hareketle ilişkili olmasa da... Bu cümleyi tamamlamam zor. Bu kadın-

ların feminizmini tarif etmem. İlk bakışta fark edilmeyen, zaman içinde, ilişki içinde keşfedilmesi gereken bir feminizm türü.

Her birinin hatırladığı ve kendisine rehber edindiği bir kadın vardı mesela. Erkek değil. Ki o kuşak için enderdir bu. Güçlü kadınlardı, güçlerini erkeklerden değil kendilerinden, bilgilerinden, mücadelelerinden almışlardı (hayattaki ve akademi-deki mücadelelerinden). Kadınları seviyorlardı (bence bu en önemlisi. Bu da onların kuşağında çok sık görebildiğimiz bir şey değildir).

Tecrübenin aktarımı

İki kuşaktan kadınların bir araya gelişi, bana heyecanlı ve öğretici görünüyor bugünden baktığımda. Birbirlerinden öğrenmeye açıldılar çünkü ve benzeşmeden de birlikte çalışılabileceğini gösterdiler. Aralarında hiyerarşi var mıydı, emin değilim. Daha karmaşık bir ilişkiydi. Ben de çok genç olmayan, erkek patronlarla çalışma tecrübesi sebebiyle biraz yamulmuş biri olarak bu ilişkiye dahil oldum. Yani

aslında öğrencilikten asistanlığa geçen, patronu aynı zamanda hocası olan birinden epey farklı bir tecrübeydi.

Katıldığım ilk yönetim kurulu toplantısını hiç unutmadım. Ankara'nın güzel hamamlarından, Açıev'in okuma yazma kurslarından, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğünün yeni projesinden, Çankırı'da baharın ne kadar güzel olduğundan... bahsedilen, acayip bir toplantıydı. Benim alıştığım yönetim kurulu toplantılarına hiç benzemiyordu! Sanki işler konuşulmuyor gibiydi ama bittiğinde bir takım kararlar alınmış, bazı işlere yön verilmiş, yeni uzmanın (ben oluyorum) görev tanımı yapılmıştı.

Kadın kuşakları arasındaki tecrübe aktarımının anlatı dışındaki yollarını fark etmeye öyle başladım, bunun üzerine düşünmeye.

Demek ki, yaşadığımız şeyin tecrübeye dönüşebilmesi için onu fark etmemiz gerekirmiş! Fark etmek ve anlamak- istersen yanlış anla, önemli olan bu değil!

Kadın araştırmalarının örgütlenişi

KASAUM'un iyi becerdiği bir başka şey de çeşitli halkalar oluşturmaktı. Örgütlenmek yani. Çalışma grubu, böyle bir yapıydı. Çeşitli fakültelerden arkadaşların düzenli bir araya gelip birlikte okuduğu, tartıştığı, yürütülen eğitim programlarını geliştirdiği, eğitim materyallerini hazırladığı... bir ağıdı. Çekirdek bir grup vardı, daha sık toplanan ve orayı sahiplenen; sonra biraz daha geniş halkalar: daha az gelen, belirli bir iş üzerinden ilişkilenen yahut sadece okuyup tartışma kısmına katılan... Yani, üniversitenin ve yönetmeliğin kurduğu yapının dışında, fiilen bir başka yapı da kurmuştuk ve merkezin temeli buydu.

Demek ki, kap ve kişiler yetmezmiş, örgütlen-

me ve ağ da lazımmış. Bir de bu ilişkilerin sürekli beslenmesi: tartışmayla, okumayla, işle, eğlenceyle, eylemle...

Bu örgütlenmenin temeli, temsil değildi. Yani her fakülteden bir (ya da iki, üç...) kadının o fakülteyi temsilen katılması ve oradaki tartışmayı fakültesine aktarması gibi bir ilişkilene yoktu. Gelmek isteyen bütün kadınlara açıktı ve bu şekilde katılımı destekliyordu. Çalışma grubu, katılan herkes için tek bir işlev taşıymıyordu ama yine de bir ortaklık yarattı. Öğrenme ve tecrübe etme yeri.

Bu ağı başka üniversitelere, başka merkez- lere genişletmeyi isteyip üniversitelerde kadın çalışmaları merkezlerinin katılacağı iki günlük bir çalıştay düzenledik. Düşündük ki bir araya gelirse etki alanımız da genişler, iletişim artarsa güç de artar. 1995 yılıydı yanlış hatırlamıyorsam. Her yıl bir üniversite ev sahipliği yapsın, her yıl bir tema tartışılsın... Sonradan o çaba bambaşka bir şeye dönüşüp sönmüldü. Kadın örgütleri de katılsın dendi, şu da konuşulsun, ama kadınların şu problemi daha önemli...

Demek ki, kaplar kadar çerçeveler de belirleyici olabiliyormuş. Kapsayıcı olacağım derken şekilsiz ve yönelimsiz bir şeye dönüşmek işten değilmiş!

Akademik eğitimden feminizme

Ben orada çalışmaya başladığımda, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ile birlikte kısa dönemli eğitimlere başlanmıştı. Siyasal partilerin ve sendikaların kadın gruplarına (o zaman kollar yasaktı ama komisyonlar vardı) yönelik toplumsal cinsiyet ve siyasal katılım eğitimleri. Bas-bayağı akademik bir eğitimden feminist bilinç yükseltmeye doğru ilerleyebilmemizi

ben çalışma grubunun feministliğine ve azmine bağlıyorum. Öğrendik, dönüştük, dönüştürdük, denedik, yanıldık, becerdik...

Ka-Der'le birlikte yürüttüğümüz eğiticilerin eğitim programı, bu öğrenmenin ve dönüşmenin ürünüydü. Kadınlara giderek daha güçlü ve ısrarlı bir şekilde siyasal katılım mekanizmalarını zorluyorlardı, biz de o güne kadar biriktirdiğimiz tecrübeyi onları desteklemek üzere nasıl kullanabileceğimize kafa yorduk. Böylece gayet deneysel ama iyi işleyen bir eğiticilerin eğitimi programı yürüttük. Buranın bilgisini ve birikimini de Ka-Der Ankara Şubesinin öncülüğünde kurulan Kadın Koalisyonu çalışmalarına aktardık. O bambaşka, çok boyutlu ve heyecanlı bir hikayedir.

Demek ki, kuşaklar arasında olduğu kadar, alanlar arasında deneyim ve bilgi alışverişi de önemliymiş. Sadece alışveriş değil, birlikte eyleyerek öğrenmek de.

2008 yılında Ankara Üniversitesinden ayrıldım, başka bir üniversiteye gittim. KASAUM'un yapıp ettiklerini izlemeyi sürdürsem de, o tarihten sonrasını bildiğimi iddia edemem. Kendi adıma, uzun yıllar bir ayağı dışarıda bir ayağı üniversitede çalışmanın yorucu ve zor ama öğretici olduğunu söyleyebilirim. Akademik ilişkiler hiyerarşisinde altlarda bir yerde ama çok da genç ve tecrübesiz olmamanın acayipliklerinden bahsedebilirim (bu biraz dedikodu olur!). Akademideki kadın varlığının elbette ataerki yapılarla, dille, ilişkilene biçimleriyle mücadeleyle ama bir o kadar da kendi gündemine, önceliklerine sahip çıkmakla güçleneceğini ekleyebilirim. Bir şeye karşı dayanışmayla olduğu kadar, bir şey için dayanışmayla yani.

Notlar:

1- Fark ediyorum ki kadınlardan "nesne" diye söz etmem okuru sinir edebilir. Buradaki "nesne", anlamaya çalıştığımız şey anlamında. Konu ettiğimiz şey.

Akademideki kadın varlığının elbette ataerki yapılarla, dille, ilişkilene biçimleriyle mücadeleyle ama bir o kadar da kendi gündemine, önceliklerine sahip çıkmakla güçleneceğini ekleyebilirim. Bir şeye karşı dayanışmayla olduğu kadar, bir şey için dayanışmayla yani.





Feminist terapi bileşenleri kadın özgürleşmesi politik tavrı üzerine oturmasına rağmen, kadının içsel süreçlerini göz ardı etmeden, çelişkilerin neden olduğu bilişleri de değerlendirmeye alır. Kadının ailesiyle yaşadığı sorunlar, kimlik sorunları, intrapsişik süreçler terapi sürecinde vakanın kavramsallaştırılmasına dâhil edilir.

Feminist Terapi

Son yıllarda özellikle danışmanlık sağlamaya yönelik feminist terapi oluşumları üç bakış açısıyla hareket etmektedir: bilinç yükseltme çalışmaları, taciz karşıtı odaklanmalar ve kadın örgütlenmelerine yönelik programlar. Bu oluşumlar içindeki temel amaç, kadınların psikolojik sorunlarının kişisel olmadığı ve kadının toplum içinde gördüğü baskıdan bağımsız ele alınamayacağıdır (Evans, Kincade ve Marbley, 2005).

Operasyonel tanım yapmak gerekirse, feminist terapi, feminist politik felsefe ve analizleri tarafından bilgilendirilen, kadın psikolojisi ve cinsiyet temelli çok kültürlü feminizm çalışmaları etrafında şekillenen, hem terapist hem de danışanlara duygusal, çevresel ve politik çevrelerde gerçekleşmesi öngörülen feminist direnç ve sosyal değişim stratejileri ve çözümleri bildiren terapi pratiğidir. 6 temel bileşen, feminist terapi teorisini diğer geleneksel terapi teorilerinden ayırtmaya ve şekillendirmeye yardım eder (Brown, 1994).

Feminist terapinin 6 temel bileşeni

- Terapötik değişim ve feminist politik felsefe arasındaki ilişkilerin anlaşılması
- Ana akım psikoteraplere yerleşik patriarkal sistemin cinsiyet, güç ve otorite kavramlarıyla analizi ve eleştirisi
- Feminist bakış açısı ve terapinin anlamsal tartışmasının, sosyal ve bağlamsal bir fenomen olarak ele alınması
- Terapi sürecinde ortaya çıkan büyüme,

gelişim, stres, tanı, sınır ve ilişki kavramlarının feminist politik felsefe üzerine temellenmesi

- Feminist sosyal değişimin etik pratiklerle ilişkilendirilmesi
- Çok kültürlülük ve farklılık içeren bilginin ve disiplinlerin teori içinde yer alması

Feminist terapi bileşenleri kadın özgürleşmesi politik tavrı üzerine oturmasına rağmen, kadının içsel süreçlerini göz ardı etmeden, çelişkilerin neden olduğu bilişleri de değerlendirmeye alır. Kadının ailesiyle yaşadığı sorunlar, kimlik sorunları, intrapsişik süreçler terapi sürecinde vakanın kavramsallaştırılmasına dâhil edilir. Ancak, feminist terapi, kadın tarafından deneyimlenen içsel süreçleri, kadının içinde yaşadığı, kadını aşağı gören, değersiz kılan, kadına belirlenmiş cinsiyet rolleri sunana-

Kadının tekrar tekrar kendini suçlu hissedebileceği ortamlardan ve kişilerden kriz dönemini atlattıkça kadar uzak durması tavsiye edilebilir. Kriz dönemi ile baş edilmesinin ardından kadının taciz öncesi yaşamına dönmesi süreci başlar.

Hilal Eyüpoğlu

taerkil sistemden bağımsız ortaya çıkmadığını vurgular. Terapiye başvuran kadında feminist duruş aramak ya da kadını terapi esnasında feministleştirmek yerine, hâkim yapının çözülmesinde ortaya çıkacak kadının potansiyeline ve gücüne inanır.

Değerlendirme aşaması

Terapinin temel amacı, ağrı uyandıran sosyal gerçekliklere karşı farkındalık kazandırmak, sakinleştirmekten ziyade engel olmak, uyum sağlamaktan ziyade güçlendirmektir. Psikoloji literatürüne hâkim, kadının acısı kişiseldir ve kişisel uyum ile çözülür varsayımı feminist terapi yaklaşımı tarafından eleştiri gören en önemli varsayımdır. Bu varsayımı önüne alarak, cinsel taciz deneyimi yaşamış, psikolojik danışmanlık arayan kadınlar için feminist terapi perspektifi 2 aşamalı plan sunar (Worel ve Remer, 1994).

İlk aşama değerlendirme aşamasıdır. Kültürel analiz içeren değerlendirme aşaması, kültürde yer alan cinsel taciz ile ilgili yerleşik mitlerin sorgulanmasıyla başlar. Kadın ve terapisti, tacize sadece güzel ve genç kadınlar uğrar, mini etek giyen kadın tacizi teşvik etmiştir, cinsel deneyimi olan kadınlar tacizden etkilenmezler, cinsel taciz sadece karanlık ve izole alanlarda gerçekleşir v.b. söylemlerden hangisine ne kadar inandığı hakkında konuşur.

Kültürel analiz çerçevesinde değerlendirilen diğer konu ise cinsiyet rolleri analizidir. Erkek ve kadının eşit olmadığı, erkeğin kadın üzerinde hâkimiyeti ve üstünlüğü olan

kültürlerde taciz oranının diğer kültürlerle oranla daha az gerçekleştiği vurgulanır. Kadın için kabul edilen roller ile birlikte erkeğe yüklenen rollere de yer vermek önemlidir. Erkek sosyal ilişkilerde baskın taraf olmalı, duygularını ifade etmemeli, aile için gereken kararları erkek almalı v.b. ifadelerin, kadın için anlamlılığı ve doğruluğuna gidilir.

Kadınlar olarak beklentilerimizin nerde ve nasıl erkeklerden farklılaştığına, aile ve okul yaşantısının meta-mesajlar üzerindeki etkisine ve bunların davranışlarımızı ve duygularımızı etkileyiş şekillerine odaklanılır. Üzerinde durulması gereken diğer önemli konu ise üç ve gücün kullanımınıdır. Erkeklerin ekonomik ve fiziksel güç kullanım alanlarındaki kadının direncini kırma ve zorlama denemeleri örnekler yardımıyla tartışılır. Kurban söyleminin kullanımını ele alan feminist terapi yaklaşımı, kurban söyleminin tacize uğrayan kişiyi savunmasız kıldığını belirtir. Kendini savunmaktan aciz olan kurban kadın, savunmasızlığı, korunmasızlığı üzerinden taciz olayından kendine düşen suçlamaları kabul eden, üstlenen durumuna düşer. Tacizi yok sayma, kendini suçlama benzeri belirtiler bu tür söylemlerin sonuçlarıdır.

Feminist terapi odasında, kurban söyleminin üretildiği destekleyici olmayan çevre olgusu ve kadın üzerindeki etkileri hem terapist hem de kadın tarafından bilinir hale gelir. Kurumsallaşmış cinsiyetçiliğin cinsel taciz eyleminin ortaya çıkışındaki yetkileri vurgulanarak değişim başlar. Toplumun taciz olgusuna yaklaşımı ve danışan kadının taciz olgusuna ilişkin kültürel dâhil oluşları

Feminist terapi odasında, kurban söyleminin üretildiği destekleyici olmayan çevre olgusu ve kadın üzerindeki etkileri hem terapist hem de kadın tarafından bilinir hale gelir. Kurumsallaşmış cinsiyetçiliğin cinsel taciz eyleminin ortaya çıkışındaki yetkileri vurgulanarak değişim başlar.

ve bilişleri değerlendirilirken, yaklaşımın altında yatan temel felsefe bireyin politik özne olduğudur.

Güçlendirme aşaması

Süreç içerisindeki diğer aşama ise feminist yönelimli güçlendirme modelinin uygulamasıdır. Model 1986 yılında Pam Remer tarafından geliştirilmiştir (Worel and Remer, 1994). Taciz öncesi dönemde oluşmuş ve tacizi anlamlandırmak için kullanılan bilişler değerlendirildikten sonra, taciz olayının kendisinin konu olduğu süreç başlar.

Bu aşamada kadının kendini suçlamaları

üzerinde durulur. Karanlıkta dışarı çıkmamalıydım, kaçabilirdim, engelleyebilirdim gibi düşüncelerin doğruluğu ve işlevselliği değerlendirilir. Taciz üzerine kurulmuş kadını suçlu hissettirmeye yönelik algıların sorgulanmasıyla, kadın yalnız olmadığının, bu tür suçlamaların toplumun cinsiyetçi mitlerinden kaynaklandığının farkına vararak suçluluk duygularından kurtulabilir.

Eğer kadın kriz dönemi olarak adlandırabileceğimiz, kontrolünü kaybetme, ağlama, utangaçlık, çaresizlik hissi v.b. yoğun duygusal reaksiyonlar gösteriyorsa, kadın ile karar alma yöntemleri üzerine konuşmak, empati kurmak, legal prosedürler, kendini ifade etme ve olayı paylaşmanın işlevselliği ile ilgili bilgilendirme, yaşadığı duyguları paylaşabilmesi için kadın sivil toplum kuruluşlarına yönlendirmek faydalı olabilecek stratejilerdir.

Kadının tekrar tekrar kendini suçlu hissedebileceği ortamlardan ve kişilerden kriz dönemini atlatana kadar uzak durması tavsiye edilebilir. Kriz dönemi ile baş edilmesinin ardından kadının taciz öncesi yaşamına dönmesi süreci başlar. Cinsel tacizi ataerkil sistemde varoluşunun bir sonucu olarak görmesi, iyileşme vurgusu yerine bununla yaşama stratejilerine dikkat çekmek önemlidir.

Kayıplar artık kadınların olmasın diye

Deneyimi paylaşmanın, anlamanın ve harekete geçmenin değişimi ortaya çıkarışı kaçınılmazdır. Kişisel değişimin sosyal dönüşümün bir parçası olduğu bilişi, kurulu kodları bozar ve yeniden üretir. Dünyanın güvenli bir yer olduğu, taciz deneyimi sonrası dünyanın kaotik olduğu ile yer değiştireceğinden, dünya düzeni içinde var olmanın olumlu ve olumsuz sonuçlarının farkına varmak olağan baş etme stratejilerini düzenlemek için kadına olanak sağlar.

Psikoloji disiplininin, özellikle klinik psikoloji alanının, toplumsal olanı özel olanı ayırmak ya da özel olanı toplumsal olanın bir parçası kılmamak üzere yapılandırılmış teorilerinden farklılaşan feminist terapi sürecinde, bireyin politik özne oluşu felsefesiyle başlatılan sorgulama, sosyal ve kültürel bakış açısının değişimi ve kimliğin yeniden yapılandırılmasıyla sonuçlanır. Sosyal dönüşümü makro düzeyden mikro düzeye kadar inen devamlı ve aralıksız bütün olarak kabul etmemiz koşuluyla, terapi sonlandığında kayıp artık kadının değil, ataerkil sistemin kaybıdır.

Yazarın notu: Yazı Feminerva dergisi için yeniden düzenlenmiştir. Yazının tamamı Cinsel Taciz ve Eleştirel Bir Deneyim Aktarımı Başlığı ile Eleştirel Psikoloji Dergisi, Sayı 1, Mart, 2008'de yayınlanmıştır.



“Sevgisiz”lerin Giremediği “Pek Kadın” Bir Köy: Yırca



Birbirlerinden bağımsız olarak harcadıkları ev içi emeği kamusal alana taşıyarak hem “birlikte iş yapmanın gücünü” hissediyorlar hem de “gelir elde ediyorlar.

Sare Öztürk

*“Yaşlı, durgun bir zeytin oluşuma bakma
Şuramda bir su vardı ve şuramdan
Neşeyle akardı aşağıya.”*

Birhan Keskin

Termik santralin dumanları arasından bir ses geliyor, duyuyor musunuz? Kalabalığa ait sanki, biraz yaklaşınca şenliğe de benziyor hani. Yok yok yanlış duymadınız kadınların kahkahası bu. Nasıl yani, ne işleri var ki bu tozun dumanın arasında diye düşünmeyin! Köylerinin dibine yıllar önce termik santral yapmışlar, gel zaman git zaman tozdan dumandan görünmez olmuş bu köy. Görünmez olmuş olmasına ama ne doğa teslim olmuş ne de insanlar o dumana. Yeniden yeniden üretmiş, yeşertmiş kendini. Zeytinini yetiştirip bağıni bahçesini süren köylü de kendi yağında kavrulup gitmiş. Taa ki, canavarlar gelip zeytin ağaçlarını söküp atana kadar...

Evet, masalsı bir giriş oldu. Ama bu ne masal ne de güzelleme. “Sevgisizlere”[1] karşı verilen “pek kadın”[2] bir mücadele. Yırca’nın iki direniş öyküsü var aslında. Birincisi hepimizin bildiği 6666 zeytin ağacını katleden Kolin İnşaat’a karşı “Zeytinliklerimizi vermiyoruz. İkinci bir termik santral istemiyoruz” diye başlayan,

Yırcalıların “sevgisiz”lerin köylerine girmesini engellemesiyle sonuçlanan mücadele. İkincisi ise, direniş sonrasında köylü kadınların bir araya gelerek verdikleri var olma mücadelesi.

Sabun kokulu bir mekan

Ekonomisi kömüre dayanan Soma’nın erkek egemen bir yer olduğu su götürmez bir gerçek. Kadınların istihdam alanı ise yok denecek kadar az. Sadece istihdam da değil, ne yazık ki kadınlara ait ev dışında herhangi bir alan yok. Yırca Köyü’ndeki kadınlar ise dar alan, mesafe ve ev kavramını değiştirip dönüştürerek kendilerine yepyeni bir alan açtılar, tablonun buram buram sabun kokmasını sağladılar.

Aslında onlar işe Temel İhtiyaç Derneği’nin bir projesi ile başladılar. Derneğin yaptığı duyuru üzerine kadınlar, köyün

kahvesinde toplandılar. “Erkekler ilk başta dışarı çıkmak istemedi, sonra onları dışarı çıkardılar”[3]. Toplantıda kadınlar hep birlikte “sabun yapmaya” karar verdiler. Dernekle yapılan çalışma bittikten sonra da Yırca Hanımeli El ve Ev Ürünleri adıyla yola devam ettiler.

90 yıllık bir köy evi satın alıp sabun evi yaptılar. Evi yaklaşık bir yıldır tamamen doğal yöntemlerle düzenlemeye çalışıyorlar. Çünkü “birlikte daha çok iş yapmak” istiyorlar. Evde üretilecekler dışında bir de kadınlar kahvesi yapılıyor. Bakmayın öyle kahve denildiğine, bu kahve başka bir kahve olacak gibi görünüyor. Sabuncu kadınlar olarak rahatça toplanabilecekleri, köydeki tüm kadınlarla bir araya gelebilecekleri yer olacağı gibi aynı zamanda dışarıya açılmalarını sağlayacak bir alan olacak burası.

Sabuncu kadınlar sadece sabun üretmek için yan yana gelmiyorlar. Yeri geliyor

Yırca Köyü’ndeki kadınlar ise dar alan, mesafe ve ev kavramını değiştirip dönüştürerek kendilerine yepyeni bir alan açtılar, tablonun buram buram sabun kokmasını sağladılar.

birlikte gözleme yapıyorlar, yeri geliyor dağdan kekik, adaçayı toplamaya birlikte gidiyorlar. Sipariş gelmeseyse de sabun evinde toplanıp çay içip sohbet ediyorlar. Yeni keşifler peşindeler, farklı farklı sabunlar üretmeyi deniyorlar. Deneyip yanılıp birlikte öğreniyorlar. Mesela kimyasal boya kullanmıyorlar sabunlarda. Onun yerine kırmızı pancar, ispanak gibi gıdalardan elde ettikleri boya kullanıyorlar.

Sabun evi onlar için ekonomik anlamda da “kendilerini özgür hissettikleri” yer. “İlk paramı sabun evinde kazandım. Kocamın eline bakmadan gidip bir şey alabildim. Kendi paramı kazanmak başka. İnsan özgür hissediyor kendini...” Hiçbiri daha önce ücretli bir işte çalışmamış ve bu onlar için yepyeni bir deneyim. Sabun evi maddi anlamının çok daha ötesinde ki onların da aslında en çok kıymet verdikleri şey, “bir arada olmanın verdiği his”. Sabun evini çalışma alanından çok “kendilerini iyi hissettikleri, sorunlarından uzaklaştıkları, bir aradayken mutlu oldukları yer” olarak görüyorlar.

Sabun evi öncesinde köyde birbiri ile bu kadar yakın ilişki kuramayan kadınlar ev ile birlikte bu alanı yaratıp dayanışmayı kuvvetlendiriyorlar. Bir kadın “Ben kendi avlumda, evimde işimdeydim. Herkesin evine rahatça girip çıkamam. Buraya gelince tanıdım köyümüzdeki genç kızları.” diye ifade ediyor. Aslında sabun evi kadınların arasında yaş farkından doğan mesafenin de ortadan kalkmasını sağlıyor bir yandan.

Daha öncesinde ne yapıyordu kadınlar? Santralin atık sahası olan kül barajı köye çok yakın mesafede. Kadınlar bu “kömür dağına” gidip kömür parçalarını topluyorlardı. Sabun evi ile birlikte bu işi yapmayı bıraktı kadınlar. “Kömürün isindense sabunun misisi daha iyi” sözü herkesin diline dolanır oldu zamanla.

Kadınlar küçük bir köy evinde bir araya gelerek, bir arada olmanın verdiği güç ve dayanışmayla sorunlara müdahale etmede kolektif olarak özneleştiler.

Evlerden köy meydanına kadınlar

Aslında sabun evi kadınları evlerden, avlulardan kolaylıkla çıkarmayı başaran, birbirine dokunmalarını sağlayan yegâne mekan. Birbirlerinden bağımsız olarak harcadıkları ev içi emeği kamusal alana taşıyarak hem “birlikte iş yapmanın gücünü” hissediyorlar hem de “gelir elde ediyorlar.” İşte bu yüzden de erkeklerin dünyasında çatlak açıp var olma mücadelesi veriyorlar. Hem öyle kısa bir zamandır da değil. Üç yılı aşkın süredir 21 kadın pes etmeden devam ediyorlar.

Sabuncu kadınlar, köyde sorun olarak gördükleri olaylara da müdahale edip tepkilerini gösteriyorlar. Hatta pek çok konuda öncü olmayı da başarıyorlar. Örneğin; Bundan dört ay önce İzmir-İstanbul Otoyolu nedeniyle köy yolu değiştirildi. Soma yoluna keskin bir viraj yapıldı. Bu yeni yolu köylüler merkeze gitmek için kullanıyor ve iş makinelerinin sıkça geçtiği oldukça riskli bir yol. Kadınlar yeni yapılan yola itiraz edip “Çocuklarımız her gün o yoldan okula gidip geliyor. İlla birinin canı

mı yanmalı? Üst geçit yapılmasını istiyoruz.” diyerek yola çıkıp eylem yaptılar.[4] Aslında kadınlar küçük bir köy evinde bir araya gelerek, bir arada olmanın verdiği güç ve dayanışmayla sorunlara müdahale etmede kolektif olarak özneleştiler.

Yırcalı kadınlar ile yılın son gününde sıcak çay eşliğinde hem tüm bunlardan söz ettik hem de bol kahkahalı sohbette bir güzel demlendik. Yeni yıla dair umutlardan, hedeflerden konuşup hep birlikte “umutlarımızı sabuna döktük”. Laf aramızda kadınların 2018 hedefleri arasında Mart ayı başına kadar evi tamamlayıp 8 Mart’ta açılış yapmak var. Bir de şimdiden kendilerine kardeş köy arayışı peşine düştüler bile. Başka köylerde de sabun evi kurup imece kültürünü yaşatmak, dayanışmayı kuvvetlendirmek istiyorlar.

Kadınların “imece” çağrısı devam ediyor. Sabuncu kadınların herkese çağrısı “Sabun evinin tamamlanması için herkesten destek bekliyoruz. Ee, sonra da herkesi açılışa bekliyoruz.”

Not: Yırcalı Sabuncu kadınlara yircabanimeli@gmail.com adresinden ulaşabilirsiniz.

[1] Yırcalılar, kötülük yapan birini ya da kötüye dair olanı anlatırken ‘sevgisiz’ kelimesini kullanıyorlar.

[2] ‘Pek kadın’ ifadesi Yırcalılar tarafından beğenilen, hoş giden, güzel olan nesne ya da kişiyi anlatmak için kullanılıyor. Benim karşıma çıkan örnek, hoş giden beğenilen erkeği anlatırken “Zamanla yüzü pek kadın geldi. Gönlüm ısınıverdi.” şeklindeydi.

[3] Bundan sonra yazı içinde turnak işareti içindeki tüm ifadeler Yırcalı Sabuncu Kadınlara aittir.

[4] Ayrıntılar için; <http://www.somakaraelmas.com/yircanin-yol-sikintisi-yircalilar-ustgecit-istiyor.html>

*Bu yazı 8 Ocak 2018 tarihinde Çatlak Zemin’de yayınlanmıştır.





Evet kadınlar futboldan ne anlar yargısı erkekler tarafından her geçen gün daha sert bir biçimde dillendirilmeye devam ediyor. Ama işin aslı böyle mi? Kadınların sahalara daha da yakınlaşması, topu ayağından düşürmeyen kadınların sayesinde oluyor. Kadın futbol takımları ve taraftar grupları sayesinde... Biz de bu sayımızda onlardan ikisiyle söyleştik. *Sportfi Lezbon* takımı ve kadın taraftar grubu *Mor Barikat* ile güzel bir sohbet gerçekleştirdik. Golünüz bol olsun kadınlar!

“Kadınlar Ne Anlar Futboldan”

Feminerva: Futbol denince insanların aklına erkekler geliyor. Erkeklerin oynadığı, erkeklerin izlediği bir oyun olarak geçiyor ama biz biliyoruz ki, feminist mücadelenin içinde olan kadınlar biliyor ki kadınlar da aslında futbolda. Kadın futbol takımları, Lbt+ bireylerden oluşan futbol takımları da bu oyunun içinde. Buradan doğru biz sizin serüveninizi merak ediyoruz aslında.

Sportif Lezbon: Sportif Lezbon'un kuruluş amacı biseksüel ve lezbiyen kadınların görünürlüğünü arttırmak. Futbol oynamayı seven, aktivistlik yapan kadınlar halı sahalarda futbol oynuyorlar ve bu alanlarda da kendilerini var etmeye çalışıyorlar.

Gezi sonrası, neşe ve dayanışma kapsamında, daha çok muhalif olan kesimlerle birlikte bir lig kurma girişimi oldu. Özgür Lig'de cinsiyetçiliğe, homofobiye, milliyetçiliğe ve endüstriyel futbola karşı alternatif yaratma çabasıydı bu.

İlk etapta takım da isim de yoktu. Sadece bir araya gelip futbol oynayan insanlar vardı. Portekizli takım Sporting Lizbon'dan esinlenerek Sportif Lezbon'u bulduk. Lezbiyeni de çağrıştırmaması sebebiyle bunda karar kılındı ve 2015 yılında Sportif Lezbon kurulmuş oldu.

Mor Barikat-Turna Arabacı: Erkek bakışı açısı der ki “kadınlar ne anlar futboldan.” Ben ise kendimi bildim bileli maçlara gidiyorum, oynuyorum ve takip ediyorum. Biz, kadınların da aslında futbola ilgilendiklerini, çok da güzel oynayabildiklerini biliyoruz. Ama bu alan erkekler tarafından işgal edildiği için kadınlar kendilerini buralarda var edemiyorlar. Bizim taraftar grubumuz da buna karşı yola çıktı.

Mor Barikat 2015 yılında kuruldu. Çalışmalar ilk Amed'de başladı. Amedspor'un taraftar grubu olarak başladı. Sonrasında İstanbul'dan destek verildi. Çok fazla taraftarımız var ve dünyanın her köşesinden destek geliyor. Sadece futbol değil derdimiz elbette. Oyunu erilliğinden arındırmak mücadele istiyor. İnsanların aklına gelen ilk şey küfür oluyor mesela. Küfür olmadan nasıl maç seyredilir ki?

Önceleri, “küfürsüz futbol olur mu?” diye düşünürdüm ben de. Şimdi Mor Barikat'la birlikte tribünde küfre, cinsiyetçiliğe anında müdahale edebiliyoruz. Erkeklerle birlikte rahatça maç izleyebiliyoruz.

Erkekler genelde bizim top oynadığımızı görünce şaşırıyorlar. İyi oynadığımızı görünce daha çok şaşırıyorlar. O şaşkınlık bizim hoşumuza gidiyor.

Bilinçli taraftar bilinçli tribün mantığı ile hareket ediyoruz.

Barikatın manifestosu var. Cinsiyetçiliğe, homofobiye, transfobiye, faşizme, ırkçılığa, milliyetçiliğe karşıyız. Ve aynı zamanda Türkiye'de 27 tane anti-faşist taraftar grubu ile iletişim halindeyiz.

Türkiye'de bir sürü lig var ama hepsi bir biçimde endüstrilemiş, homofobik ve cinsiyetçi. Ama siz şimdi başka bir ligden bahsediyorsunuz: Özgür Lig. İçinde bulunduğu ligde de zorluklar yaşıyor musunuz?

Sportif Lezbon: Merkezi, hijyenik ve ucuz saha bulmak zor. Ama bunları kolektif olarak çözebiliyoruz.

Özgür Lig'de kota uyguluyoruz. 5 erkek kotası. Böylece ligde oynayan bütün takımlar kadın oyuncu bulmak durumunda kalıyorlar. Bu kotayı kabul ettirmemiz kolay olmadı.

Biz kadınlar sahaya çıktığımız zaman erkeklerde “hakim olduğu alanı kaplıyor-

muş duygusu” hissediliyor ve bu sebeple beklemediğimiz tepkiler verebiliyorlar.

Homofobiye, transfobiye, cinsiyetçiliğe, endüstriyelleşmeye karşı bir futbol anlayışıyla hareket ediyor olmanın futbol camiasında yarattığı zorluklar neler?

Mor Barikat-Turna Arabacı: Bazı yerlerde rahat rahat gidip maç izleyebiliyoruz. Kadınların bizim tribünlerimizi tercih etme sebepleri cinsiyetçiliğin, şiddetin olmaması ve kendilerini rahat hissetmeleri.

Dezavantajlarına bakacak olursak ve Amedspor üzerinden gidersek en fazla deplasman cezası olan takım olarak dünyada rekor kırdık. Amedspor olarak ırkçı ve faşist saldırılara maruz kalıyoruz. Mor barikat olarak da Hacettepe maçı çıkışı saldırıya uğramıştık. Orada yöneticiler olmasaydı linç edilirdik. Bu haberlere hiç konu olmamıştır eminim çünkü medya istediği gibi şekillendiriyor her şeyi.

Taraftarlarınız var mı? Ne kadarı erkek ne kadarı kadın? Erkekler tarafından aldığınız yorumlar neler ve taraftarlarınız sizi nasıl destekliyor?

Sportif Lezbon: Sportif Lezbon Ankara’da bilinen bir takım ama çevremizin öyle gelip maçı izleme, destek verme kültürü yok. Pembe Hayat ile bir maç yapmıştık, orada taraftarlar vardı. Çok güzel tezahüratlar yapıyordu.

Bizden sonra maçı olan ve sıralarını bekleyen erkekler genelde bizim top oynadığımızı görünce şaşırıyorlar. İyi oynadığımızı görünce daha çok şaşırıyorlar. İlk başta ciddiye almıyorlar “bir kadın ne kadar iyi futbol oynayabilir ki” diye yaklaşıyorlar. O şaşkınlık bizim hoşumuza gidiyor.

Endüstriyel futbolun içinde olan cinsiyetçi, homofobik taraftar gruplarından nasıl tepkiler alıyorsunuz? Sayfalarınıza atılan mesajlar var mı ya da doğrudan bir saldırı?

Sadece futbol değil derdimiz elbette. Oyunu erilliğinden arındırmak mücadele istiyor. İnsanların aklına gelen ilk şey küfür oluyor mesela. Küfür olmadan nasıl maç seyredilir ki?

Mor Barikat-Turna Arabacı: Evet çok. Biz bunları hâlâ kendi içimizde de ayıklamaya çalışıyoruz. Mesela manifestomuzda milliyetçiliğe karşı yazmasına rağmen Kürt milliyetçiliği yapan arkadaşlarımız çıkabiliyor. Bunlarla kendi içimizde de mücadele ettik. Birçok kadın arkadaşımıza da aileleri tarafından izin verilmiyor.

Maçlar dışında bir etkinliğiniz oluyor mu? Farkındahğı arttırmak için paneller, forumlar, etkinlikler gibi şeyler düzenliyorsunuz yoksa bu çalışmalar sadece maçlarla mı sınırlı kalıyor?

Sportif Lezbon: Film gösterimleri ve özellikle sporda kadın üzerine panellerimiz olmuştu. Ama OHAL süreci ve Ankara Valiliğinin Lgbti+ yasağı bizi etkiledi. Mesela Şule Çet için maç yapacaktık kalabalık oldu ve “acaba polis gelir mi?” diye düşünmeden edemedik. Ama tabii ki aklımızda çeşitli projeler var.

Mor Barikat-Turna Arabacı: Aileleriyle sıkıntı yaşayan arkadaşlarımız üzerinden birebir görüşmeler alıyoruz sosyal sorumluluk, yardımlaşma projeleri oluyor. Bunlara destek veriyoruz.

Yine yapmaya çalıştığımız mor bilet uygulaması var. Bu uygulama sayesinde kadınların ve çocukların maçlara ücretsiz girmesini sağlıyoruz.

Futbolu kadınlar arasında yaygınlaştırmak üzerine ne düşünüyorsunuz, buna dair neler yapıyorsunuz? Kadınlar futbolun içine girdikçe oradaki erkek egemenlik kırılabilir mi? Futbol oynamanın kadınlar üzerindeki etkisi ne?

Sportif Lezbon: Çarşamba günleri tüm kadınları çağırıp “top çevirme” etkinliği yapıyoruz. Kadınlarla birlikte oynadıklarında daha rahat, özgüvenli oluyor; yargılanmıyor ve devam etmek istiyorlar.

Bütün kadınlara futbol oynatacağımız bütün kadınlara futbolu sevdireceğiz demiyoruz. Futbolu seven kadınlara cesaret vermek onlara alan açmak istiyoruz.

Kadınlara ulaşmakta zorluklar çekiyoruz. “Sahayı erkek egemen bir yapıdan daha eşitlikçi bir yapıya çevirmek mümkündür” ü göstermeyi düşünüyoruz. Bunun için yetenekli olmamız gerekmediğini, erkek olmamız gerekmediğini söylemeye çalışıyoruz

Mor Barikat-Turna Arabacı: Futbol bizi birleştirdi. Biz orada olmasaydık bu alan erkeklere kalmaya devam edecekti. Daha çok stada girmeli, top peşinde koşmalı, sakatlanmalı, tezahürat yapmalı; bu ruhu daha fazla hissettirmeliyiz. Biz de elimizden geleni yapıyoruz.

Kadınları sahalarda ve tribünlerde daha fazla görmek istiyoruz. Hepiniz gelin sevgili kadınlar

Son olarak, futbola ve kadınlara dair söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Sportif Lezbon: Çocukken hepimiz bir yerlerde futbol oynamışız. Ama sonra bu kesilmiş. Biz işte tam da o kesilen yerlerin telafisini yapmaya çalışıyoruz. Bir alanı ve o alandaki insanları dönüştürmeye çalışıyoruz. Gelmek isteyen tüm kadınları bekleriz.



Çocukken hepimiz bir yerlerde futbol oynamışız. Ama sonra bu kesilmiş. Biz işte tam da o kesilen yerlerin telafisini yapmaya çalışıyoruz. Bir alanı ve o alandaki insanları dönüştürmeye çalışıyoruz. Gelmek isteyen tüm kadınları bekleriz.

Zamanın Ötesinde Masalsı Şarkılar ve İki Kadın: NADA

Nada; evrenin doğduğu ilk ses anlamını taşıyor. Böylesi anlamlı bir isimle yola çıkan bu grup, kadından müziğe, müzikten kadına bir yol arayan kadınların sesi... Madem öyle, kadınların fikirlerini hayallerini görünür kıldıkları müzik yolculuklarını *Selen Hünerli ve Miray Kurtuluş*'la hemhal eyleyelim istedik.



Feminerva: Bize biraz Nada'dan, Selen'den Miray'dan, müziğe başlama serüveninizden bahsedermisiniz? İsim olarak neden NADA?

Selen Hünerli - Miray Kurtuluş: Biz aynı ailede büyüdük, kuzeniz. Müzik sevgimiz daha konuşmayı bile sökmemişken, Sezen Aksu hayranlığı ile başladı diyebiliriz. Çocukluğumuz kasetlerin üstüne kendi sesimizi kaydederek, besteler yapıp, aile içi gösterilerde sunarak geçti. Ortaokula gelince müziğin var olabilmemiz için çok gerekli olduğunu fark edip gitar çalıp şarkı yazmaya başladık. Üniversite yıllarındayken ise Nada kelimesinin Sanskrit dilinde "evrenin doğduğu ilk ses" anlamına geldiğini öğrenip, hem tınısını hem anlamını kendimize uygun bulduk. Müzik bizim için varoluşsal bir öneme sahip olduğu için, bu geniş ve evrensel anlam çok hoşumuza gitti.

Nada olarak alışılmışın dışında deneysel bir müzik tarzınız var ve bu alışılmışın dışında kalan müziği kadınlar yapıyor. Mitolojik öğeler, farklı tınılar ve farklı sözler, bu tarz bir müzik üretmenin getirilerinden olumlu veya olumsuz yanlarından bahsedebilir misiniz?

Biz ne yapabiliyorsak onu yapıyoruz as-

lında. Hikaye anlatımlarına, insan psikolojisinin sembolik örüntülerine meraklı olduğumuz için, içimizden çıkan da bu. Olumlu tarafı, klişelerden uzak ve özgün bir şey üretmenin çok tatmin edici olması. Olumsuz yanı da ulaştığımız çevrenin sınırlı kalması diyebiliriz herhâlde.

İlham aldığınız kadın sanatçılar var mı? Varsa Kimler?

Pek çok kadın sanatçı var bize ilham veren. İlk aklımıza gelenler Sezen Aksu, Aysel Gürel, Semiha Berksoy, Janis Joplin, Marina Abromaviç, Erykah Badu, Melanie de Biasio, Nina Simone, Agnes Obel, Warpaint, Groupier.

Anlıyoruz ki endüstriyel bir müzik anlayışınız yok, bu yolda müzik yapmanın sizin için nasıl bir anlamı var? Ulaşmak istediğiniz bir kesim var mı? O kesimle nasıl bir bağ kuruyorsunuz?

Biz bu toprakların sevdasını da yükünü de çocukluğumuzdan beri içimizde taşıdık. Vermek istediğimiz mesaj Anadolu'nun medeniyetler beşiği olmasının sebebi olan halklarının artık ataerkil ve katletmeye yönelik karanlık politikaların esaretinden çıkarak varoluşlarını kutlaması.

Biz kendimiz olmayı çok önemsiyoruz. Özellikle ürettiğimiz müziğin samimi olması, içerik olarak sonradan pişmanlık doğurmaması çok önemli. Bir de müzik yaparak da keşfediyoruz pek çok şeyi. Her seferinde bahsedecek hiçbir şeyimiz yokmuş gibi geliyor mesela, sanki söylenecek her şey söylendi ve yeni bir şey ifade edemeyecekmişiz gibi geliyor ancak bir araya gelip üretmeye başlayınca, içimizde pişenlere tanıklık etmek çok keyif veriyor gerçekten de. Herkese ulaşmak isteriz, özellikle hedeflediğimiz birileri yok, bağı müzik kuruyor zaten. Yoksa maalesef ikimiz de sosyal medyada uzun süre aktif olamayan, içe kapanık hayatlar yaşamaktan hoşlanan insanlarız.

En genel hatlarıyla, müzik dünyasında kadın müzisyen olmanın mücadele gerektiren bir yanı var mı? Varsa biraz bahsedebilir misiniz?

Kadınlar toplumsal kodlanmalar sebebiyle hep ikinci planda kalıyor ve fikirleri, hayalleri daha az değer görüyor. Uzun vadede mutlaka kendi içimizdeki değersizlik duygusunu dönüştürmemiz gerekiyor. Bunun yolu hep sorgulamaktan geçiyor bizce.

Fazlasıyla mücadele gerektiriyor. Bir kere kadınlardan beklenen haller var, tatlı, yumuşak, sevimli olmalısın. Eğer ki bir konuda öfkeleniyorsen ve bunu ifade ettiysen hemen deli, arıza vs. olarak yaftalanırsın. Onun dışında her yerde olduğu gibi müzik piyasasında da kadınlara genelde üstten bakan bir tavır mevcut. Bir de insanın kendisiyle olan mücadelesi var. İçselleştirdiğin bütün kalıpların farkına varmaya ve onların dışına çıkmaya çalışıyorsun. Bitmeyen bir süreç bu.

Gece Düştü şarkısının klibinde farklı dillerde yazılmış notlarda "Özgürlük ve kardeşlik için

Dillerimiz çözülsün

Şefkat ve anlayış için

Ölülerimiz dirilsin

Dünya hepimiz için

Sınırlarımız silinsin

Ellerimiz kenetlenirsin" yazıyor şarkının vermek istediği mesaj ne üzerine kurulu?

Biz bu toprakların sevdasını da yükünü de çocukluğumuzdan beri içimizde taşıdık. Vermek istediğimiz mesaj Anadolu'nun medeniyetler beşiği olmasının sebebi olan halklarının, artık ataerkil ve katletmeye yönelik karanlık politikaların esaretinden çıkararak varoluşlarını kutlaması. Mesaj vermekten ziyade, bizim için bir dua, bir dilek, niyet olarak konmuş bir şey.

"Medusa" şarkısında Yunan Mitolojisindeki lanetmiş kadın Medusa'dan bahsediyorsunuz, "Düşerken" de ise Roma Mitolojisindeki Venüs'ün adı geçiyor, Ha!da ise "Doğdu-

ğunda eksik etek, büyürken kaltak" şeklinde güçlü bir söylemle başlıyor şarkı... Bütün bunları, kadınların tarihin başlangıcından beri savaştığı ataerkil sisteme, kadınların cadılıkla suçlanıp yakılmasına karşı bir eleştiri niteliğinde alabilir miyiz? Özellikle Ha şarkısı bir deneyimin aktarımı mı? Bu şarkılarda kadınları cesaretlendiren neler var?

Hepsi kendi deneyimlerimizin aktarımı. Babalara olan başkaldırıdan başlayarak, hayatın her alanında sürekli kavga etmek zorunda kalmak. Arzu ve hayranlık nesnesi olarak başlayıp, evcilleşmeyeceğiniz anlaşılınca bir anda ifrite dönüşmek. Bunlar günlük hayat deneyimlerinin, varoluş mücadelesinin şarkılar yoluyla sembolik sözlerle dönüşmesi, zamanları aşip, dişil tarafın

"Nada kelimesinin Sanskrit dilinde "evrenin doğduğu ilk ses" anlamına geldiğini öğrenip, hem tınısını hem anlamını kendimize uygun bulduk. Müzik bizim için varoluşsal bir öneme sahip olduğu için, bu geniş ve evrensel anlam çok hoşumuza gitti."

uğradığı haksızlığın su yüzüne çıkması.

2015 yılında çok yakın arkadaşımız olan ve Nada'nın ilk albümünün konserlerinde gitar çalan Değer Deniz'i bir cinayet sonucu kaybettik. Bizim için Medusa'nın hakikatini kavradığımız bir deneyim oldu.

Canımız hala çok yanıyor.

2018 yılında "Say Bakalım" albümü çıktı. Sıcacık, masalsı havasının yanında, yine doğaya dönüş ve sevgi temalarını görüyoruz. Siz albümü nasıl tanımlıyorsunuz?

Bu albümü yaparken çok keyif aldık. Belki yaş almanın bir sonucu olarak sadeleşmek, neşelenmek ve hafiflemek istedik. Kendi içimizdeki çocukla bağlantıda olmak istedik. Albüm çıktıktan sonra da müthiş bir coşkuya kapıldık. Yeni doğanların hayatında ilk dinledikleri müzik olmak, çoğu bebeğin anne karnındaki yolculuğuna eşlik etmek bizi umutlandırdı ve müziğin gücünü bir kere daha fark etmemize sebep oldu.

Son olarak, Feminerva okurlarına ve müzik yapan kadınlara söylemek istediğiniz bir şeyler var mı?

Kadınlar toplumsal kodlanmalar sebebiyle hep ikinci planda kalıyor ve fikirleri, hayalleri daha az değer görüyor. Uzun vadede mutlaka kendi içimizdeki değersizlik duy-

gusunu dönüştürmemiz gerekiyor. Bunun yolu hep sorgulamaktan geçiyor bizce. Çünkü genelde şöyle bir önerme oluyor: "şunu yaparsan sevilirsin, ya da bu şekilde davranırsan kıymetlisin" bunu hep sorgulamak gerekli. Kadın müzisyenlere ise şunu söyleyebiliriz. Eğer kendi içinizle bağlantınız sağlamsa, kimseye kulak asmayın. Şüphe tohumlarının içinize ekilmesine izin vermeyin.



Giysiler Masum Değildir



Dilan İpek

Özellikle Ortaçağ'da kadın ne kadar gösterişli, şatafatlı olursa (yani kabarık ve rahatsız giysilerle) "eşinin sosyoekonomik durumu" hakkında o kadar olumlu mesajlar verirdi topluma. Bu dönemde moda sınırları çoğunlukla iyi eğitim görmüşler, profesyoneller, soylular, kraliyet ailesi ve onların saraylarını içeren etkili elit tabaka ile çizilmiştir.

"Moda, günlük havanın bir parçası ve daima, bütün olaylarla beraber, değişiyor. Yaklaşan bir devrimi bile giysilerde görebilirsiniz. Her şeyi giysilerde görebilir ve hissedebilirsiniz."

Diana Vreeland

Moda, kavram olarak Latince'de "modus" yani "yöntem" ve "usul" kelimelerinden türetilmiştir ve belirli bir çağdaki stile veya baskın zevke karşılık gelmektedir. Bazı kaynaklarda ise modanın, istatistiksel bir terim olan 'mod'dan geldiği düşüncesi mevcuttur.

Moda kavramı genelde toplumsal, siyasi ve ekonomik koşullarla bağlantılı olarak açıklansa dahi çoğunlukla sadece giysiler üzerinden konuşulur veya konuşulanlar giysiler üzerinden yorumlanır.

Stil, tarz, trend, şıklık... Kavramlar sürekli artmakta ve hepsine birbirine benzeyen ama çoğu zaman ufak farklarla belirli anlamlar yüklenmekte. Moda ise daha eski, daha köklü, üzerine de çokça yazılıp çizilen bir mesele. Aslında içinde

bulduğumuz dönemde sürekli tükenen ve güncellenen bir kavram.

O halde biz de şu "moda" meselesine biraz daha yakından bakalım.

Tarihsel arka plan

Tarihsel süreçte birçok tanımlama ile anılan moda kavramı, genelde içinde bulunduğu dönemin koşulları ve kültürü ile örtüşmüştür. Modayı giysi çeşitliliği şeklinde ifade edenler genellikle modanın insan yaşamıyla birlikte başladığını öne sürmektedirler. "Farklı" ve "kendine özgü" giyim kuşam biçimleri ise güncel moda tanımına pek uymamaktadır.

Neden uymadığını, aslında uyulmasının neden istenmediğine ise birazdan değineceğiz.

Batı Avrupa'da modaya uygun giyinmek Ortaçağ'dan beri süregelen bir uygulamadır. Orta Çağ'dan Yeni Çağ'a kadar giyim modasının temel işlevi toplumsal sınıfı belirtmektir.

Bu dönemde moda sınırları çoğunlukla iyi eğitim görmüşler, profesyoneller, soylular,

kraliyet ailesi ve onların saraylarını içeren etkili elit tabaka ile çizilmiştir. Mesela Ortaçağ'da kadın ne kadar gösterişli, şatafatlı olursa (yani kabarık ve rahatsız) "eşinin sosyoekonomik durumu" hakkında o kadar olumlu mesajlar verirdi topluma.

60'lı yıllarda, gençler tarafından oluşturulan alt kültürlerde 'anti-moda' kavramı yaratılmış fakat seksenlerin moda endüstrisi bunları normalleştirerek içermeye, moda kavramına dahil etmeye çalışmıştır.

Postmodern dönemde ise moda artık, herhangi bir şeyin son çıkanını istemek, onu satın almak olmuştur. Kapitalizmin gelişmesi ile sürekli eskime ve yenilenme döngüsü modanın da güncel ve yaygın bir pazar halinde işlemlerini kolaylaştırmıştır. Artık moda, planlı bir şekilde "modası geçme" mantığıdır.

Hal böyle olunca, modası geçtikçe yenisini alıyor, alıyor ve veriyoruz. Farkında olarak veya olmayarak tüketme kültürüne sahip bir toplum olup çıkıyoruz. Sürekli değişen moda, güncel kalabilmek için insanların peşinden koştuğu bir tüketim malzemesine dönüşüyor.

Giysiler bize ne söyler?

Peki, her şeyi giysilerde görüp hissedebileceğimizi söyleyen Diana Vreeland neyi kastetmiş olabilir?

Modadan bahsederken sürekli dile getirilen “kendi zaman dilimi, içinde bulunduğu dönem, belirli bir çağ” vurguları boşuna değildir.

Giysilerin kullanıldığı ilk zamanlardan bu yana coğrafya, kültür, ekonomik ilişkiler kimin ne giyeceğini, nasıl giyeceğini belirlemiştir. Mesela at biniciliği ile birlikte eskiden barbar kıyafeti olarak görülen pantolonların kullanıldığı, yaygınlaştığı görülüyor, kısmen Hristiyanlık ile birlikte sadecilik ve örtünmecilik erdem olarak değerlendirilmeye başlanıyor. Fransız Devrimi’nde büyük etkisi olan Rosseau felsefesi özgürlük, örgürleşme ile birlikte kendini daha rahat kıyafetlerle, elbiselerle de gösteriyor. Günümüz Türkiye’sine baktığımızda ise inşa edilmeye çalışılan siyasal islam rejimi ile Osmanlı’ya dönüş fantezileri kendini birçok alanda göstermektedir. Bu gösteriyi, en basit yoldan TV programlarında ve saray dizilerinde ideolojik anlamları ve kodları yüklü bulunan kıyafetlerin kullanılmasından ve bu tüketim nesnelere maymun iştahıyla tüketen izleyici kitlesinin tüketici performansından gözlemleyebilmek mümkün.

Yani aslında moda, içinde var olduğu toplumun bir aynasıdır demek de pek yanlış bir yargı olmayacaktır.

Bir gösteren olarak moda

En başa dönersek, moda denince insanların aklına ne geliyor sorusunun cevabı ne olur? Şühesiz kadın ve giysileri. Hatta şöyle diyelim; toplumca güzel, alımlı, şık olmak zorunda olan kadın ve giysileri.

Tarih boyunca kadınlara çok çeşitli normlar dayatıldı. İncecik bel için korseler, daha büyük popolar için yastıklar, elbisenin

yakasından taşmak zorunda olan memeler, çok kabarık etekler... Kısa bir aradan sonra meme de yok popo da denildi ve sıfır beden güzellik algısı yaygınlaştı. Şimdi ise squat popolar, dolgun dudaklar ve bu kalıplara sığdırılmaya çalışılan kadınlar gündemde. Anlayacağımız planlamaya, tasarlanmaya çalışılan güzellikler...

Evet moda, toplumsal bir varlık olarak herkesin yaşamında bir parça tutmak, bu yaşamın içinde kendini görmek ister. Defileler, kataloglar ve vitrinler de moda ile birlikte toplumun nasıl görünmesi gerektiği hakkında bilgiler sunar bizlere.

Giysilere yüklenen eril ve dişil kodlar kimin ne giymesi gerektiğinin cevabıdır esasen. Ama bu cevap tarihsel süreçte ve coğrafyada biçim olarak çokça değişmiştir. Mesela 18.yy Avrupa’sında peruk takan, pudra süren erkekler varken Osmanlı’da fesli, şalvarlı erkekler vardı. Pantolonlar, takım elbiseler, kravatlar hep erkeklere ayrılmış giysilerdi. Kadınların süreci ise değişimin benzerliğini taşımakla birlikte bir tık daha farklı. Kabarık, rahatsız, hareketlerini kısıtlayan kıyafetlerin yerini daha rahat kıyafetlere bırakması yine saraylı kadınlar öncülüğünde başlatıldı. Sanayi Devrimi bu şatafatlı kıyafetlerden kurtulmanın ilk büyük adımıydı. Sonraki büyük adım ise 2. Emperyalist Dünya Savaşı oldu. Artık ev dışında veya savaş sebebiyle “erkeklerin yerine” çalışmak zorunda olan kadınlar şalvarla, pantolonla tanıştı. Kadınların pantolon giymesi “erkeklerin otoritesinin ele geçirilmesi” endişesi yarattı. E tabii, pantolon erkek giysisiydi(!). Süreç bu şe-

kilde akarken bile elbiseler, etekler, zariflik hep kadınların payına düştü. Şatafat ve sadelik döngüsü hala dönüyor, duruyor.

Bizimlesin!

Televizyonlarda bir dönem çok popüler olan “Bugün ne giysem?” “Bana her şey yakışır” gibi moda konulu yarışmalar, özellikle kadınları tüketiciliğe özendirilmekte, şıklık, güzellik, ideal bedene sahip olmak, ideal olmayan bedenlerin kusurlarını gizlemek şeklinde bir çok söylemde bulunmaktaydı.

Defileler, kataloglar ve vitrinler de moda ile birlikte toplumun nasıl görünmesi gerektiği hakkında bilgiler sunar bizlere

Kalıplar, ideallik, normlar, kadınları hapsedmekte ve bir meta haline getirerek tüketime sunmaktadır. Medya dilinin ve içeriğinin tekrara düştüğü, birbirine benzediği ve kadınları potansiyel alıcı olarak gördüğü bu programlar hala devam ediyor. Özellikle medya ile birlikte çok yoğun, yaygın bir biçimde kadınlara güzellik kalıpları dayatılıyor. Bu beğenme ve beğenilmeme algıları birçok kadında sağlık problemlerine yol açıyor.

Evet, bu ideallere uyan, uymaya çalışan kadınlar vardır, fakat bu idealleri reddeden, onlara karşı mücadele eden kadınlar da vardır. Bu demek değil ki, bir şey alıp giymiyoruz, kendimizi sevmiyoruz, kendimize bakmıyoruz. Aksine kendimizi her halimizle seviyor, rahatsız, sağlıksız güzellikleri tercih etmiyor, mücadelemizin patriyarkal kapitalizm tarafından içerilmeye çalışılmasına izin vermiyoruz. Evet kız kardeşim “bizimle değilsin” diyenlere kulak asma. Sen bizimlesin, biz birlikteyiz.



Kendimizi her halimizle seviyor, rahatsız, sağlıksız güzellikleri tercih etmiyor, mücadelemizin patriyarkal kapitalizm tarafından içerilmeye çalışılmasına izin vermiyoruz. Evet kız kardeşim "bizimle değilsin" diyenlere kulak asma. Sen bizimlesin, biz birlikteyiz.

Erkekler Neden Görünmüyor?

Eylem Gültekçe

Tarihin akışı da, mitoslar da, ölenin/ öldürülenin erkek varlık olmasıyla şekillenmiştir. Olayların akışını başlatan, büyük dönüm noktaları erkeğin ölümüyle başlamıştır. Gücü elinde bulunduran erkek figürünün, doğumu gibi ölümü de belirleyen yani etken olmuştur.

*Oturup kaburgalarımı saydım bir bir
Hayret! Tek eksik çıkmadı!
Küçük İskender*

Tek tanrılı dinler ve ataerki tarafından benimsenen yaratılış mitoslarında, ilk doğan varlık erkektir ve erkek, kadını doğuran olarak geçer. Kadın, erkeğin bedeninden doğmuştur. Peki, ilk ölen kimdir diye düşünelim mi? Hatta soruyu biraz daha değiştirecek olursak; kimin ölümü gerçek-tir?

Tarihin akışı da, mitoslar da, ölenin/ öldürülenin erkek varlık olmasıyla şekillenmiştir. Olayların akışını başlatan, büyük dönüm noktaları erkeğin ölümüyle başlamıştır. Gücü elinde bulunduran erkek figürünün, doğumu gibi ölümü de belirleyen yani etken olmuştur. Burada ölüm sıradan bir ölüm de değildir ayrıca. Söz konusu olan bir cinayettir. Nasıl ki yaratılış erkekle başlamışsa yok oluş da erkekle gerçekleşmektedir. Katil de maktul de erkektir. Söz konusu olan şey iki gücün birbiriyle olan çatışmasıdır.

Bir şeyin "ilk"inden bahsediliyorsa kast edilen kişi erkektir. Aynı şeyde yapanın kadın olduğunu anlatabilmek için o şeyi yapanın kadın olduğu belirtilir. Bir yerde "ilk sinema oyuncusu", "ilk heykeltıraş", "ilk pilot", "ilk astronot" gibi cümleler kurulduğunda zihinde oluşan ilk imaj onun erkek olduğudur.



Görünenin aksi

Mark Twain'in "Âdem ile Havva'nın Güncesi" eserinde, bilinen yaratılış mitoslarına alternatif bir dünya kurgusu vardır. İlk kadın ve ilk erkek imgeleri, inanılanın tam tersi yönünde çıkar okuyucu karşısına. Yaşadıkları dünyada Havva, keşfetme duygusuyla doğayı ve canlıları keşfederken; Âdem, macera duygusundan yoksundur ve gününün tamamını mağarada geçirir. Havva sürekli olarak Âdem'i ikna etmeye çalışır fakat kötülük yapmaya ikna edilemez. Yalnızca Âdem'in de yaşadıkları dünyayı tanımasını ister. Bu alternatif kurgunun aksine bizim yaşadığımız dünyada ise aşırıya kaçan söylemler ve davranışlar,

aşkın olma durumları ve kamusal erkek aittir.

Erkek varlığının gizlilik meselesi, ilk bakışta anlamlandırılmaz. Öyle ya, kamusal alanda hareket eden, aktif olan, şiddet mekanizmalarını uygulamayı kendinde hak gören varlık erkektir. Nasıl olur da erkek, dünyada yer kaplamaz? Sanki var olduğu gün aynı zamanda yok olmuştur aslında. Sosyal, siyasal, toplumsal, ekonomik yani yaşama pratiklerinin her alanından dışlanan kadınlar ise tam tersi bir yönden burnumuzun dibindedir oysa. Sanki ilk varoluştaki erkekler ayakları üzerinde dururken kadınlar baş aşağı düşerler dünyanın tam ortasına. Erk düzene göre erkek varlık, eksiksiz ve tamdır; kadın varlık ise onun tamlığına erişmeyi amaç edinmeli gibi davranmalıdır.

Kadın öldürüldüğünde bu onun noksanlığından doğru gerçekleşmiştir ve bu noksanlık onu öldüren erkeğe hak verir. "Cinnet krizi geçirip karısını öldürdü, bıçakladı", "kıskançlık krizi", "namusumu temizledim", "dinimizin gereğini yerine ge-

tirdim”, “gece vakti sokakta tek başınaydı” tarzı haber başlıkları ve söylemler toplumun bağına yaslanan erkeği, görünmez kılar. Görünen ve burnumuzun dibinde beliren varlık ise yine kadındır. Görünen, bir birey değildir. Görünen, kadın varlığının sınırlarıdır.

Öteki cins; kadın

Ataerkinin cinsiyetçi şematığı emek alanında da kadını dışlayarak şekillenmiştir. Erkek hiyerarşisini yeniden üretmek için araçsallaştırılan kadınlar, emek alanında da yeniden üretim alanına hapsedilir. Erkek dünyanın erkek işverenleri, daimi olarak kuralları belirleyen ve yasakları koyan olarak görünmezdir. Belirli sınırlar çizilen ve daha az ücret ödenen kadın emeği ise ustabaşı, yönetici, müdür, patron tarafından görünendir.

Siyasal ve ideolojik yapılanmalarda da kadın, dezavantajlı olan konumdadır. Çoğunlukla bu yapılanmalardan doğru gelişen hareketler, projeler, sözleşmelerde ise ulaşılmak istenen hedefe varmak için konumlandırılan bir araçtır yalnızca kadın. Yasa koyan ve yöneten erkektir veya erkek dünya tarafından böyle kabul edilmiştir. Kendi görünmezliğini ilan ederek dezavantajlı tarafta olan kadınlar için yeni hamleler yapar. Tabii bu hamleler de yerini sağlamaştırıncaya kadardır. Yapılan sözleşmeler, alınan kararlar kadınlardan bağımsız ve kadınlar dışlanarak uygulanır.

Salt kadın deneyimleri değil, kadının kendisi toplum için bir tabu haline gelir. Yaşanan deneyimler ve edinilen tecrübeler hak ettiği değeri görmez ve herhangi bir argüman oluşturmaz. Edinilen bilgi kabul edilse bile dolaylı olarak kabul edilir. En temelde cinsiyetler arası hiyerarşiden beslenen egemen sistemin kadınları tüm alanlardan dışlama yöntemi saymakla bitmez.

İktidar kavramı ele alındığında da yine erkeğin görünmezliği söz konusudur. Eril düşüncenin yarattığı cinsiyet eşitsizliğinin belki de en çok ön plana çıktığı yerlerden biridir burası. Kadın iktidar söz konusu olduğunda erkeğin düşünceceği ilk şey entrika olmaktadır.

Çoğunlukla bu yöntemler manipülasyonlar da içerir. Dışlanan kadın varlığını, sınırlar içinde tutarak erkekleştirmeye çalışırlar ve bunu olumsuz bir şeyden olumlu bir şeye geçmek şeklinde tariflerler.

Simone De Beauvoir, İkinci Cins kitabındaki: “İnsanlık erildir ve erkek kadını kendisi için değil, erkeğe göre tanımlar; kadın özerk bir varlık olarak görülmez... Erkek kadına referansla değil, kadın erkeğe referansla tanımlanır ve farklılaştırılır. Kadın rastlantısal olandır, özsel olana karşıt özsel olmayandır. Erkek öznedir (ben), mutlak olandır, kadın ise öteki cins'tir” ifadesi de kadının erkeğe göre tanımlanmasını göstermekteydi. Kadının yaşamını sürdürmesi ancak erkekle mümkün olabilirdi. Ataerkiye göre kadın ve kadını olumsuz değerlere erkek ve erkeksi ise olumlu değerlere karşılık gelir.

İkter ve erkekler

Bu dışlanma durumu sanat ve edebiyatta da karşımıza çıkar. “Kadının aklı edebiyata ermez” söyleminden henüz kurtulabilmiş değiliz. Yaşadığımız coğrafyada kadının tiyatro sahnesine çıkmasında etken olan en önemli özelliği “dillere destan güzelliği”nin olması olmuştur. Ancak hiçbir masalda “dillere destan güzelliği” olan bir erkekle karşılaşmayız. Çünkü o güzellik, erkek düşünceye göre “erkeğe sunulmuş bir hediye”dir. Sahnede kadın ancak bedensel görüntüsüyle var olabilmektedir. O; “aç aç” sloganlarıyla ayaklarına kırmızı halılar serilen güzellik abidesi olduğu sürece, var olabilecektir. Aynı düşünce Tomris Uyar'ı yazar olarak değil, “İkinci yeninin gelini” olarak görür. Kadının yazar olması eril düşünce açısından çok ciddi bir tehlikedir; doğal değil doğa dışıdır. Kadının böyleleri bir meslekte kabul edilebilmesinin tek bir yolu vardır. “Erkek gibi kadın” olması gerekmektedir.

Bir şeyin “ilk”inden bahsediliyorsa kast edilen kişi erkektir. Aynı şeyde yapanın kadın olduğunu anlatabilmek için o şeyi yapanın kadın olduğu belirtilir. Bir yerde “ilk sinema oyuncusu”, “ilk heykeltıraş”, “ilk pilot”, “ilk astronot” gibi cümleler kurulduğunda zihinde oluşan ilk imaj onun erkek olduğudur. Yapan kadın olduğunda; “ilk kadın pilot”, “ilk kadın astronot”, “ilk kadın sinema oyuncusu” olarak özellikle kadın cinsiyeti vurgulanmaktadır. Çünkü eril zihin, olaya kadının bu işi yapamayacağı ön kabulüyle yaklaşır. Ancak burada istisnalar vardır. O da erkeğin kadına lütfettiği bazı mesleklerdir. Örneğin söz konusu mankenlik ise “ilk kadın manken” tanımını kılınmaya gerek duymaz düşünce; bu mesleğin zaten kadına özgü olduğu ön kabulü vardır. Erkek düşünce bu mesleği kadına lütfetmiştir çünkü kadının bedeni erkeğin arzusuna hitap edebilmelidir. Yani Simone De Beauvoir'un bahsettiği erkeğin özne olma durumudur. Kadın ancak öznenin hedeflediği nesne olabileceği konumunda var olur.

İktidar kavramı ele alındığında da yine erkeğin görünmezliği söz konusudur. Eril düşüncenin yarattığı cinsiyet eşitsizliğinin belki de en çok ön plana çıktığı yerlerden biridir burası. Kadın iktidar söz konusu olduğunda erkeğin düşünceceği ilk şey entrika olmaktadır. Altı yüz yıllık Osmanlı Devletinin Hürrem'in ya da Kösemin entrikalarıyla çöküşe ve yıkıma sürüklendiği düşüncesi erkin saf, masum varlık olduğu düşüncesinden ileri gelmektedir. Erk, imparatorluğun yıkılışında kötü yönetim, yolsuzluk, toplumsal eşitsizlik, başarısız savaş sonuçları gibi sebepleri unutmak için bu cinsiyetçi iki yüzülüğe başvurmaktadır.

Görüldüğü gibi kadın, toplumun öteki ama görünen yüzünde. İşte tam da bu yüzden soruyoruz; erkek neden görünmüyor?



Eril Kentler ve Kadınlar



Erkek eliyle planlanan, tasarlanan ve yönetilen kamusal-özel alan ayrımının, -toplumsal cinsiyet bağlamında- her türlü mekanında hissedildiği kentlerde bir kadın olarak yaşamak, çalışmak, sosyal hayata katılmak, kültürel etkinliklerde yer almak neredeyse imkansızlaştı.

Ekinsu Sıla

Sanayi devrimi ile başladığı kabul edilen, küreselleşme ile tüm dünyada hızını gündün güne arttıran başımızın belası bir kentleşme süreci içerisindeyiz. Öyle ki, şu an dünyanın yarısından fazlası; Türkiye'nin ise yaklaşık %90'ı kentlerde yaşıyor. Bu sürecin sağlıklı ilerlemesini hedefleyen şehir planlama, mimarlık, kentsel tasarım gibi disiplinler ise çoğunlukla erkekler tarafından, sadece erkeklerin ihtiyaçlarına yönelik çözüm ve tasarımlar üretmeye devam ediyor.

Üniversitelerdeki cinsiyetçi, toplumsal cinsiyet rollerini meşrulaştıran ve sermaye odaklı eğitim biçimleri de tüm bunları destekliyor. Bu ataerkil geleneğin yeniden üretimi, kadınların kamusal alan kullanımalarını gittikçe daha da kısıtlayarak evlere hapsedilmelerine, ikinci cins olarak erkeklerle hizmet etmeye devam etmelerinin önünü açıyor.

Toplu taşımanın erkekliği

Yüzyıllardır kadın ve sokak ikiliğinin olumsuz çağrışımlar oluşturması için türlü sosyal politikalar oluşturulmuş; sokağa çıkan kadın hemen hemen her dönemde toplumsal yapıya, aileye karşı

bir tehdit olarak lanse edilmiştir. Erkek eliyle planlanan, tasarlanan ve yönetilen kamusal-özel alan ayrımının, -toplumsal cinsiyet bağlamında- her türlü mekanında hissedildiği kentlerde bir kadın olarak yaşamak, çalışmak, sosyal hayata katılmak, kültürel etkinliklerde yer almak neredeyse imkansızlaştı.

Örneğin; toplu taşıma güzergahları, erkeğin gündelik dolaşımı doğrultusunda çalışma alanı konut alanı arasında, tek yönlü kurgulanmaya çalışılır. Peki ya kadınlar mı? Kadınların çalışıyor olması veyahut bunun dışındaki yaşamsal etkinliklerinin hiçbirini dikkate alınmıyor.

Patriyarkanın kadınların omzuna yüklediği ev içi emek, çocuk ve yaşlı bakımına ek olarak her krize girdiğinde ucuz işgücü olarak kadınları kullanan kapitalizmin işbirliğinin getirdiği sorunlar kent yaşamında da kadınların yakasını bırakmıyor: Kadınlar işten çıktıktan sonra eve gidene kadar mutfak alışverişi, çocukların okuldan alınması, yaşlıların sağlık ihtiyaçları gibi nedenlerden dolayı en az bir kez duraklamak ve ulaşım aracı değiştirmek zorunda kalıyor. Elinde pazar arabasıyla, kolunda bebek pusetiyle veya işyerinde giymekle

yükümlü tutulduğu topuklu ayakkabısıyla kaldırımlarda yürürken bile mücadele veriyor.

Yok edilen yalnızca bir bina değil

Sermaye odaklı büyümeye devam eden kentler, bir tek kadınlara mı zorluk çıkarıyor? Pac-man misali yeşil olan her noktayı silip süpüren, etrafımızı rant uğruna beton çöllere dönüştüren "kentsel dönüşüm" illeti, çocukların çocuk olabilecekleri hiçbir alan bırakmamakta, yaşlı ve engellilerin hayatlarını zorlaştırmakta, suç korkusu yaşamamıza neden olan mekanlar yaratmakta, tüm icraatlarını zaten ekonomik olarak avantajlı olan üst ve üst-orta sınıfın yararına kurgulamakta kararlı görünüyor.

Kadınların ve LGBTİ+'ların kamusal alanda yaşadıkları her türlü şiddeti meşrulaştırıyor, yarattıkları eşitsiz dünyaya tehdit olarak gördükleri her canlıyı yaşamdan soyutlamaya çalışıyorlar. Pembe otobüsten tutalım, kadın AVM'lerine kadar öyle uygulamalara, öyle fikirlere şahit oluyoruz ki, sanki bizimle dalga geçiyorlar ya da dışarı bile çıkmamızı istemiyorlar... "Kırın dizinizi, oturun evinizde!"

Medeniyetlerin, kentlerin, hatta belki de yaşamın doğduğu, yüzlerce farklı topluluğa ev sahipliği yapmış ve halen de yapmakta olan bir coğrafyanın en batısından en doğusuna dek inşaat sektörü ve devletin işbirliği ile tek bir kent dokusu, tek bir konut tipolojisi hakim kılınmaya çalışılıyor. Kentlerimizdeki tarihi ve kültürel her türlü dünya mirası gözlerimizin önünde katlediliyor, mekânsal belleğe saldırıyor her birimizin şahitliğinde. Gezi'den beri metrelerce uzunlukta metal levhalar ile çevrelenmiş Atatürk Kültür Merkezi yıkılırken o levhaların indirilerek yıkımı herkesin görebilmesini sağlamak; tam karşısına da ölçeği "mega" sayılabilecek bir cami inşaatına girişmek biliyoruz ki tesa-düf değil. Çünkü yapmak kadar yıkmak da bir iktidar göstergesidir.

Dönüştürülen yaşamlar

Ankara'da Çinçin diye anılan Aktaş Mahallesi sakini bir kadının, kentsel dönüşümden sonra apartman dairesine geçişi değerlendirdiği şu cümleden çıkarmamız gereken çok şey var belki de: "Eskiden evler birbirine çok yakındı, bir çığlık atsan mahallenin yarısı duyardı. Şimdi apartmandayız, bağırsam yan komşum, bilemedin belki bir de üst komşum duyar beni..." Saldırdıkları tek şey derme çatma, eski binalar değil; güvenliğimize, yaşamlarımıza kastediyorlar. Asıl amaçlanan, kadınların doğalında örgütlendiği ve dayanışma ağı oluşturdukları mahalle kültürlerini yok etmek; dokuyu, konut tipolojisini, mekanı şekillendirerek insanların sosyal ilişkilerini, yaşam biçimlerini, tüketim alışkanlıklarını

iktidar sahiplerinin dilediği hale dönüştürmek ve bu sayede kadının hareket alanını olabildiğince kısıtlayarak "ses çıkarabilmesini" engellemek.

Yaşamlarımızı kontrol etmek için kullandıkları mekanizmaların gayet de farkındayız. Onarmamak için direndikleri o bozuk sokak lambası, mahallenin en tenha sokağına koydukları o otobüs durağı, ısrarla kırık dökük bırakılan, bariyerlerle, park etmiş araçlarla sürekli kesintiye uğratan yaya kaldırımları, gündüz dahi kullanılmaktan çekinmemize neden olan, güvensiz hissettiren alt geçitler, her mahalleye açılması gereken fakat bir türlü hayata geçirilmeyen ücretsiz kreşler... Bunların hepsi toplumsal yaşamın şekillenişinde kadını yok sayarak dışlayan ve ötekileştiren zihniyetin ürünü

Ne yapacağız, nasıl yapacağız?

E bunları biliyoruz, tüm bu sorunları zaten her gün yaşıyoruz fakat ne yapmalıyız? Nasıl çözüm üretmeliyiz? Bana sorarsanız, işte tam da bizleri en çok bastırmaya çalıştıkları alanlardan hep birlikte yükseltmeliyiz sesimizi. Evde, kampüste, sokakta, otobüste... Özgürce ve korkmadan yürüeyebilmek, dünyaca kabul edilmiş en temel kent hakkıdır ve tarih, bize pek çok kez hakkın verilmediğini, alındığını öğretti. Bizler de kent hakkımızı sonuna kadar talep etmeye ve bu taleplerimizde alabildiğince cüretkar, karar mekanizmalarında yer edinmek için olabildiğince ısrarcı olmaya devam edeceğiz. Kentlerin planlanmasında, merkezi ve yerel politikaların oluşturulmasında,

kararların alınmasında sözümüzü söyleyerek yaşanabilir kentlerin kurgulanmasında rol almadan bu işin peşini bırakmayacağız. Bize gösterdikleri yerlerle yetinmeyecek, tüm köşebaşlarını isteyeceğiz.

Sağlık, eğitim, barınma, ulaşım... Belediyelerin herkese adaletli bir şekilde ulaştırmakla yükümlü oldukları bu hizmetlere güvenli ve ücretsiz bir şekilde ulaşabilmek istiyoruz. Sokakta kahkaha atmak, parkta sazımızı çalmak, meydanlarda sözümüzü söylemek, evimize güvenle dönebilmek, nüfusun yarısı olarak meclislerin de yarısı olmak istiyoruz. Bunlar bizim en temel kent ve insanlık haklarımız ve kız kardeşlerimizin turnaklarıyla kazıyarak aldığı hiçbir haktan vazgeçmeye niyetimiz yok.

Lauren Elkin'in kenti özgürce, görünmezmişçesine gözlemleyip deneyimlemeyi, kadınların gözünden aktardığı "Flanöz: Şehirde Yürüyen Kadınlar" kitabının arka kapağında yer alan alıntı sanırım hepimizin gönlünden geçeni ortaya koyuyor: "Bırakın yürüyeyim.

Bırakın kendi hızımda ilerleyeyim.

Bırakın hayatın içimde, etrafımda dolaşmasını hissedeyim.

Bana heyecanlı olaylar verin.

Bana beklenmedik dönemeçleriyle köşe başları verin.

Bana tekinsiz kiliseler, güzel vitrinler ve uzanabileceğim parklar verin.

Şehir sizi heyecanlandırır; bir işe başlamanıza, hareket etmenize, düşünmenize, istemenize, bağlanmanıza alan açar.

Şehir, hayatın ta kendisidir."



Saldırdıkları tek şey derme çatma, eski binalar değil; güvenliğimize, yaşamlarımıza kastediyorlar. Asıl amaçlanan, kadınların doğalında örgütlendiği ve dayanışma ağı oluşturdukları mahalle kültürlerini yok etmek; dokuyu, konut tipolojisini, mekanı şekillendirerek insanların sosyal ilişkilerini, yaşam biçimlerini, tüketim alışkanlıklarını iktidar sahiplerinin dilediği hale dönüştürmek ve bu sayede kadının hareket alanını olabildiğince kısıtlayarak "ses çıkarabilmesini" engellemek.



Bir Hayli (Ekonomik) Kriz

Geçinme ya da geçinememe konusu ülke ortalaması olarak hesaplanabilecek dört kişilik aileler için epey zor. Bahsettiğimiz açlık sınırı ve yoksulluk sınırı, dört kişilik ailelerin sağlıklı yaşam koşulları üzerinden hesaplanmış durumda. Fakat yaşamlarımız devletin kendince belirlediği biçimde ve temel ihtiyaçların en asgari düzeyde karşılanmasıyla sınırlı değil.

Deniz Uslu

Türkiye’de kriz hali... Kapitalizmin yapısal özellikleriyle ve ülkenin siyasal güncelliğiyle bağlantılı olarak üzerine sayfalar dolusu yazı yazılabilecek nitelikte bir kriz hali... Dünü, bugünü ve yarını ilgilendiren, genel geçer olmayan/olamayan ve yaşamsal hasarlara sebep olan/olabilecek bir krizden bahsediyoruz.

İstihdam sektörel bazda fark göstererek ama çoğunlukla inşaat, tarım, sanayi sektöründe düştü. Genel olarak -hizmet sektörünü yoğunluk alabiliriz- maaşlar düşüşe geçti. Asgari ücret brüt olarak arttı fakat onunla beraber artan fiyatları ve vergileri düşündüğümüzde net ve açık ara bir düşüş var. Ülkenin resmi asgari maaşı yoksulluk sınırının epey altında (ys: 6542 tl), açlık sınırının ise kıyasında dolaşılıyor (as:2008 tl).

Zamlar özerkliğini ilan edip her yere sıçramış durumda. Elektrik, su, sigara, alkol, kadın pedi, alkolsüz içecekler, kiralalar... Kısacası bütün giderlere ayrı ayrı ve sürekli zam geliyor.

“Devlet işleri” hayatın her yerinde karşımızda. Bir tiyatro oyununda şöyle bir replik vardı, bu süreç bana onu hatırlatıyor: “Biz devleti tam görmemişik bile. Biz gideriz devlet kapısına, kapının üstünde şöyle yazar: ‘Girilmez!’ Yahut da ‘İşi olmayan giremez.’ Biz de girmeyiz.” Tabii artık durumlar değişiyor. Sen devlet kapısına gitmezsen bile devlet senin kapından içeri girer. Ekonomik, siyasi buhranlarıyla birlikte.

Bu acınası tabloyu daha fazla veriyle, daha çıplak bir biçimiyle sunabiliriz. Fakat veri-

lerin rakamlarda kalmadığına, hayatımıza etkisinin ne denli önemli olduğuna bir ayna tutmak istiyorum.

Her yerde aslı Ekonomi aynası

Geçinme ya da geçinememe konusu ülke ortalaması olarak hesaplanabilecek dört kişilik aileler için epey zor. Bahsettiğimiz açlık sınırı ve yoksulluk sınırı, dört kişilik ailelerin sağlıklı yaşam koşulları üzerinden hesaplanmış durumda. Fakat yaşamlarımız devletin kendince belirlediği biçimde ve temel ihtiyaçların en asgari düzeyde karşılanmasıyla sınırlı değil. Öğrencilik diye bir gerçek yaşam aralığımız var mesela, yaşlı ve hastaları olan aileler, dört kişilik değil daha geniş aileler, engelli olarak yaşamak... Tüm bunlar devletin belirlediği biçimden ve temel ihtiyaçlardan oldukça farklılaşıyor.

Kadınlar kısaca saydığımız bu farklı biçimlerin neredeyse hepsinde yer alıyor. Öğrenciyken ailenin maddi şartlarına göre okul masraflarını karşılayan, karşılayamadığı için part-time ya da günlük işlerde çalışan öğrenci kadınlar, ailesiyle birlikte yaşayan kadınlar, boşanma sonucu çocuğu/çocuklarıyla yaşama tutunmaya çalışan

Bir tiyatro oyununda şöyle bir replik vardı, bu süreç bana onu hatırlatıyor: “Biz devleti tam görmemişik bile. Biz gideriz devlet kapısına, kapının üstünde şöyle yazar: ‘Girilmez!’ Yahut da ‘İşi olmayan giremez.’ Biz de girmeyiz.” Tabii artık durumlar değişiyor. Sen devlet kapısına gitmezsen bile devlet senin kapından içeri girer. Ekonomik, siyasi buhranlarıyla birlikte.

kadınlar (nafaka mevzusuna giriyorum bile, ekonomik kriz sürecinin tuzu biberi!), sabit işi olup tek ya da arkadaşlarıyla yaşayan kadınlar, ebeveynine ya da herhangi bir hasta, yaşlıya bakma "yükümlülüğüyle" yaşayan kadınlar (bu da sosyal devletimizin azizliği)... Kısacası her yerdeyiz ve burjuvaziye mensup değilseniz evet bu yazıyı size yazıyorum.

Feminerva'nın günlük ya da aylık bir dergi olmadığını biliyoruz. Ya da belki dergi elinize basımından epey sonra geçmiştir. Fakat ülke ahvaline baktığımızda bu yazının da ekonomik krizin de güncelliğini maalesef ki kaybetmeyeceği ortada. O yüzden hala aynaya bakıyoruz.

Yalnızca bir gün

Çeşitli profillerde yaşamlardan bahsettik. Şimdi sadece gözlerinizi kapamanızı, o profillerden bir tanesini seçip ya da kendinize dışarıdan bakıp bir gününüzü hayal etmenizi istiyorum. Sabah kalkıp kahvaltı hazırlayacaksın evde kahvaltılık yok. Altyazıda şu düşünce geçiyor mu aklınızdan?

Toplu alışveriş yapmalıyım daha uygun olur? Mahallenin pazarına gitmeliyim. Markete de gidebilirim, bazı gıdalar markette daha ucuz oluyor. Ama toplu alışveriş için de toplu para lazım bir türlü bir araya gelemiyor ki o paralar. Ne? Ne aldım da bu kadar etti yahu? Hemen bakıyorum. Yoo keyfi olan sadece bir çikolata canım...

Hadi biraz da günü dışarıda geçirmeye bakalım. Eve gitmeme daha var, karnım da epey acıktı. Bir yerlerde bir şeyler yemeliyim, bayılacağım. Döner, çiğ köfte, tost, sandviç, bir şeyli çok şeyli tavuklar, makarnalar, ev yemekleri... Seçenek çok aslında ama dışarıda yemek yemek de çok iyi bir şey değil. En iyisi bir tost yiyeyim daha uygun olur. Ama nasıl olur? Bir tost neden bu kadar pahalı olur ki? Off biraz daha mı dayansam acaba? Neyse şurada bir pastane varmış. Hey gidi günler. Eskiden 5 liraya 25 tane poğaçaya alırdık şimdi 3 tane ya veriyorlar ya vermiyorlar.

Bir de eve dönüş bakalım. Dışarıda işlerim bitti, evin yolunu tutma vakti. Giderken biraz da sebze alayım hem ne zamandır taze fasulye yapmamıştık, türlü de olabilir. Hımm evet ne zamandır biber ve fasulye tüketmememizin sebebini şimdi daha iyi anlıyorum. Sen bibersin yahu... Gerçi patates, soğanda da neleri gördük. Otobüs saatine daha çok var dolmuşa mı binsem ama dolmuşta da kart geçmiyor. Şu kadcılık mesafeye o kadar para alınır mı ya?

Ve sabahki ile akşamki cüzdan kıyaslaması ile gün biter. Fatura kesim tarihlerine hiç

girmeyelim değil mi? Tükettiğimizden daha fazla dağıtım bedelleri, vergiler... Maaşımızdan kestikleri yetmezmiş gibi, sıralarlar faturaya o vergisi, şu katkı payı, bu bilmem nesi...

Bitmedi ve bitmez

Anaokulu ya da ilkokula başlayan tanıdıklarınız var mı? Devlet okulu ama, eğitim ücretsiz ama kayıtlar parayla. Hem de 600-700 lira falan. Fotokopi parası, boya parası onları saymıyorum bile. Ya da üniversite kayıtlarından ne haber? Oh çok şükür ona para ödemiyoruz. Ama sıra ders kitaplarını almaya geldiğinde fotokopici yolları taştan, sen çıkardın beni beni baştan. Şu kitabı 4 yıl kullansak iyiydi, bir dönem sonra işi bitecek ama o paraya kıymak zorunda kalıyorsun. Ama ithal kağıt kullanıyoruz, çok havalı... İthal etmeye gerek olmadığını bile bile...

Peki ya regl dönemleri? Ped kullanmaya devam öyle değil mi? Çokça aklımdan geçti tampon kullanmak ama üzerinde yazan Toksik Şok Sendromu yazısı halen öcü bakışlarıyla bakıyor bana. Evet pede devam. Ne oldu en son? Dandik dediğimiz markalar 3-4 liradan aşağı inemez oldu.

Zaman geçiyor ama giderek tüketemiyoruz farkında mıyız? Ya da gerekli, sağlıklı şekilde tüketemiyoruz. Tabii ki ekonomik koşullar iyi olduğu takdirde de fazla tüketimi önermiyorum hiçbir zaman. Gereksiz olanın alışverişine karşıyım. Fakat zaruretten bahsediyoruz.

Gece, gündüz, normal, uzun, kokulu, kokusuz diye birçok seçenek çıkarttıkları (uydurdukları mı demeliydim, bilemiyorum) markalar da 6-7 liradan aşağı değil. Bence kanaması fazla olanların maaşlarına zam yapmalılar. Şaka şaka ped fiyatları toptan ortadan kalkmalı. Hatta düşme nedir yahu lüks mü bu keyfi bir şey mi? Hani o kadar doğurganlığımızı önemsiyordunuz?

Yarına çıkabilme yolu?

Evet sevgili kız kardeşlerim. Günler, haftalar, aylar böyle geçer. Geçtiğimiz zaman dilimine göre para kıyaslamalarıyla, cüzdanda bozukluk aramalarla, şu yolu da yürüyeyim araca binmeye gerek yok demelerle, her fatura zamanı sinir krizi geçirmelerle, yine mi zam demelerle...

Zaman geçiyor ama giderek tüketemiyoruz farkında mıyız? Ya da gerekli, sağlıklı şekilde tüketemiyoruz. Tabii ki ekonomik koşullar iyi olduğu takdirde de fazla tüketimi önermiyorum hiçbir zaman. Gereksiz olanın alışverişine karşıyım. Fakat zaruretten bahsediyoruz. Yarına çıkabilmenin zaruryeti, ay sonunu getirebilmenin zaruryeti, eğitim için, sağlık için zaruriet. Hastane fiyatlarını hiç söylememişiz bile, umarım hasta falan olmazsınız. Çünkü sağlıklı olmak da parayla, hasta olmak da!

Mesele nereye kadar bunu kabul edeceğiz. Hangi noktada karşı çıkacağız?

Aylık yemeğimizi bir akşam yemeğinde sofraya koyanların sebep olduklarına teslim olmamalıyız. Hele hele kriz zamanlarında işten direk bizi attıklarını, bizi çürük elma olarak gördüklerini, hizmet sektöründe hem emeğimizi hem bedenimizi kullanmaya çalıştıklarını asla unutmamalıyız. Dayanışmayı, örgütlü mücadeleyi hep yanımızda taşımamız. Bir kez de buradan söyleyelim. Krizin faturasını patronlar ödesin!



Bilimin Pes Etmeyen Kadınlarından Biri: Maria Sibylla Merian

Şeyda Demirtaş



Kadınların bilimle uğraşmaları, üniversitelere gidip bilimsel eğitim almaları bugün bile belli ülkelerde kabul görmüyor. Ama tablo bundan yüzyıllar önce bugünkünden de kötü haldeydi. Kadınların bilimsel toplantılara, eşleri olmadan yani “erkesiz” girmelerine izin verilmiyordu. Ortaçağ zihniyetinden kurtulamamış, Aristoteles ve Galen geleneklerini devam ettiren köhne diyerek nitelendirebileceğimiz, üniversitelere alınmadıkları gibi yeni bilim anlayışı etrafında şekillenen, üniversitelere oranla daha özgürlükçü zihinlerin var olduğu, yetiştiği ve bilime yön verilen Bilim Akademileri’ne de kabul edilmiyorlardı.

Fakat tüm bu engellemelerin karşısında birçok bilim kadını kendi kendini yetiştirdi ve cesurca davranarak istedikleri şeylerin peşinden koşmayı bildiler. Burada sizlere cesareti ve azmiyle bilime yön veren bir bilim kadınından bahsedeceğim. Entomolog, yani böcek bilimci olan Maria Sibylla Merian’dan.

17. yüzyılın ikinci yarısında doğmuş Maria Merian, küçük yaşlardan itibaren böcekleri sevimli ve ilginç buluyor, onları incelemeye değer görüyordu. Yaşadığı dönem, böcek türlerini -onun aksine- sevimsiz bulan ve araştırmaya değer yaratıklar olarak

görmeyen bir dönemdi. Tam da bu sebeple o sıralarda bilim insanlarının, böceklerin yaşam döngüsü, metamorfoz, yaşadıkları yerler ve üreme sistemleri hakkında gerçek ve doğru bilgilerden çok bugün kulağa epey komik ve saçma gelen bir takım inanışları vardı. Mesela, uzun süre sıcakta ve açık şekilde kalmış olan etlerin üzerinde kurtçuklar oluşuyordu ve bu kurtçukların “kendiliğinden ve aniden” oluştuğuna inanıyorlardı. Maria, bu canlıların yaşam döngüsünü uzun gözlemler ve araştırmalar sonucunda tanımlarken insanlar, ki onlar bilimle ilgilenen bilim insanlarıydı, biraz şarap ve arı ölüsünü pişirerek canlı ve yeni bir arı yaratabileceklerine inanıyorlardı.

Merian’ın entomoloji bilimine yaptığı büyük katkılardan biri olan metamorfoz hakkında da yine pek bir şey bilinmiyordu. Tırtılların kelebeğin vücudunda var olduklarını düşünüyorlardı. Çok az doğabilimci ve böcek bilimci tırtıllarla keleklerin bağlantısını kurabiliyordu.

Hayatın capcanlı akışı

Maria Merian, bilim hayatına ipekböceklerini topladığı küçük yaşlarında başlamıştı. Zaman geçtikçe onların yaşam döngülerini takip etmeye, gördüklerini resmetmeye, yaşadıkları ortam hakkındaki bilgileri ve yaşam sürelerini kaydetmeye başlamıştı. Merian’ın çalışmalarında devrimsel olarak nitelendirebileceğimiz bir nokta vardı ki o da, incelediği her yarattığı kendi doğal ortamında resmetmesiydi. Ondan önceki tüm doğabilimci ve illüstratörler, resmedecekleri yarattığı doğal yaşam ortamlarından izole ederek boş bir masanın üzerine aldıkları sonra çiziyorlardı Merian’ın resimlerine baktığımızda tırtılı bir bitki dalının üzerinde bir yaprağı yerken ya da kozasından çıkarken görebiliyoruz.

Merian resimlerini suluboya ile yapıyordu. Eğer yağlıboya kullanabilseydi resimleri daha kalıcı ve güzel olabilirdi ama o dönemde varolan resim loncaları dışın-

“Kocasız bir kadın olması” ve özelde “kadın olması” sebebiyle neredeyse tamamen kendi egemenlikleri altında olan bilim çevrelerince o hep bilim kadını sıfatından arındırılmaya çalışılarak, sadece ressam olarak anılmış.

Doğayla ve bitkilerle ilgilenen kadınların cadı diye yakılıp öldürüldüğü bir dönemde inatla hayatta kalabilmiş, çalışmalarına devam edebilmiş, entomoloji biliminde çığır açmış olması Merian'ın çok cesur ve kararlı bir kadın olduğunu bizlere göstermektedir.

da yağlıboyaya erişmek imkansızdı. Ve tahmin etmek zor olmayacak ki loncalara da kadınlar kabul edilmiyordu. Yağlıboya erişimi dahi engellenmiş ve bilimle ilgilenmek isteyen kadınların karşılaştıkları engellerin tümünü bizler bugün şaşkınlıklıkla okuyabiliyoruz.

Merian 1679 yılında başkalaşım olgusu etrafında şekillenmiş entomolojik çizimlerle dolu iki ciltlik eserini tamamladı. Böceklerin detaylı ve canlı çizimlerinin yanında, onların besin tercihleri ve davranış biçimlerine dair açıklamalarda bulunuyordu kitabında. Bu eseri yaratarak kendisini değişmez şekilde doğa ve böcekbilimci gözlem geleneğine dahil etmişti.

Bu süreçte kariyeriyle birlikte özel hayatı da değişmiş, kocasından boşanmıştı. Bir süre sonra hep aynı coğrafyada bulunduğu için benzer numuneler üzerinde çalışmaktan sıkıldığını ve yeni türler keşfetmek istediğini fark etmişti. Yeni böcek türlerinin yaşam döngüsünü incelemek için

sabırsızlanan Merian bu arzusu üzerine harekete geçti.

Cüretkarlık sınırları aşıyor

Amsterdam, kadınların kendi parasını kazanmak ve iş kurmak için görece daha özgür diyebilecekleri bir kentti. Çizdiği 255 tabloyu bu kente giderek acilen satışı çıkardı. Tablolarını sattıktan sonra, Güney Amerika'nın kıyısında bulunan Surinam'a gidip keşifler yapabileceği parayı kazanmıştı. Kendi emeği ile yaptığı tabloları satıp bilimsel keşifler yapmak için planladığı seyahate "kocasız" olarak çıkması ondan nefret edilmesi, yaptığı tüm çalışmaların küçük görülmesi ve hatta yok sayılması için yeterli sebeplerdi.

"Kocasız bir kadın olması" ve özelde "kadın olması" sebebiyle neredeyse tamamen kendi egemenlikleri altında olan bilim çevrelerince o, hep bilim kadını sıfatından arındırılmaya çalışılarak sadece ressam olarak anılmıştı. Hem teorik hem pratik

çalışmaları, araştırmaları, gözlemleri adeta yok sayılmış; yazdığı kitaplar gözardı edilmiş ve ondan "doğayı seven bir ressam, ev kadını, anne" olarak bahsedilmiştir.

Bunların hiçbirine aldırmadan küçük kızını da alarak beş yıl kalmayı planladığı Surinam'a gitmek için yola koyuldu. Yeni numunelerle dolu, incelenecek birçok böcek türünün olduğu bu yeni yer Merian'ı çok heyecanlandırmıştı. Merian için keşif denen o büyüleyici şey tehlikelerle, aslında böceklerin zehirleriyle bezenmiş bir yoldu. Surinam'ı bir hazine olarak gören Merian, gezilerini daha çok kırsal alana kaydırması, en sonunda yağmur ormanlarına varacak kadar ilerlemişti. Böcekler onun Surinam'a gitme sebebi olduğu gibi oradan erken dönme sebebi de olmuştu. Sıtma ve aşırı sıcak sebebiyle Avrupa'ya planladığından üç yıl erken dönmek zorunda kaldıysa da yurt dışında geçirdiği bu iki yılı en büyük ve kapsamlı eserine dönüştürebilmişti. "The Metomorphosis of The Surinam" (Surinam Böceklerinin Başkalaşımı) adlı büyük eserini 1705 yılında 58 yaşındayken yazdı.

Kitabın içinde incelediği tüm canlıların yaşam çevrimi, davranışları, yaşadıkları ortam, beslenme biçimleri ve kaynakları ile ilgili açıklamalı notlarla birlikte 60 gravür bulunuyordu. Canlılar, sayfanın içinden çıkacak kadar gerçekçi resmedilmişlerdi. Kitabı, okunmaya ve yayılmaya başladıkça, böceklerin dünyasını Merian kadar iyi tanımayan bilim çevreleri, Merian'ın uzun ve detaylı gözlemleri sonucunda var olmuş resimlerini "entomolojik bir karikatür" olarak görmüş, araştırmalarını değersizleştirmeye çalışmışlardır. O dönemde yapılan eleştirilerin birçoğu bilimsel kaynaklı değildi ve tek sebep Merian'ın kadın olmasıydı. Çağdaşları gibi (tabii ki erkeklerden bahsediyorum) düzenli ve sistematik bir eğitim almamış, Latince öğrenmeye fırsat bulamamış Merian'ın her bilim insanı gibi hataları ve eksiklikleri vardı ama eleştirilere bugünden bakınca birçoğunun gereksiz, yersiz ve korkunç bir önyargıyla yapıldığı apaçık görülmektedir.

O güne dek haklarında hiçbir bilginin, yazılı kaynağın bulunmadığı yüzlerce böceği belgelemiş, yaşam döngülerini kaydetmiş ve kendisinden sonraki bilim insanları için büyük bir kaynak sağlamıştı.

Doğayla ve bitkilerle ilgilenen kadınların cadı diye yakılıp öldürüldüğü bir dönemde inatla hayatta kalabilmiş, çalışmalarına devam edebilmiş, entomoloji biliminde çığır açmış olması Merian'ın çok cesur ve kararlı bir kadın olduğunu bizlere göstermektedir. Onun cesareti, yılmazlığı ve gücü bilimle, sanatla uğraşan tüm kadınlara ilham veremeli, yollarına ışık olmalıdır.



Haber metinlerinde kadınların ölümü 'hak ettiği' doğrudan verilmese de görevini aksattığı ya da cinsiyet rollerine aykırı davrandığı gerekçesiyle öldürüldüğünün mesajı verilmekte ve bu sayede diğer kadınlara da öldürülmek için nasıl davranmaları gerektiği mesajı verilmektedir.

Fatoş Alçalı

Bir Kavram Olarak Kadın Cinayeti



Güney Afrikalı bir yazar olan E.H.Russel kadın cinayetleri kavramının ilk kez 1801 yılında İngilizce bir yayında "bir kadının öldürülmesi" anlamında kullanılmış olduğunu aktarır. Böylece adli literatürde cinayetleri adlandırmak için kullanılan "homicide" kavramının kullanımını dönüştürerek, katilin cinsiyetine vurgu yapan "femicide" kavramı literatüre dahil edilmiştir.

Kavramın 1980'li ve 1990'lı yıllarda sosyal bilimciler tarafından irdelenmeye başlanana kadar biyolojik cinsiyet vurgusuyla kullanıldığını söylemek mümkündür. Toplumsal cinsiyeti karşılayacak bir içeriğe kavuşması ise feminist akademisyenlerin kadınlara yönelik şiddet konusunda derinleşen çalışmalarıyla mümkün olmuştur.

Örneğin Russel evlilik içi kötü muamele, tecavüz ve öldürmeyle tehdit gibi kadına yönelik şiddeti incelediği çalışmasında femicide kavramını "kadınların kadın olmalarından dolayı öldürülmeleri" şeklinde tanımlar. Böylece femicide toplumların kadınlara atfettiği anlamların yönlendirildiği kadın cinayetlerini adlandırmak için kullanılmaya başlanır. Kavramın yaygınlaştırılmasında kadın cinayetleri ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki bağı görünür

kılan ve cinayetlerin "adlandırılması" sürecini inşa eden ulusal ve uluslararası çaptaki kadın hareketlerinin önemli bir rolü vardır.

Kadın cinayetleri

Kadınların emeklerinin ve bedenlerinin şiddet yoluyla denetim altına alındığını açık seçik görüyoruz. Yemeğin zamanında pişmemesi, boşanmak yahut kendi yaşamına dair karar almak istemesi, ilişki/barışma teklifini kabul etmemesi... Toplumsal cinsiyet rollerine başkaldırmaları kadınların katledilmesi için "geçerli" sebepler olabiliyor.

Açıklanan resmi rakamlara göre 2018 yılında 440, 2019 yılında ise yalnızca Ocak, Şubat ve Mart aylarında 101 kadının bir erkek tarafından katledildiğini biliyoruz. Kadınların yaşamı ile ölümü arasındaki sınırı belirleyen ve bunu adeta bir asa gibi elinde taşıyan erkeklige dönüp bir bakalım.

Antik Yunan düşünürü Heraklitos'a göre evren çatışmanın mekanı olarak ifade edilmektedir. Ona göre doğadaki varlıklar birbirine zıt öğelerin çatışması ile oluşmakta ve bu zıtlıkların doğurduğu dinamizm ile de kendini var etmektedir. İnsan da

doğanın bir parçası olduğuna göre çatışma şiddetini içinde barındırmaktadır. Bir volkanik dağın patlaması nasıl belli iç ve dış etkenlerin etkisiyle meydana geliyor ise insanda potansiyel olarak var olan şiddetin ortaya çıkması da içten gelen biyolojik ve psikolojik etkenler ile dışarıdan gelen sosyal kültürel ve ekonomik etkenler sonucu ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde insan kaynaklı şiddet olayları biyoloji, psikiyatri, psikoloji gibi farklı disiplinler tarafından incelenmektedir. Bu disiplinler önemli olmakla birlikte kökü ataerkil toplum yapısına dayanan cinsiyet hiyerarşisinin şiddet olgusu içerisinde çok daha büyük bir paydayı kapladığını söylemek yanlış olmaz. Modernleşen toplumlar ile beraber kendini yeniden üreten yahut biçim değiştiren şiddet ve onun tedarikçisi olan ataerkil sistem bugün kadınların bütün yaşam alanlarını sarıp sarmalamış vaziyette. Velhasıl toplumsal cinsiyet rolleri ne kadar "doğal" değil ise binlerce kadının katlediliyor olması da doğal veya tesadüfi değildir.

Şiddeti yalnızca iç dış etkenlerin çarpışması veya psikolojik biyolojik boyutuyla ele almak toplumun cinsiyet yapısını göz ardı etmek olur.

Devlet-medya-yargı

Kadınlar sokaklarda, iş yerlerinde, okullarda tereddütlerle yaşar hale gelmişken bir yılda yüzlerce kadın katlediliyorken, kayıtlara geçmeyen çokça taciz tecavüz vakası varken “devlet ne yapıyor?” sorusunu sormak zorundayız.

Kadın düşmanlığı devlet politikası haline gelmişken bırakalım kadın cinayetlerini en aza indirmeyi ya da kadının öteki konumunu “iyileştirmeyi” kadın düşmanı politika ve söylemlerle toplumun cinsiyet yapısı yeniden diriltiliyor ve haklarımızı kazanımlarımıza dönük saldırılar ile kadın erkek arasındaki ayırım çizgisi devlet tarafından her seferinde daha da belirginleştiriliyor.

Devletin yüksek kademelerinden zuhur eden “itaat et rahat et” ve “kadın ile erkeğin eşit konumda olması fitrata ters” gibi söylemler kadın alanında yapılacak ve toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı çalışmaları hakkında bizlere fikir verecektir. En yakın örneğini YÖK Başkanı Yekta Saraç’ın “toplumsal cinsiyet eşitliği değerlerimize aykırı ve toplumca kabul görmüyor” demesinin hemen ardından bu kavramı tutum belgesinden kaldırmasıyla görmüş olduk.

İstanbul Sözleşmesi’ne, 6284 sayılı yasaya ve nafaka yasasına dönük saldırılar ise cabası. 6284’in yürürlüğe girdiği 2011 yılında en az kadın cinayeti yaşanmışken saldırıya uğradığı 2018 yılında en yüksek sayıya ulaşması ise katiiyen tesadüf değildir.

Peki ya erkek egemen bakış açısından nasibini alan medyada kadına yönelik şiddet ve cinayet haberleri nasıl yer buluyor?

Genellikle kadınlara ilişkin haberlerin ön ve arka kapak gibi dikkat çekici kısımlarda değil de, iç sayfalarda, magazin haberlerinin arasına kısa anlatılarla iliştilendiğini biliyoruz.

Kadınlar tüm bu hukuksuzluklara, eril tahakküme, düşman politikalara karşı put gibi bekliyor değil. Kadın özgürlük mücadelesi her saldırıda yeniden can buluyor ve katlanarak artıyor.

Kavramın yaygınlaştırılmasında kadın cinayetleri ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki bağı görünür kılan ve cinayetlerin "adlandırılması" sürecini inşa eden ulusal ve uluslararası çaptaki kadın hareketlerinin önemli bir rolü vardır.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun teknik desteğiyle KSGM tarafından Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında başlatılan araştırmada Posta, Hürriyet, Zaman ve Sabah gazetelerinin Eylül 2006-2007 tarihleri arasında yayınlanan 1.400 haberi incelenmiş, gazetelerin editörleriyle görüşmeler yapılmıştır. Ve genellikle kadına yönelik şiddet ancak ‘ölümle sonuçlanırsa’ haber olarak medyada yer almaktadır.

Haber başlıklarında cinayetleri meşurlaştırır, yahut ölümü mazur gösteren kavramlarla karşılaşabiliyoruz. Örneğin “Eşini Öldürüp İntihar Etmiş”, “Töre İçin Çifte Cinayeti Üstlenmiş” gibi. Haber metinlerinde kadınların ölümü ‘hak ettiği’ doğrudan verilmese de görevini aksattığı ya da cinsiyet rollerine aykırı davrandığı gerekçesiyle öldürüldüğünün mesajı verilmekte ve bu sayede diğer kadınlara da öldürülmek için nasıl davranmaları gerektiği mesajı verilmektedir. “Boşanmak istedi, öldürüldü”, “Gece vaktinde sokakta tek başına yürüyen genç kız öldürüldü” başlıklarında olduğu gibi.

Kazan kaynıyor

Kadın cinayetlerinin hukuktaki karşılığı ise faili kurtarıcı indirimlerde vücut buluyor. Polisinden adli takibine, hakiminden savcısına kadar yargı sisteminde hüküm süren cinsiyetçi, ahlakçı bakış açısı kadını koruyan yasaların etkin uygulanmamasında en büyük engellerden birini oluşturuyor. Mahkemeler geç saatlerde dışarıda kaldığı, evli olmasına rağmen sevimiyi reddettiği, beyaz tayt giydiği, izin almadan gezmeye gittiği için kadınların haksız bir davranış içinde bulunduğu ve bu haksız davranışları ile erkek faili hiddet ve şiddete sürüklemiş olduğuna karar veriyor. Sırtını adeta devlete ve yargıya dayayan erkek öldürmek için güç buluyor.

Kadınlar tüm bu hukuksuzluklara, eril tahakküme, düşman politikalara karşı put gibi bekliyor değil. Kadın özgürlük mücadelesi her saldırıda yeniden can buluyor ve katlanarak artıyor. Yaşamın her alanında mücadele veren, sözünü yükselten, hakkını isteyen kadınların direnci erkeklige ve iktidara korku salıyor. Çünkü en az kadınlar kadar onlar da biliyor kadınların birlikte güçlü olduğunu.





Yeniden Üretilen Erkekliğe Sürekli İsyan

Devlet, adeta kendi karakolu haline getirdiği ataerkil aile üzerinden toplumsal denetimini sağlayarak ataerkiyi de yeniden yeniden üretiyor. Erkek egemenliği üzerinden yaratılan suni hiyerarşi ile üstte olan, güçsüz gördüğü alttakine her türlü şiddeti uygulama hakkını kendinde görebiliyor.

Arzu Küçük

Erkek egemenliği, her türlü şiddeti yeniden üretiyor. Siyasilerin söylemleriyle, uygulanan kadın ve çocuk düşmanı politikalarla, medya ve eğitim sistemiyle sürekli daha kastaşmış şekilde yeniden üretilen bir erkek egemen sistemle karşı karşıyayız.

Erkeklik; güç, şiddet, savaş, cinsel saldırı-ganlık ile özdeşleştiriliyor. Erkek egemen bir sistem üzerine kurulan kapitalist devlet ise; yaptığı hak gasplarını, uyguladığı şiddet ve baskı politikalarını, çıkardığı savaşları bu şekilde meşrulaştırıyor, toplumun yeniden üretimini, annelik ideolojisi üzerinden garanti altına alıyor. Ayrıca patriarkaya dayanarak kadınlara dayattığı; evdeki temizlik, yemek gibi tüm yaşamsal ihtiyaçları karşılamak, hasta, yaşlı ve çocuk bakımını üstlenmek, aile bütçesini ev içi ücretsiz emeği ile dengelemek, aile bireylerinin tüm ihtiyaçları ile "şefkatle" ilgilenmek gibi işlerle toplumun sağlıklı

ilerlemesini de garantiliyor.

Adeta kendi karakolu haline getirdiği ataerkil aile üzerinden toplumsal denetimini sağlayarak ataerkiyi de yeniden yeniden üretiyor. Erkek egemenliği üzerinden yaratılan suni hiyerarşi ile üstte olan, güçsüz gördüğü alttakine her türlü şiddeti uygulama hakkını kendinde görebiliyor. Patriarkal sistem içinde kadınlar, çocuklar, hayvanlar ve doğa sürekli edilgen nesnelere haline getirilmeye çalışılıyorlar. Erkeklerin, kadınlara, çocuklara ve hayvanlara karşı işledikleri her türlü taciz, tecavüz ve cinayet suçlarına çok düşük cezalar veriliyor. Böylece eril şiddet ve tahakküm her biçimde yeniden üretilmiş oluyor.

Türkiye'de erkek devlet

Her döneminde despotik devlet geleneğini sürdüren Türkiye'de patriarkanın ne kadar

güçlü duvarları ve kurumları olduğunu görebiliyoruz. Buna karşılık Osmanlı'dan günümüze güçlenerek ilerleyen ve giderek kitlesini, yaptırım gücü ve kabiliyetini yükselten kadın kurtuluş mücadelesi var.

AKP iktidarının muhafazakar politikaları, kadın hareketinin uzun erimli mücadeleleri sonucu kazandıkları hakları tırpanlayarak, kadını aile içine hapsedme amacı güdüyor. İktidar; Türklük, Sünnilik ve erkeklik kodları üzerinden, toplumsal hiyerarşiyi güçlendirerek hem sermaye için hem de kendi tek adam rejimi için dikensiz gül bahçesi yaratmaya çalışıyor. Bunun önemli bir ayağını ise patriarkayı daha güçlü biçimde yeniden üretme politikaları oluşturuyor.

Kadınları koruyan yasalar hepten kaldırılıyor ve yerlerine kadını yaşamsal tüm alanlarda görünmez kılıp silikleştirecek uygulamalar getiriliyor. En az üç çocuk söylemleri, kürtaj yasağının fiilen uygulanmaya konulması gibi durumlar, kadınları anneliğe mahkum etme amacı güdüyor. Yanı sıra kadın sığınma evlerinin, kreşlerin yetersizliği, iş yaşamında kadınlara uygulanan ücret eşitsizliği ve ayrımcılık, ailenin kutsanması, boşanmanın zorlaştırılması, nafaka hakkını kaldırma çalışmaları ile kadınların aileye mahkumiyeti katmerleniyor.

İktidarın amacı kadın mücadelesini kendi kitlesi olarak gördüğü muhafazakar kadınlar nezdinde meşruiyet kaybına uğratmak; aynı zamanda bu söylemin yarattığı provokasyonla sokağa sürdüğü geric erkek grup ile kadınlar üzerinde baskı oluşturmak ve sokağa çıkışlarını engellemektir.

Kadınların isyanının, öfkesini mahallelerden kampüslere, iş yerlerine kadar her alanda örgütlenmesi, patriarkanın geriletilmesinin ön koşuludur. Bu örgütlenmelerin meclisler şeklinde olması da; her kadının kendi yaşam alanında kendini ifade edebileceği, sorunlarına beraberce çözüm bulabileceği alanlar yaratmak açısından elzemdir.

Kendilerine dayatılan hayatı kabul etmeyen kadınlar, ailelerindeki erkekler tarafından şiddete uğruyor veya öldürülüyor. Özgürce kamusal alana çıkan kadınlar ise; kıyafeti, dışarıda olduğu saat, attığı kahkaha bahane edilerek şiddet, taciz veya tecavüzle karşılaşabiliyor.

Bununla birlikte, çocuk istismarının ve çocuk yaşta evliliğin önünü açan yasalar geçirmeye çalışılıyor. Ensar vakfında yaşanan istismar olayı gibi binlerce çocuk istismarı örtbas edilmeye çalışılıyor. İstismarcılara, tacizcilere, tecavüzcülere, kadın katillerine verilen iyi hal ve tahrik indirimleri ile bu suçlara ortak olunuyor.

Siyasilerin ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kadın ve çocuk düşmanı söylem ve politikaları her geçen gün artıyor. Tüm bunlarla iyice sırtı sıvazlanan "erkeklik", evlerden sokaklara, iş yerlerine, toplu taşıma araçlarına, medyadaki haber dilinden izlediğimiz dizilere kadar her alanda kol geziyor. Bu durum, toplumda tepki yarattığı kadar karşılık da üretiyor ve derin bir toplumsal çürüme ve erozyona sebep oluyor.

İsyan bayrağını çeken kadınlar

Tüm bunlar kadınların ve çocukların hayatını tehdit etmeye devam ediyor. Ancak bu çürümeye karşı kadınlar, eskisinden de güçlü bir şekilde ayağa kalkmış durumda. Tacize, tecavüze, şiddete uğrayan kadınlar

güçlü bir dirençle kendilerini savunuyor, haklarını arıyorlar. Bunu yaparken arkalarında kadın dayanışmasının, kadın mücadelesinin gücünü hissediyorlar.

Kadın ve çocuk düşmanı tüm söylem ve politikalara karşı kadınlar sokağa çıkıyor, tepki gösteriyor. Geçirilmeye çalışılan kadın ve çocuk düşmanı yasalar, güçlü bir kadın direnişiyle karşılaşıyor.

Kadın cinayetlerine, çocuk istismarlarına, tacize, tecavüze karşı oluşan toplumsal tepki ve kadın isyanı bu olayların görmezden gelinmesine, faillerinin ceza indirimine engel oluyor. Yetkilileri, söylemsel düzeyde de olsa bu olaylara müdahil olma-ya mecbur bırakıyor.

İktidarın tüm baskı politikalarına ve tehditlerine rağmen her 25 Kasım ve 8 Mart'ta binlerce kadın sokağa çıkıyor. İsyanın, neşenin, cüretin her köşeye sindiği, güçlü eylemlerle meydanları dolduran kadınlar, hayatlarından vazgeçmeyeceklerini haykırıyorlar.

Provokasyonlar, kadınları yıldırmadı

Kadın hareketindeki bu kitlelilik ve direnç mevcut iktidarı oldukça ürkütmüş durumda. Öyle ki, kadın hareketinin önünü tıkayabilmek için, İstanbul'daki son 25 Kasım ve 8 Mart'ta kadınların önüne barikatlar kuruldu, ancak kimse dağılmadı.

Biber gazı ve cop kullanan polisler kadınlara saldırdı. Kadın hareketinin durduğu meşru zemin ve kadınların direnci bu saldırıyı püskürttü elbette. Polisin dağıtığını sandığı kadın eylemi Beyoğlu'nun her yerine taşmış oldu iki yürüyüşte de.

Kolluk kuvvetlerini kadınların üzerine saldırtmak işe yaramayınca, iktidar tarafından başka bir provokasyon devreye sokuldu. 8 Mart'ta kadınların ezanı ıslıklayarak protesto ettiği iddia edildi.

İktidarın amacı kadın mücadelesini kendi kitlesi olarak gördüğü muhafazakar kadınlar nezdinde meşruiyet kaybına uğratmak; aynı zamanda bu söylemin yarattığı provokasyonla sokağa sürdüğü gerici erkek grup ile kadınlar üzerinde baskı oluşturmak ve sokağa çıkışlarını engellemektir.

Ancak kadın örgütleri, yaptıkları açıklamalarla, kadınlar arasında oluşturulmaya çalışılan kutuplaşmaya izin vermedi. Bu provokasyon, amacına ulaşamadığı gibi iktidar içinde söylemsel bir ikiliğe yol açtı. Böylece iktidar içinde var olan çatlağın su yüzüne çıkması da kadın hareketinin yarattığı sonuçlardan biri oldu. Bu ikilikten; kadın hareketinin gücü ve dayandığı meşru zeminin, iktidarın bir kesimini böyle bir provokasyondan imtina etmeye ittiğini tahmin etmek zor değil.

Açılan yeni dönem

İktidarın aldığı seçim yenilgisi ile de köşeye sıkıştığı, çıkış yolu aradığı bir sürece girdik. Bu durum, iktidarın baskı politikalarıyla karşılaşan tüm toplumsal muhalefet güçlerinde olduğu gibi, kadın hareketinde de iyi bir moral yarattı.

Bugüne kadar, belli güç eşiklerinden geçerek, belli düzeyde kazanımlarla ilerleyen kadın hareketinin artık bu moral gücünü de arkasına alarak daha örgütlü, hak alıcı bir mücadeleye girişmesi gerekiyor. Kadın mücadelesiyle belli oranda geriletilse de patriarka hala güçlü.

Bu durum hala kadınların ve çocukların hayatını tehdit ediyor. Kadınların isyanının, öfkesini mahallelerden kampüslere, iş yerlerine kadar her alanda örgütlenmesi, patriarkanın geriletilmesinin ön koşuludur. Bu örgütlenmelerin meclisler şeklinde olması da; her kadının kendi yaşam alanında kendini ifade edebileceği, sorunlarına beraberce çözüm bulabileceği alanlar yaratmak açısından elzemdir. Kurulacak kadın meclislerinin gücü ve örgütlülüğü oranında yaptırım gücü artacaktır. Bu meclisler işledikleri ölçüde kadınların ve çocukların yaşamının teminatı olacaklar.



Temsile İhtiyacımız Yok Biz Zaten Buradayız

Film festivallerinin sinema alanı için pek çok şey ifade ettiği aşikar, böyle bir durumda elbette cinsiyet eşitliği de en önemli konulardan biri. Sinemada çalışan, üreten, üretmek isteyen kadınların talebi festivallerde cinsiyet eşitliğinin sağlanması. Bunun için ortaya çıkan bir hareket: 5050x2020, 2020 yılına kadar festivallerden cinsiyet eşitliği taahhüdü istiyor.

Özge & Rabi

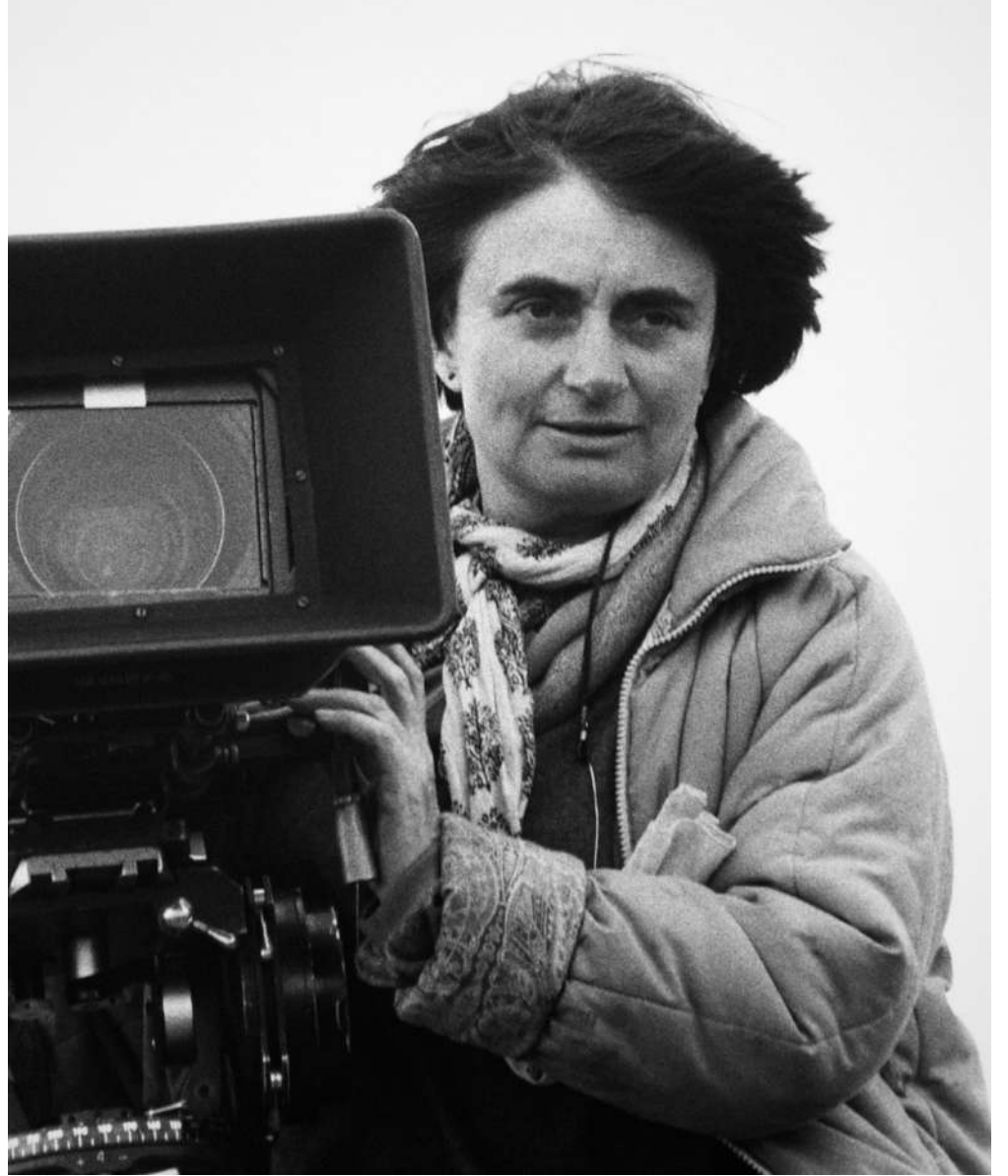
Venedik Uluslararası Film Festivali dünyanın en eski film festivali ve dünyanın en büyük üç film festivalinden biri. Bu sene 28 Ağustos- Eylül arası düzenlenecek olan festival geçtiğimiz günlerde haberlerde yerini aday gösterilen 21 yönetmen arasında yalnızca 2 (iki) kadın yönetmen bulunması sayesinde aldı.

Senelerdir kadınlarla ve kadınlar hakkında sinema yapan bizler bir durup düşündük; Türkiye’de bizim naçizane çevremizde bile sadece kadınlarla çalışabilecek kadar çok kadın sinemacı bulunabiliyorken, dünyanın en büyük film festivallerinden biri nasıl oluyor da bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar kadın sinemacı barındırabiliyor? Nerede bu kadınlar?

Kadının sinemadaki görünümü

Temsil, feminist sinemanın gündemindeki önemli konulardan biri. Feminist film eleştirisinin temsil mefhumu üzerine söylemi, kadının görsel kültür içindeki varlığının kısıtlılığından yola çıktı ve günümüzde kadın oluşun farklılıkları, özcü ve sömürgeci olmayan kadın portreleri üretmek gibi güncel tartışmalar üzerinden devam ediyor.

Sinema elbette izleyici için tamamlanmış



bir görsel ürünü ifade ediyor ve bu nedenle eleştiri süreci de tamamlanmış ürünün değerlendirilmesi anlamına geliyor. Bu bağlamda söz konusu kadın olma hallerini anlatmaya geldiğinde akıllara bir takım sorular takılıyor.

Kadın nasıl bir şeydir?

Nasıl kadın olunur?

Ne yer ne içer, nasıl görünür, nasıl konuşur bu kadınlar?

Kadın oluşu stereotipleştirmek de anti feminist bir tavır, her ne kadar farklı “arketipler” piyasaya sürülse de. Filmlerde, dizilerde hala aşkın (heteroseksüel aşk tabi ki) dönüştürüp güzelleştirdiği çirkin ve kaba kız, hetero-normatif, kurumsal çekirdek ailesi dağılmasın diye her şeyi sineye çeken dokunulmaz ve onurlu anne,

“trans kadın” rolünde trans kadın, cinselliği olmayan köylü kadın, tecavüzcüsüne aşık kadın, dayak atan kocasından başka, gözü hiç kimseyi göremeyen kadın (ne yapsın aşık olmuş bir kere!), dokunduğu her şeyi yok eden iflah olmaz femme-fatale gibi erkeklerin yazdığı, çektiği, kurguladığı, pazarladığı; erkekler tarafından düzenlenen festivallerde erkek jürilerin ödülleriyle layık görülen kadın tasvirleri girila!

Kadınlar burada

Ekranada doğru temsil göstermek mühim fakat sinemayı tüm tasarımı üretim ve gösterim süreçleriyle bir ekip çalışması olarak ele aldığımızda sinema kadınların kendini var etmek için mücadele ettiği bir endüstri olarak da çıkıyor karşımıza.

Peki temsil normları ve sinema sektörün-

Kadınların sinema tarihi, sinema tarihiyle yaşıt. Kadınlar 1800'lerin sonlarından beri film yapıyor. Dünya üzerinde aktif olarak çalışan yönetmen, oyuncu, ışık ve ses teknisyeni, sinematograf, kurgucu vs. olarak çalışan binlerce kadın mevcut. Sinema eğitimi veren okullar, üniversiteler kadın öğrencilerle dolu. Eğitim görmüş ya da yetişmiş, ne yaptığını bilen ve işini çok iyi yapan bu kadınlar işlerini en iyi şekilde yapmak için tek bir şeye ihtiyaç duyuyor; işe alınmak.

de kadınların maruz kaldığı baskılar nasıl yıkılabilir?

Söyleme ve pratiğe katılım ile; çok sesli ve çok çeşitli bir toplum olmayı hayatın bütün kollarında gerçekleştirerek. Sinema ve medya sektörü özelinde ise, daha açık anlatmak gerekirse kadın istihdamı ile. Yalnızca "bazı" kadınları değil "birçok kadını" işe alarak. Azınlık kadınları, trans kadınları, engelli kadınları, lezbiyen kadınları ve belki de bilemeyeceğimiz veya adını koyamayacağımız bütün kadınları, senaryo yazmaları, film yapmaları için teşvik ederek, ürettiklerini paylaşmaları için platformlarda yer açarak.

Kadınların sinema tarihi, sinema tarihiyle yaşıt. Kadınlar 1800'lerin sonlarından beri film yapıyor. Dünya üzerinde aktif olarak çalışan yönetmen, oyuncu, ışık ve ses teknisyeni, sinematograf, kurgucu vs. olarak çalışan binlerce kadın mevcut. Sinema eğitimi veren okullar, üniversiteler kadın öğrencilerle dolu. Eğitim görmüş ya da yetişmiş, ne yaptığını bilen ve işini çok iyi yapan bu kadınlar işlerini en iyi şekilde yapmak için tek bir şeye ihtiyaç duyuyor; işe alınmak.

Tüm bunları söyledikten sonra Venedik Film Festivali konusuna dönecek olursak; kadınlar burada ve film yapıyor. Asıl sorun bu filmleri destekleyecek misiniz, göstere-

cek misiniz?

Hareketler, yükselen sesler ve cinsiyet eşitliği

Sinema bir gösterme alanı olarak aslında bir yeniden üretme, devam ettirme, yönlendirme alanıdır ve dolayısıyla toplumsal cinsiyetin, rollerin, mitlerin, tiplendirilmişliklerin kültürel bir alanı olmaya açıktır. Kadınların sineması da bu alanı doldurmak, açmak, keşfetmek ve paylaşmak için üretiyor. Her yıl yüzlerce binlerce kadının film yapması da bu alanı genişletiyor. Elbette sinemacı kadınların ürettiklerini paylaştıkları alanlarda kendilerine yer açmaları gerekmektedir.

Konu buyken elbette film festivallerinin burada önemli bir alan olduğunu kabul edebiliriz. Yerel, gezici, uluslararası, ulusal yüzlerce film festivali var, bunlar pek çok türe, tarza, janraya ayrılıyor ve tüm bu çeşitlilik içinde kadınlarda aynı ölçüde çeşitli işler üretmektedirler. Bu yüzden festivallerde eşitliğin sağlanması da kadınların sineması için önem arz etmekte.

Aslında talepler ve sorular bu kadar net bir haldeyken bu zamana kadar nasıl adımlar atıldı, neler yapıldı, neler yapılıyor bakmak yararlı olabilir.

Sinemada cinsiyet eşitliği aslında uzun

zamandır kadınların mücadele ettiği bir konu. Sadece bağımsız sinema değil ana akım sinema, Hollywood sinemasında da bu talep edilen bir şey haline gelmeye başladı. Sadece eşitliğin değil güvenli, tacizin olmadığı veya taciz karşısında susmayan alanlar için kadınlar her yerden seslerini yükseltiyor.

Türkiye'de "Susma Bitsin" diyen hareket, Hollywood sinemasında "Me Too" olarak karşılık buldu. Susma Bitsin, Time's Up, Vakti Geldi, Me Too gibi hareketlilikler kadınların sinemadaki mücadelelerinin nasıl büyüdüğünü de gösteriyor.

Sinema sektöründe cinsel taciz ve saldırının karşısında başlayan bu hareket yerel ve uluslararası bir etki yarattı. Alyssa Milano'nun 2017 yılında attığı twitle başlayan "me too" hareketi sinema alanındaki tüm kadınların tacize karşı konuşmaya başlamasını sağladı. Yapımcısından yönetmine, oyuncusundan, menajerine kadar erkeklerin cinsel taciz ve saldırılarına karşı sessiz kalmayan kadınlar, her alanda eşitlik istediklerini de dile getiriyor.

5050x2020 festivallerde cinsiyet eşitliği taahhüdü

Film festivallerinin sinema alanı için pek çok şey ifade ettiği aşikar, böyle bir durumda elbette cinsiyet eşitliği de en önemli

Türkiye'de "Susma Bitsin" diyen hareket, Hollywood sinemasında "Me Too" olarak karşılık buldu. Susma Bitsin, Time's Up, Vakti Geldi, Me Too gibi hareketlilikler kadınların sinemadaki mücadelelerinin nasıl büyüdüğünü de gösteriyor.



konulardan biri. Sinemada çalışan, üreten, üretmek isteyen kadınların talebi festivallerde cinsiyet eşitliğinin sağlanması. Bunun için ortaya çıkan bir hareket: 5050x2020, 2020 yılına kadar festivallerden cinsiyet eşitliği taahhüdünü istiyor.

İsveç Film Enstitüsü'nün CEO'su Anna Serner'in göreve başladığı 2011 yılında ülkedeki sinema fonunun yarısının sinemacı kadınlara tahsisiyle beraber başlayan bu süreçte 2016 yılında Cannes Film Festivali'nde İsveç Film Enstitüsü "Fifty Fifty by 2020" isimli bir panel düzenledi. Bu cinsiyet eşitliği çağrısı sadece film seçkilerinde değil festivallerin seçici kurul üyeleri, festival birimlerinin tamamını kapsayan bir çağrı etrafında şekillenen kampanyaya dönüştü. 2018 yılında yine Cannes Film Festivali'nde Time's Up ve 5050x2020 hareketinin beraber organize ettiği yürüyüşle başlamış; festival konukları, jüri başkanı Cate Blanchett'in konuşmasıyla devam eden protestolar olmuştu.

Çünkü Cannes Festivali'nde 2018 yılına kadar yani festivalin 71 yıllık tarihi boyunca sadece 82 yönetmeni kadın olan film aday gösterilmişti. Bu protestolar sonrasında Cannes Film Festivali de 5050x2020 Taahhüdünü imzaladı.

5050x2020 Cinsiyet Eşitliği Taahhüdünü imzalayan festivaller, seçkiye katılmak için gönderilen, katılan tüm filmlerin oyuncu ve ekipleri dahil olmak üzere bir cinsiyet dağılımını da gösteren listesini oluşturmayı bununla beraber festival program danışmanlarının, seçici kurul üyelerinin, festival

Filmmor olarak Türkiye'deki film festivallerine 5050x2020 Cinsiyet Eşitliği Taahhüdünü imzalamaları için Temmuz ayında çağrı yaptık. Bu çağrıya ilk olumlu yanıt Adana Altın Koza Film Festivali'nden geldi. Sonrasında ise İF İstanbul Bağımsız Filmler Festivali 5050x2020 Cinsiyet Eşitliği Taahhüdünü imzalayacağını açıkladı.

ekibi üyelerinin, yönetimin veya yönetmen kurullarının da cinsiyet dağılımını ilan ederken, festivalin tamamında cinsiyet eşitliği sağlanmasını taahhüt ediyor. Kampanya şimdiye kadar 35 Uluslararası film festivali tarafından imzalandı. İmzacılar arasında: Cannes, Venedik, Sundance, Berlin, Toronto gibi büyük film festivalleri de var.

Verilen sözler ve gerçekler

Cinsiyet eşitliği Taahhüt etmesine rağmen bu yıl Venedik Film Festivali'nin seçkisinde sadece iki yönetmen kadının filmine yer verip aynı zamanda tecavüz faili Polanski'yi aday göstermesi tepki topladı. Festival koordinatörünün bu eleştirilere verdiği karşılık "Artık erkekler kadınlar hakkında da film yapıyor" cevabı aşmamız gereken engellerin pişkinliğini tekrar gösterdi.

Durum böyleyken büyük film festivalleri cinsiyet eşitliği taahhüt etse de rakamlar "festivaller elinden geleni yapıyor mu" diye düşündürüyor. Elsa Keslassy ve Marc Malkin'nin raporuna göre beş büyük film festivalinden (Cannes, Venedik, Sundance,

Berlin ve Toronto) cinsiyet eşitliğini sağlayan tek festival; Sundance Film Festivali. Ulusal yarışmada yarışan 16 filmden 9'unun yönetmeni kadın. Berlin film festivalinde yarışan 19 filmin 7'sinin, Cannes'da yarışan 19 filmin 4'ünün, Toronto Film Festivali seçkisinde 56 filmde 16'sının, Venedik Film Festivalinde ise yarışan 21 filmde 2'sinin yönetmeni kadın.

Filmmor olarak Türkiye'deki film festivallerine 5050x2020 Cinsiyet Eşitliği Taahhüdünü imzalamaları için Temmuz ayında çağrı yaptık. Bu çağrıya ilk olumlu yanıt Adana Altın Koza Film Festivali'nden geldi. Sonrasında ise İF İstanbul Bağımsız Filmler Festivali 5050x2020 Cinsiyet Eşitliği Taahhüdünü imzalayacağını açıkladı.

Elbette bu sözler ve anlaşmalar bir eşitlik ve adalet garantisi vermiyor, yalnızca bir ilk adım. Devamında da verilen sözleri tutmak ve taleplerin karşılanması hususunu takip etmek ve devamlılığını sağlamak geliyor. Kadınların kendi hikayelerini istedikleri şekilde anlattıkları, emek ve taleplerine saygı gösterilen güvenli ve mutlu yarımlar ümidiyle.

Elbette bu sözler ve anlaşmalar bir eşitlik ve adalet garantisi vermiyor, yalnızca bir ilk adım. Devamında da verilen sözleri tutmak ve taleplerin karşılanması hususunu takip etmek ve devamlılığını sağlamak geliyor. Kadınların kendi hikayelerini istedikleri şekilde anlattıkları, emek ve taleplerine saygı gösterilen güvenli ve mutlu yarımlar ümidiyle.



dosya
AŞK

BU SAYIDA BİR ÇILGINLIK YAPTIK VE AŞKTAN
KONUŞALIM DEDİK.

ÇILGINLIK DİYORUZ ÇÜNKÜ YAZDIKÇA,
OKUDUKÇA, YAŞADIKÇA ANLADIK Kİ AŞK
ADI ALTINDA ÇİĞİRINDAN ÇIKMIŞ ŞEYLER
YAŞAYABİLİYORUZ.

BİZ DE BU SAYIDA BURALARA EĞİLDİK.
DUYGULARIMIZ, HALLERİMİZ,
AŞAMADIKLARIMIZ VE İÇİNE DÜŞTÜKLERİMİZ...

BAKALIM NELER ÇIKMIŞ AŞK BOHÇAMIZDAN.



Kelimenin Her Anlamıyla Aşk



Aşk ve deneyimler söz konusu olduğunda sabitlenmiş durumlar ve olaylar tespit etmek, bu tespitler doğrultusunda harekete geçmek bizi doğrulara götürmeyecektir. Aslında bir doğru aramanın da anlamsızlaştığı an'dır aşk.

Meral Çınar

Söz konusu "aşk" olduğunda erkeklerden olduğu kadar "entelektüel, derin, detaycı, bilimsel" analizleri kadınlardan duymak oldukça nadir rastlanan bir durum. Kadınlar daha çok onu, insanı bi hoş eden, çoğu zaman acıtan, bazen bağımlı kılan yönleriyle açıklamaya girişir.

Bir o kadar bütün kadınlara tanıdık gelecek ve hatta evrensel bir dil olan "midemde kelekler uçuşuyor" "bi kıpır kıpır, kımıl kımıl hissediyorum" cümlelerini bir erkekten duydunuz mu mesela?

Latin bir arkadaşım "midemde kuşlar cıvıldıyor", bir diğeri ise "midemde karıncalar dolaşiyor" demişti. Mi-deyle aşkın bir bağlantısı olduğu çok açık.

Onlar ya bizim "erişemeyeceğimiz entelektüel düzeylerde" aşk tarifleri yapar, ilişkilerin yüzeyselliğinden dem vurur ve yahut ona bile zahmet etmeyip merkezlerinde kendilerinin olduğu bir eksen yarattıkları, kadınların da etrafında dönmesini istedikleri "aşklar" yaşarlar.

Elimden geldiğince kendi deneyimlerim ve dinlediğim aşk öykülerinin

yarattığı arka planla birkaç kelam edeceğim aşk üzerine... Her deneyimin kendine özgü ve aslında tekrarlanamayan ince detaylardan oluştuğu gerçeğini atlamayarak.

Aşkın zaman dilimi

Evet aşk'ın kendine ait bir saati vardır. "Bugün canım çok sıkkın, bu aralar işlerime yönelmeliyim, kendimi hazır hissetmiyorum" gibi bir takım gerekçelerin aşk'ın saat diliminde yeri yoktur. O istediği vakit gelir, bütün planları alt üst eder. Ya üzerinden kamyon geçmiş gibi hissedersin, birazcık şanslıysan ve ona, doğru bir zeminde yaklaşmışsan da seni alıp başka diyarlara götürebilir.

Aşk'ın bu acımasız doğası karşısında durmaya cüret edenlerin, depresyonun zavallı dünyasına doğru ilk adımları attığı bir çok deneyimle sabittir. Ya da sabittir demeyelim, "-attığı, defalarca gözlemlenmiştir".

Ne de olsa aşk ve deneyimler söz konusu olduğunda sabitlenmiş durumlar ve olaylar tespit etmek, bu tespitler doğrultusunda harekete geçmek bizi doğrulara götürmeyecektir. Aslında bir doğru aramanın da anlamsızlaştı-

ğı andır aşk.

Çoğunlukla erkeklerden ve yine az da olsa kadınlardan gelen; "hiç aşık olmadım, aşık olmaya vaktim yok, aşk olmadan da yaşıyorum" hadi daha affilisinden de olsun "yalnızlığın dehlizlerinde giderek derinleşiyor, hedeflerim de başarıya ulaştığım her an kendimi aşk'ın bile ötesinde bir duygunun içerisinde hissediyorum" buna benzer yorumların, kulağımızdan beynimize ve oradan da bütün vücudumuza nüfuz ettiği olmuştur.

Böylesi durumların kendince başka deneyimler olduğunu kabul etmek, mümkünsüzlüğünün peşine düşmek gerekir. Fakat tüm bu duygusuzluk, iş ve başarı öykülerinin aşk ile karşılaştırılması, aşk'a göre yorumlanması bile o'nun dünya üzerinde kapladığı önemi göstermekte yeterlidir. Üstelik bu karşılaştırmaların çoğu da anlamsızdır.

Çok mu azdır, aşık olduğunda yaratıcılığı zirvelerde gezinen insanlar... Başarıdan başarıya, en dolu dizgin aşkları yaşarken koşanlar... Birkaç saatin saniyeler, saniyelerin günler geçmiş hissi verdiği anlarda kaybolanlar...

Erkekler hayatın her alanında olduğu gibi aşkta da egemenliklerini sürdürmeye, patriarkanın, kapitalizmin bahsettiği ayrıcalıklarını kullanmaya devam ediyor. Bu yüzden kadınlar için, cinsel yönelimi, cinsiyet tercihleri farklı olanlar için aşkın özgürce yaşanması çok zor. Ama o eşsiz sloganımızı bir daha hatırlayalım "eşitlik yoksa aşk da yok." Dünyayı özgürce yaşanan aşklar güzelleştirecek, özgürce yaşayan aşklar kurtaracak.

Bana göre; onu bulduğunda korkakça davranıp kaçmak yerine söküp almak, o seni bulduğunda ise yüreklilikle içerisinde kaybolmak hem aşkın gazabından kurtulmak hem de giderek bir bataklık haline alan bu dünyada birazcık nefes almak için kaçınılmaz bir fırsat.

Özgürce, taaddütlerden uzak

Hadi bulduk diyelim. Korkmadık daldık da içine... Ya sonra?

Ön görülemez, planlanamaz, deneyimlerle sabitlenmemiş, üstelik bir kuş misali ele avuca sığıp saklanmayan bir şeyi kaybetmeden nasıl yaşarız?

Yine bir kuş gibi kafese kapatarak değil. Kuşların nesini severiz? Uçuşunu... Peki kuşu kafese kapattığımız da? Uçuşu gider...

Aşk da öyledir. Kaybolmasın, elimizden uçup gitmesin diye onu bir kafese kapatır, onun kendine özgü özgür ruhunu hapsederiz. Bir sürü gelecek planları yaparken anında yaşamayı unuturuz. Sonra eskitir, sıkılır ve bir köşeye atarız.

Günümüzün tüketim çılgınlığından aşk da bu şekilde nasibini almış olur. Eşyaları, doğayı, her türlü canlıyı bu biçimde bir tüketim öğretisiyle tüketip bir kenara atarız. Nasıl ki bu tüketim öğretisi her işlediğinde aslında sizden bir şeyleri, duyguları, düşünceleri, sizi siz yapan şeyleri tüketiyorsa aşk da öyledir. Siz onu tükettiğinizi düşündüğünüz anda o sizi tüketir ve onu hapsedmeye çalıştığınız için sizden intikamını alır.

Gözünüzün yaşına bakmaz tabiri caizse.

Onu hapsedmemeli, olabildiğince taaddütlerden uzak tutmalı, özgürleştirmeli, ona fedakarca ve hoş görülü davranmalıyız.

Fedakarlık deyince sadece kadınlara biçilen fedakarlık rolleri gibilerinden bahsetmiyorum. Özgürleştirmek deyince de çoklu ilişkilerden...

Örneğin kıskançlık duygusunu ele alalım. Bütün kötü sonuçlanmış aşklar bir biçimde bu duyguya bağlanır. Kıskançlık; sahiplendiğin, kendine ait hissettiğin ne varsa, başkasının ona olan herhangi bir biçimde yönelimine dair hissettiğin duygunun ta kendisidir. Her şeyi ve herkesi kıskanabiliriz. Sevgilimizi de...

Çünkü onu kendimize ait hissederiz. Bizim olandır o... Başka hiç kimsenin ona dokunmaya, onunla konuşmaya, ona aşık olmaya hakkı yoktur. Oysa dünya ne bizden ne ondan ibarettir. Herkesin sevmeye ve sevilme hakkı bizim sınırlarımızla belirlenemez.

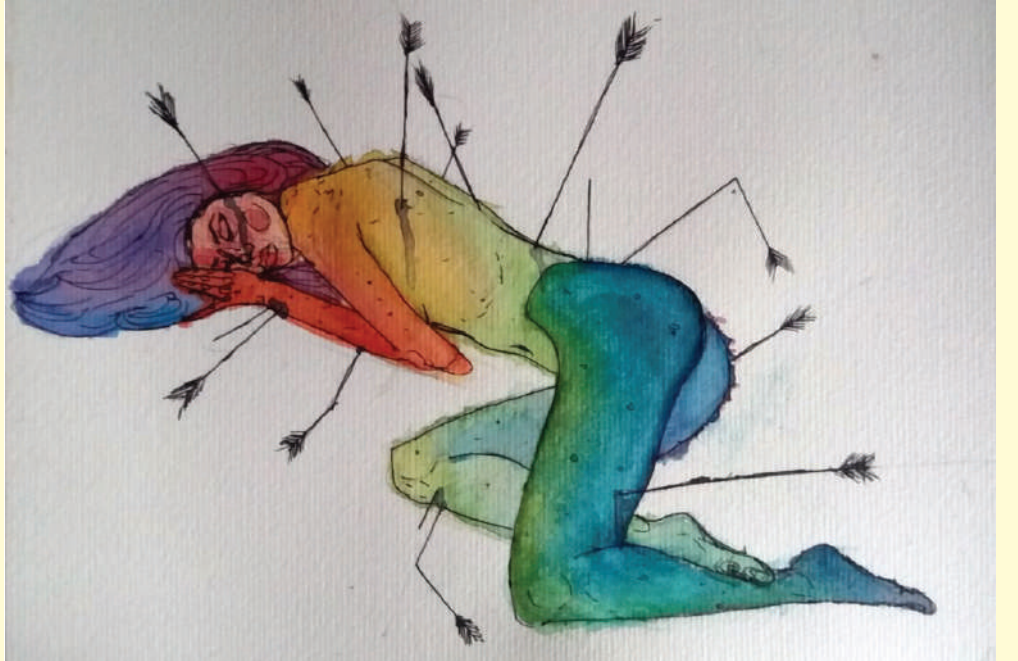
Oysa sahiplenmez ve onu kendimize ait hissetmezsek, kıskançlık duygusu da ortadan kalkar. Bu onu illa ki biriyle paylaşacağımız anlamına gelmez. Ama paylaşmak güzeldir.

Yârin yanağından gayrı mıydı?

Kurtuluş aşkımızda

İşte aşk güzellememiz de burada sona eriyor. Öylesi bir dönemdeyiz ki; aşk güzellemeleri bir sayfayı bile dolduramıyor. Aşkın cinsiyetlere, cinsel yönelimlere nasıl da sıkıştırıldığını, aşk adına işlenen cinayetleri, aşk diye yaşanan kepezelikleri, sahtekarlıkları düşünmekten güzel bir çift kelimaya çekinir olduk üzerine...

Hoş görü, alçakgönüllülük, empati, fedakarlık, cesaret gibi beklentileri vardır aşkın. Aslında her ilişki buna ihtiyaç duyar. Domateslerimizi yetiştirirken yeterince fedakarlık göstermezsek, sonuçta marketten kilosu 10



Çok mu azdır, aşık olduğunda yaratıcılığı zirvelerde gezinen insanlar... Başarıdan başarıya, en dolu dizgin aşkları yaşarken koşanlar... Birkaç saatin saniyeler, saniyelerin günler geçmiş hissi verdiği anlarda kaybolanlar...

liraya domatese benzeyen bir takım şeyler alıp yemek zorunda kalırız.

Bütün mevzu ne yemek istediğimizde, ama aynı zamanda ne yemek istediğimize bizim karar veriyor olabilmemizde.

Çoğu zaman aşk diye, yapay, belirlenmiş, kalıplaşmış, toplumsal rollerle bezenmiş; kıskançlık, sahtekarlık, tatminsizlik, gibi duygularla kirlenmiş bir durum içerisinde nefes almak zorunda bırakıyoruz. Seçme hakkımız varsa da bizzat seçiyoruz.

Ne giyineceğimizden ne yiyeceğimize, nasıl davranacağımıza ve hatta nasıl düşünceğimize kadar belirlendiğimiz bir düzenin kahramanlarıyız. Dolayısıyla da çoğu zaman kime nasıl aşık olacağımıza, nasıl bir ilişkimiz olacağına biz karar vermiyoruz.

Ne kepezeliklere aşk dendiğini şahit oluyoruz. Ne ölümcül günahlar işliyoruz aşk adına... Hatta ölüyoruz, öylesine yaşama hissiyle içimizi dolduran bir duyguyken aşk...

Aşıktım öldürdüm, aşıktım tecavüz ettim, aşıktım her gün şiddet uyguladım, aşıktım... Özellikle erkekliğin ve erkek şiddetinin kaçınılmaz gerekçesi gibi dillerden düşmüyor.

İnsanın akli almıyor böylesine bir duygunun bu denli kirliliğe alet edilmesine.

Erkekler hayatın her alanında olduğu gibi aşkta da egemenliklerini sürdürmeye, patriarkanın, kapitalizmin bahşettiği ayrıcalıklarının kullanmaya devam ediyor.

Bu yüzden kadınlar için, cinsel yönelimi, cinsiyet tercihleri farklı olanlar için aşkın özgürce yaşanması çok zor. Ama o eşsiz sloganımızı bir daha hatırlayalım "eşitlik yoksa aşk da yok."

Fakat buna rağmen başarabilmiş bütün aşklara ve aşıklara selam olsun... Dünyayı özgürce yaşayan aşklar güzelleştirecek, özgürce yaşayan aşklar kurtaracak.

Aşk olsun...

Sevmekten Ne Zaman Vazgeçtim

Kötü günümde yanımda olmadığın zaman vazgeçtim. Canın sıkıldığında benimle paylaşmadığını, kırılacak veya tediğinin olacak olsam bile düşüncelerini açıkça söylemediğini anladığım zaman vazgeçtim. Bana yalan söylediğini anladığım zaman vazgeçtim. Gözlerime baktığında kalbinle bakmadığını ve bana hala söylemediğin şeyler olduğunu hissettiğimde vazgeçtim. Her sabah benimle uyanmak istemediğini, geleceğimizin hiçbir yere gitmediğini anladığım zaman vazgeçtim.

Düşüncelerime ve değerlerime değer



vermediğin için vazgeçtim. Ağrılarımı dindirecek sıcak sevgiyi bana vermediğinde vazgeçtim. Sadece kendi mutluluğunu ve geleceğini düşünerek beni hiçe saydığın için vazgeçtim. Tablolarımda artık kendimi mutlu çizemediğim ve tek neden "sen" olduğun için vazgeçtim. Bencil olduğun için vazgeçtim. Bunlardan sadece bir tanesi senden vazgeçmem için yeterli değildi, çünkü sevgim yüceydi.

Ama hepsini düşündüğümde senin benden çoktan vazgeçtiğini anladım. Bu yüzden ben de senden vazgeçtim.

Frida Kahlo



Aşk yaşamın en güçlü ve derin ögesi...Aşk tüm yasalara, anlaşmalara karşı koyan; aşk, insan kadınının en güçlü biçimlendiricisi;

böyle dayanılmaz bir güç nasıl olur da zavallı küçük devletin ve kilisenin yarattığı kötü evlilik ile eş anlamlı tutulabilir?

Eğer günün birinde gerçek arkadaşlığa ve iki kişinin teklifine tanık oluncaksa, onları yaratan evlilik değil, aşk olacaktır.

Emma Goldman



Erkekler kölece ita-atımız yerine, akılcı arkadaşlığımızı tercih edip zincirlemizi kırmamıza

cömertçe yardım etselerdi, bizlerin daha dikkatli kız çocuklara, daha duyarlı kız kardeşlere, daha sadık eşlere, daha akılcı annelere -kısa da iyi yurttaşlara- dönüşeceğimizi görürlerdi. O zaman onları daha gerçek bir sevgiyle severdik, çünkü kendimize saygı duymayı öğrenirdik.

Mary Wollstonecraft

Erkeğin kalbine giden yolun mideden daha üstün bir geçide devredilmesinin artık zamanı gelmedi mi? Mide doğal işlevine bırakılmalı, değişik tutkular ve amaçlar için bir geçit olmamalıdır ve kalbe daha üstün düzeydeki yollardan yaklaşılmalıdır.

Charlotte Perkins Gilman



Kadınları insan türünün garip, aşağı, insanlıktan uzak bir parçası sayan Freud bile, elleri ayakları bağı bir kadınla otururken sevgiden söz edemez.

Azacık dürüst hiçbir erkek, kendisine sağladığı bakım ya da toplumsal gücüyle satın aldığı kadının sevgisiyle övünemez. İnsanlık onuru taşıyan hiçbir erkek, özgürlük içinde ve rilmeyen sevgiyi kabul etmez. Eşlik görevinde ve aile yetkesinde kendini belli eden zorlayıcı ahlak anlayışı, korkak ve güçsüz kişilerin ahlakıdır. Bunlar, doğal sevgi yetenekleriyle yaşamayı göze alamadıkları şeyleri, boşu boşuna, polis ve evlilik yasalarının yardımıyla elde etmeye çalışırlar.

Kate Millet

Toplumun aileden başladığını düşünüyorum. Sevgi dolu bir ailede büyümüş biriyle tanıştığında genellikle çok şaşırıyorum. Çünkü çok farklılar, dünyayı çok farklı yaşıyorlar. Her ailenin işlevsiz olduğuna katılmıyorum; bence



biz, insanlar sevdiğinde dünyanın farklı, muhteşem ve barışçıl bir yer olacağını kabul etmek istemiyoruz. Dolayısıyla, dönüp aileye bakmaya, aile yapısı içindeki ataerkiyle yüzleşmeye ve bunu değiştirmeye başladığımızda, sevgi için elbette umut var.

Bell Hooks

Kadınlar korkaktır, çünkü uzun zamandır birer köle gibi yaşamaktadırlar. Sevdiği adamla birlikte düşünce-lerini, duygularını ve deneyimlerini savunmaya hazır kadın sayısı hala çok azdır.



Doris Lessing



Aşk, canı istediği zaman yağın altından bir yağmurdur, açık tuttuğumuz avuçlarımıza düşünce, parlaltısına, kupuru hayatımıza can

vermesine, parlaklığına, sıcaklığına bayılırız. Ama hepsi bu kadar. Elde tutulmaz o altın damlalar. İnsanın tüm ömrünü doldurmaz.

Kadın ve erkek. Erkek ve Kadın. İnsan ve insan. Aşk diyoruz. İncir olgun, sulu, ve besleyicidir, ama ortasındaki çekirdek, yeni incirler yaratan çekirdek sert ve sindirilmesi olanaksızdır.

Marilyn French

Ben bir aşk dilencisiydim. Dilenciler ancak kendilerine verilenle yetinmek zorundadırlar; bir şey istemeye hakları yoktur.

İnsan aşık olunca kendini ya çok genç, ya da çok yaşlı hisseder.

Bir kimseyi her hatasını bile bile sevmek mümkünmüş.

Katherine Troy

Dünya sevgiye, onaya, yakınlığa olan gereksinimimizle oynayarak biz kadınların ipini elinde tutuyor. Haşarı, yaratıcı güdülerimizi devreden çıkarırsak "sevgi" ile ödüllendiriliyoruz. Uslu durmazsak "sevgi" bizden esirgeniyor. Yaratıcı kadın, sevginin elinde olduğu sürece korkunç bedeller ödüyor.



Erica Jong

Aşkta fazla verici olmak eğilimindedyiz. Kadınlar da hayatlarından vazgeçmeden sevmeyebilirler mi? Erkekler bunu dünyanın başlangıcından beri yapıyorlar ya! Her şeyimizden vazgeçmezsek, sevgimizin gerçek sayılamayacağına inanmak eğilimindedyizdir.



Bir erkeğe karşı ne zaman açık ve "kendim gibi" davranmam, onunla yatmak istediğimi sanıyor.

Reddedtiğim zamansa, çelişkili davrandığımı söylüyor. Herhalde erkeklere göre ya her zaman soğuk ve mesafeli olmak, ya da gülümseyip konuştuğum her erkekle yatağa girmek zorundayım.

Susan Page



Erkeklerin "aşık olmaları"nın sahte olduğunu bilseler de, kadınların hepsi şu ya da bu biçimde, erkeklerden bunun kanıtını isterler;

kendilerine o erkeği gerçekten sevmeye iznini ancak ondan sonra verebilirler.

Sevgi erkekler için kadınlarınkinden bütünüyle bambaşka bir anlam taşır. Erkek için sevgi, sahip olmak, denetlemek; daha önce hiç göstermediği durumlarda kıskançlık göstermek demektir.

Sevmek kadın için ise tam günlük bir iştir; tıpkı erkeğin mesleği gibi...

Shulamith Firestone

Aşk yaşamının başlangıcında kadın kendini erkeğe vermiştir ama, karşılığında gerçek bir mutluluk alamamıştır.



Kadın kendini kurtarmak için teslim olur aşka; ancak, putlaştırıcı aşkın aykırılığı şuradadır ki, sevdalı kadın kendisini kurtarmak isterken bir de bakarsınız kendi varlığını bütünüyle yadsımış.

Simone De Beauvoir



Aşk bir cehennem olmalı... Ama bazı güzel dinlenme anlarıyla da cennetten bir parça.

Françoise Giraud



Biliyorum insanı hiç bir şey sevgiye götürmez. O yolunuza kendiliğinden çıkar. Ya sonsuzluk yolunuza keser, ya da yanınızdan geçer gider.

Colette

Afili Plazalarda Aşk Değil Cinsel Taciz Var

Biz kuşkusuz erkek patron tacizlerinin gerçek olduğunu biliyoruz ama kadınların bunu dizilerdeki gibi yaşamadıklarını da biliyoruz. Erkek patronların kadın çalışanları taciz etmesini romantizm diye sunan diziler burjuvazi ile patriyarkanın ittifakının meşruiyet temsillerine dönüşüyor.

Hülya Osmanağaoğlu

Feminerva'nın bu sayısının dosya konusu aşkmış. Arkadaşlar yazı isteyince bir an düşündüm şöyle, feminist öznenin hetero semboller dünyasının izdüşümsel aşk pratiklerinde inşası, gibi derin bir mevzu mu ele alsam, diye. Ama tabii hayaller feminist felsefe, gerçekler televizyon dizilerinde aşk yazmakmış. Ne yazayım deyince "böyle diziler filan sen hep seyrediyorsun ya" dediler.

Yok becerbilsem, popüler kültürün yapı-bozumsal feminist yakınsamasının diziler üzerinden sembolik ve sosyolojik analizi, filan anlatmak isterim ama o da pek mümkün değil zira ben dizileri esas kızın saçları nasıl olmuş, esas çocuk kıza nasıl baktı tadında izliyorum. Artık mecburen, derin diziler ve aşk birikimimi paylaşmaya çalışacağım bu yazıda.

Hep feminizm uğruna seyrediyorum zaten bu dizileri. Yoksa ben de internette belgesel ve yabancı film seyretmeyi seviyorum aslında. Gerçi internette *Dudaklarımı Oku* (Sur Mes Levres) seyrettikten sonra esas çocuk Vincent Cassel'in eskiden Monica Belluci ile evli olduğunu öğrenince duyduğum hayal kırıklığının sanat filmi izleyiciliği ile bağlantısını kuramamıştım, ama olsun. Bir de üstüne yıllarca Monica Belluci'den ayrılmış, neticede fotoşopludur zaten Monica'nın yeni resimleri diye hayaller kurduktan sonra, adamın bu sefer de geçen sene, kendinden otuz yaş küçük bir mankenle evlendiğini görünce iyice soğudum yabancı filmlerden. Tabii esas neden feminist protesto!

Ah nerde o eski pazar magazinler

53 yaşındaki adamın kendinden otuz yaş küçük kadınla evlenmesi hep patriyarkanın sonucu diye hayal kırıklığımı gizleyip verdim kendimi televizyon dizilerine ve magazin programlarına. (Yalnız şimdi tanımayan arkadaşlardan kimmiş bu Vincent Cassel diye bakıp da göz koyan olursa çok kırılırım, kız kardeşliğe sığmaz bu demek



Feminist hareket güçlendikçe ve kadınların özgürleşme talepleri yaygınlaştıkça suyun akışını tersine çevirmeye çalışan patriyarka, AKP'nin dine dayalı toplum inşasını popüler kültürde televizyon dizileri aracılığıyla hayata geçirmeye çalışıyor.

istiyorum!)

Yaz akşamları uzun. Televizyonun karşısında vakit geçmiyor. Yaz dizileri her yıl birbirinin aynı. Magazin programlarından yıllardır uzak kalmıştım öğlen saatlerine taşındıklarını bile fark etmemişim. Ah nerde o eski *Pazar Magazinler*. Gazeteleri kâğıt baskılardan okumayı bırakalı beri magazin haberlerini de takip edemez olmuşum. Oysa en sonda en ciddi biçimde

magazin eklerini okurdum; özellikle Pazar günleri. Şimdi hafta sonları bakıyorum izleyip de kendimi Bodrum beachlerinde hissedeyim diye ama mümkün değil. Tayyip Erdoğan'ın birkaç ay önce dizilere verdiği ayar belli ki magazin programlarını da etkisi altına almış. Eskiden kim hangi beachde jet-skiye binmiş, kim günde kaç kez bikini değiştirmiş filan görüntülü izlerdik. Artık eski sürekli bozulan antenli televizyonlar gibi, ses var görüntü yok.

Mesela şarkıcı bilmem ne selulitleriyle göründü haberinde gayet giyinik pantolonlu bir resim var ekranda. İşte eskiden saçını ıslatmadan yüzüp çıkan manken görüntüleri izledik ve şöyle deniz görüntüsüyle hayal kurardık artık o da mümkün değil. Tamam o görüntüler kadın bedenini metalaştırıyordu ama şu anki otosansürün nedeni de feminist hegemonya değil kadınların mayoyla bikiniyle denize girme görüntülerinin engellenmesi maalesef. Ne bileyim magazin programlarının olmazsa olmazı gece kulüplerinden çıkan ünlülerin “yakalanmasıydı”. Artık “gece kulübü” lafı da belli ki AKP’nin yayın yasakları kapsamında. Muhafazakarlaşan/muhafazakarlaştırılan toplumun alt sınıflarına sunulan “ideal yaşam” özelemlerinde kadınların erkeklerle denize girdiği gece kulübüne gittiği bir sosyalleşme söz konusu değil.

Dizilerdeki aile değerlerinde içki yasak, erkek zamparalığı hak

Bu televizyonculuk otosansürünün dizilerde aldığı boyut ise dudak uçuklatıyor. Bu yazın dizisi *Afili Aşk* oldu. Dizinin esas

çocuğu erkek arkadaşıyla birlikte zamparalık yapmak için iki kadınla buluşuyor. Ancak buluşma mekanında milkshake ve meyve suyu siparişi veriyorlar. İçki yok. AKP’nin aile ve ahlak değerleri dizilerde esas çocuğun adını, hatta yüzünü hatırlayamayacağı kadar çok sayıda kadınla “zamparalık” yapmasını makbul görüyor ancak bu sosyal hayat içinde içki içilmesini uygun görmüyor.

Romantik komedi dizilerinin olmazsa olmazı ise erkek genç patronların dizideki “saf” “masum” “temiz” başrol oyuncularını plazalardaki işyerlerinde taciz etmeleri. *Afili Aşk*’ın ilk bölümü de böyle bir tacizle açılıyor. Biz kuşkusuz erkek patron tacizlerinin gerçek olduğunu biliyoruz ama kadınların bunu dizilerdeki gibi yaşamadıklarını da biliyoruz. Erkek patronların kadın çalışanları taciz etmesini romantizm diye sunan diziler burjuvazi ile patriyarkanın ittifakının meşruiyet temsililerine dönüşüyor. Son yıllarda bizlere romantik komedi diye sunulan bütün plazada aşk dizilerinde esas olarak erkek tacizinin allanıp pullandığını görüyoruz: *İnadına Aşk*, *Erkenci Kuş*, *Kiralık Aşk* ve son olarak da *Afili Aşk* bu

serinin örnekleri.

Yine *Afili Aşk*’da gördüğümüz bir son dönem dizi klişesi de önce evlendirip sonra flört ettirmek. *Hayat Şarkısı* ve *Siyah Beyaz Aşk*’ta da görmüştük bunu. Başroldeki kadın karakterlerin adeta eline erkek eli değmediği bu konseptte haftalar boyunca ancak âşık olduktan sonra öpüşmelerini bekliyoruz. *Afili Aşk*’ta gördük ki Ayşe’nin önceden aylar boyunca bir erkek arkadaşı olmasına rağmen onunla ya da başkasıyla hiç öpüşmemişti. Ve dizide bir bölüm boyunca bu ilk öpücüğün nasıl olacağı üzerine erotik-romantik gerilim inşa edilmeye çalışıldı. Sadece bir öpücük için...

Plaza aşkları romantik komedilerinin bir başka olmazsa olmazı ise profesyonel iş yaşamında eğitimi ve yetenekleriyle var olan iş kadınlarının esas çocuğu ele geçirmek için her entrikayı çevirmeleri. Ama işte özünde tacizci beter adam olan erkek başrol karakterler bu dizilerde hep masumiyeti ve samimiyeti (esasında ise kölelik edecek aptal kadınları) arayan tipler olarak sunuluyor. Bu kentli, eğitilmiş, kendi ayakları üzerinde rahatça duran kadınların maço kaba saba adamlara olan düşkünlüğünü ancak dizi sektörünün erkek ruhuyla açıklamak mümkün galiba.

Seyredilecekler öpüşülecekler

Artık yeniden hamile kaldığında kürtaj olan Derya Alobora’lı *Şaşifelek Çıkmazı*, kendisini aldatan kocasının ölümünden kısa süre sonra taşındığı mahallede kendinden sekiz on yaş genç adamla sevgili olan Zuhul Olcay’lı *Yeditepe İstanbul*, Türkan Şoray’lı ve evlenmeden çocuk doğurmaya karar veren Nurgül Yeşilçay’lı *İkinci Bahar* izlemek istiyoruz. Feminist hareket güçlendikçe ve kadınların özgürleşme talepleri yaygınlaştıkça suyun akışını tersine çevirmeye çalışan patriyarka, AKP’nin dine dayalı toplum inşasını popüler kültürde televizyon dizileri aracılığıyla hayata geçirmeye çalışıyor. Modern muhafazakarlığın temsililerine dönüşen bu diziler, kadınların evin dört duvarı içinde tek erkeğe çok çocuğa mahkumiyetinin ürkütücü patriyarkal masalları olarak televizyonlarda yer buluyor.

Bu patriyarkal masalların kabusundan uyanmak için de ilk yapılması gereken *Afili Aşk*’taki Kerem gibi kötü öpüşen erkeklerden olabildiğince uzağa kaçmak. Onca ilişki yaşayıp öpüşmeyi öğrenemeyen bencil adamlardan hızla kurtulmak gerekir. Dizideki Ayşe gibilere de ilk vereceğimiz feminist arkadaş tavsiyesi şöyle olsun: “Canım bu kadar kuru öpüşen adamla hayat geçer mi?”



"Hep aşka dair"

Aşk bir proje olarak tasvir edilir ve medya, özellikle sinema endüstrisi bizi bu projenin mimarları ve planlamacılarının kadınlar olduğuna inandırmaya çalışır. Kadınların aşk konusunda fazlasıyla duygusal, uslanmaz romantikler olduklarını, erkeklerin kadınlar nereye götürürse oraya gittiklerini hayal etmek herkesin "hoşuna" gider.

Cizem Işık

Aşk...

Farsça sarmaşık anlamına gelen, "bir-birine bağlı" ve "sarılı" anlamını taşıyan bir kelime. Aşk üzerine yazılmış onlarca şiir, söylenmiş yüzlerce şarkı, aşkı anlatan masallar...

Peki biz aşktan ne anlıyoruz? Kendini muhtaç hissetme hali mi, kendi irademizle yaptığımız seçimlerin yansıması mı?

Aşk denildiğinde gözü kara duygularla hareket edilen, korkusuzca yaptırımlara sebep olan bir histen bahsederken günümüzün sevgi paradigmasında risk almadan, edilgen konumu var etmeye çalışan, tahakküme dayalı ilişkilerin hazza ulaşma doğrultusunda çıkarıcı biçimlerini yaşıyoruz.

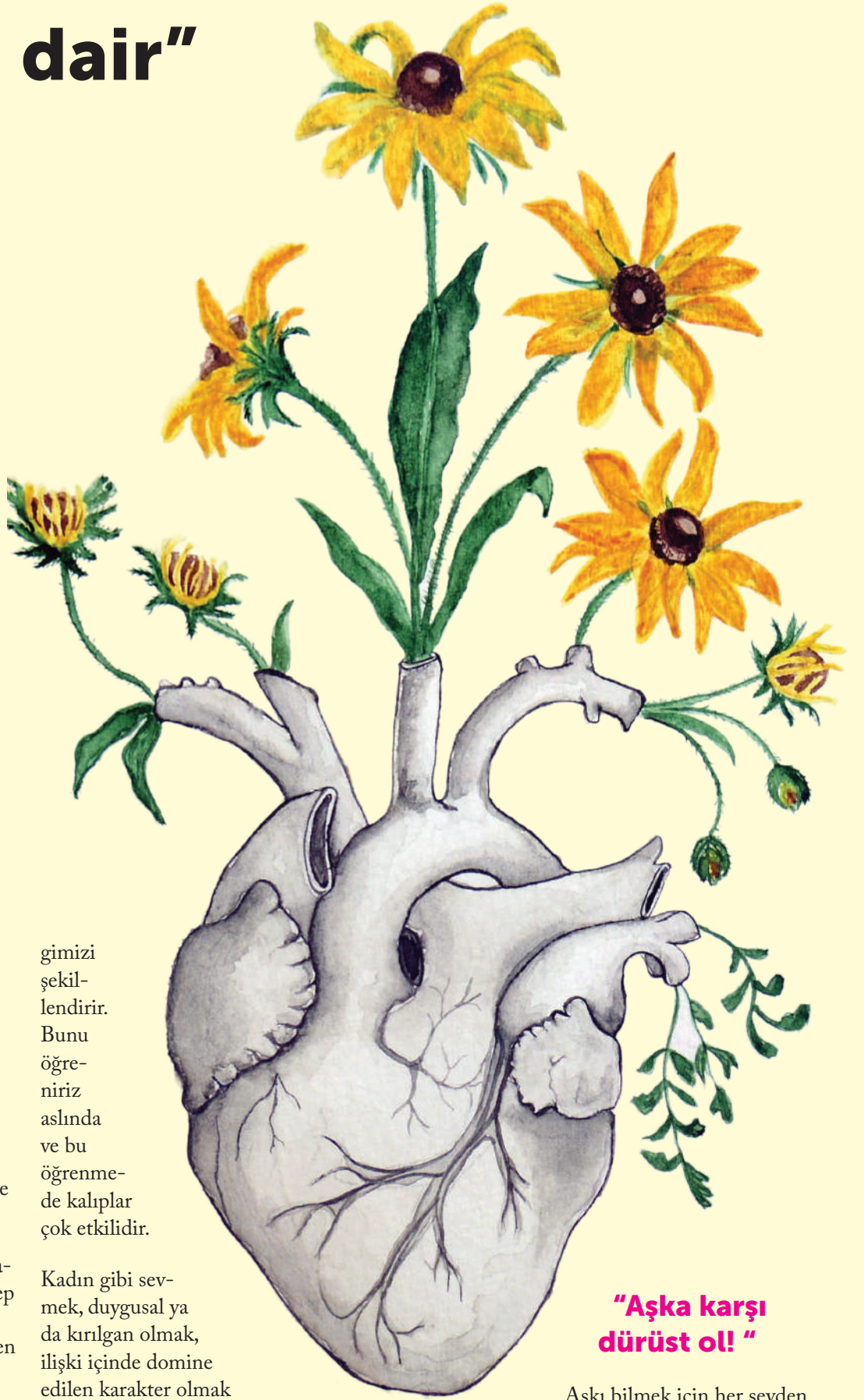
Kadınlar ve erkekler için aşk aynı şeyleri mi ifade ediyor? Aşk denildiğinde aşkı yaşama biçimleri kişiler arasında farklılıklar gösterirken bunu cinsiyet üzerinden yorumlarken "eşit aşk" kavramından söz etmek mümkün müdür?

Toplum tarafından belirlenmiş cinsiyet roller, edimsel davranış biçimlerini etkileyerek birini sevme yetisinin sahip olabileceği sınırları dahi çizer. Bu belirlenimler, sev-

gimizi şekillendirir. Bunu öğreniriz aslında ve bu öğrenmede kalıplar çok etkilidir.

Kadın gibi sevmek, duygusal ya da kırılgan olmak, ilişki içinde domine edilen karakter olmak gibi çeşitli yönleri de var. Bunca sınırların içinde kadınların aşkı tarif ediş biçimlerinden yaşayış biçimlerine kadar gösterdiği farklılıklar farklı, kadınlık hallerinin de olduğunu gösterir.

Bell Hooks'un aşkı, sevgiyi ve bunu yaşayış biçimlerini anlattığı "Hep Aşka Dair" kitabından derlemelerle dünyanın sevgiye ve aşka açık bir yer olmadığını aşkın bizi sonsuz yaşam vadisine götüreceğini tarifleyelim...



"Aşka karşı dürüst ol!"

Aşkı bilmek için her şeyden önce kendimize ve başkalarına dürüst olmak zorundayız. Korkularımızı, güvensizliklerimizi gizleyen sahte bir benlik inşa etmek bugün öylesine yaygın ki çoğumuz kim olduğumuzu, yalanlarımızın, maskelerimizin altında ne hissettiğimizi bile unuttur olduk. Bu inkârı aşmak, açık ve dürüst olma arzusunun perdesini aralamada daima ilk adımımız olacaktır.

Dünyanın herhangi bir yerinde insan varlığını güvenceye almak için kadınlar

ve erkekler kendilerini topluluk halinde örgütlerler. Yaşamı sürdüren topluluklardır; çekirdek aileler, “çiftler” güçlü, dayanıklı bir birey değildir aslında. Sevmeye sanatını öğrenmek için topluluktan daha iyi bir yer yoktur. Peck topluluğu “birbirleriyle dürüstçe iletişim kurabilmeyi öğrenmiş, ilişkileri kendine hakimiyet maskelerinin altına, derinlere doğru ilerleyen, “birlikte gülüp birlikte ağlama” ve birbirlerinden memnun olma ve başkalarının derdini kendi derdi bilme” konusunda önemli bir bağlılık geliştirmiş” bir grup bireyin bir araya gelmesi olarak tanımlar.

Çoğumuz sevgiyi ya ilk ailemizde bulacağımıza ya da burada bulamazsak romantik ilişkilerde, özellikle evliliğe veya uzun soluklu birlikteliklere dönüşen ikinci ailede oluşturmamızın mümkün olduğuna inanılarak yetiştirildik.

Sevmeyi kişinin ilgi, saygı, tanıma, sorumluluk hissetme edimleriyle kendisinin ve bir başkasının tinsel gelişimini besleme iradesi olarak gördüğümüzde hayatımızdaki bütün sevgilerin temeli aynıdır. Sadece partnerlerimize, sevgililerimize tahsis edilmiş özel bir sevgi söz konusu değildir. Gerçek sevgi kendimizle, ailemizle, partnerimizle, sevmeyi seçtiğimiz herkesle aramızdaki sözleşmenin temelidir.

Bell Hooks en uzun soluklu aşk ilişkilerinden birini şu şekilde ifade ediyor: “Bana geleneksel olarak aşk ilişkisinin “özel” olduğuna, diğer bütün ilişkilerden haliyle daha üstte tutulması gerektiğine inanmam öğretildi. Ellilerde ve öncesinde doğan kadın erkek hemen herkes evlilikler ve/veya adanma gerektiren her türlü aşk ilişkisinin diğer bütün ilişkilerden daha önemli olduğu bilgisiyle sosyalleşti. İlişkimi görev ve yükümlülüklerden ziyade ısrarla üzerinde durduğum tinsel gelişim odaklı bir bakış

açısıyla değerlendirdiğimde istismarın bağları onarılmaz bir biçimde kopardığını kavramam zor olmayacaktı. Kadınların nezaketsizliğe, acımasızlığa tahammül göstermesi, affetmesi, unutmaya için küçük bir bağlılık emaresi, bir sevgi ifadesi olması gerekenden daha çok yetebilmektedir. Gerçekte doğru biçimde sevdiğimizde acımasızlık ve istismar karşısında verilecek sağlıklı, sevgi dolu tepkinin söz konusu şiddetin dışına çıkmak olduğunu biliriz. Fakat o dönem feminizme inanmış genç bir kadın olmama karşın eşitlik hakkında politik olarak bildiğim ve inandığım onca şey çocukluğumda aldığım dini ve ailevi terbiyenin “ilişkiiyi” kurtarmak için yapılması gereken her şeyin yapılmasının salık veren o malum terbiyenin gölgesinde kalmıştı.”

Sevgi bize cennetin kapılarını açar. Yine de bir çoğumuz kapının dışında öylece durur, eşikten içeri adımımızı atmaya beceremeyiz; aramızda bırakmayı göze alamadığımız onca şey biriktirmişizdir ve bunlar sevgi yolunda ayağımıza dolanır. Hayatlarımızda sevgi yolunda kılavuzumuz olmadığında çoğumuz sevmeye nasıl başlayacağımızı veya ne yapmamız, nasıl davranmamız gerektiğini bilmeyiz. Çaresizlik içindeki pek çok genç birey ya her şeyi “doğru” yaptıklarından emin olduklarında sevginin geleceğine ya da her şeyi doğru yaptıkları halde sevgiyi bulamadıklarına inanır.” Sevmeye ve sevilme yönündeki gayretleri sadece stres, çatışma ve süregelen bir memnuniyetsizlik üretir. Peki ya aşk? Aşk bize bir doğruyu arar mı?

Hayallerimiz ve gerçekler

Ah, aşka dönüş! Hep hayalini kurduğumuz, hiç tatmadığımız sevgiye, sahip olduğumuz ama vermeye hazır olmadığımız sevgiye, aradığımız romantik ilişkiye dö-

nüş! Bu ilişkilerin diğer bütün ilişkilerden daha fazla bizi kurtaracağına arındıracağına inanırız. Gerçek aşk arındırma gücüne sahiptir ama tabii biz böyle bir arınmaya hazırsak. Eğer kurtarılmak istiyorsak aşk bizi kurtarır.

Aşk bir proje olarak tasvir edilir ve medya, özellikle sinema endüstrisi bizi bu projenin mimarları ve planlamacılarının kadınlar olduğuna inandırmaya çalışır. Kadınların aşk konusunda fazlasıyla duygusal, uslanmaz romantikler olduklarını, erkeklerin kadınlar nereye götürürse oraya gittiklerini hayal etmek herkesin “hoşuna” gider.

Heteroseksüel olmayan ilişkilerde bile bir bireye dişil, diğerine eril rolün tayin edildiği bir lider ve havarisi paradigması sıklıkla baskındır. Partnerimize seçim yapma ve karar alma yetisinden yoksun bir şekilde “aşık olduğumuza” inanırız. Çünkü kimya diye bir şey vardır! Hatta biyoloji vardır!

“Aşka düşmek” ifadesi aşka ve hayatın kendisine dönük- korku, dehşet, büyülenme ve şaşkınlık karışımı- tuhaf, olağandışı bir tutumu yansıtır. Kaçınılmaz ama asla tamamen güvenilmemesi gereken bir şey karşısında duyulan kuşku ve tereddüt hissi- ni çağırır. Ne hissettiğinizi bilmiyorken aşkı seçmeniz zordur, dolayısıyla en iyisi düşmektir. Hem böylece eylemlerinizin sorumluluğunu almak zorunda da kalmazsınız.

Sevmeyi öğrenebilir, her an, her koşulda cesaretle, içtenlikle onu pratik edebiliriz... Asıl olan, kendimizi ve ilişkilerimizi yoksunluktan değil, bütünlüklü bir varoluş hâlinde kurmak. İşte Hooks’a göre gerek bireyin kendini gerçekleştirmesinin gerekse bireylerin eşitlik, adalet, özgürlük ve dayanışma temelinde bir arada olmasının, toplumun tinsel, düşünsel ve edimsel gelişiminin biricik yolu budur.



Sevmeyi öğrenebilir,
her an her
koşulda cesaretle,
içtenlikle onu pratik
edebiliriz... Asıl
olan, kendimizi
ve ilişkilerimizi
yoksunluktan değil,
bütünlüklü bir varoluş
hâlinde kurmak.

"Amfilerden Sokağa Kadınlar İsyanda"



Feminerva: Türkiye uzun zamandır kaotik bir atmosferin hâkim olduğu ve çeşitli krizlerle sarsılan bir süreçten geçiyor. İçinden geçtiğimiz zorlu koşullarda üniversitelerde cinsiyetçi eğitime, erkek egemenliğine, kadına yönelik sorunlara karşı mücadele sürerken, kampüs dışı alanlarda da bir kadın mücadelesinin büyüdüğünü görüyoruz. Peki FeminAmfi kendisini nasıl ve neden var etti? Kadın mücadelesi içinde odaklandığı sorunlar nelerdir?

Cansu: FeminAmfi, DirenÜniversite'li kadınlar tarafından 2015 yılında kuruldu. "Amfilerden sokağa kadınlar isyanda" sloganıyla yola çıktık. FeminAmfi, kadınlar olarak üniversitelerde ve hayatın tüm alanlarında, sokakta, yolda, otobüste, evlerde, işyerlerinde maruz bırakıldığımız eşitsizliğe, baskıya, şiddete, tacize karşı mücadele eden üniversiteli kadın örgütüdür.

Üniversiteler içindeki öznel sorunların ortaya çıkarılması ve gündemleştirilmesi bizim için önemli bir yerde durmakta. Elimizden geldiğince farklı yöntemlerle kadınlarla bir araya gelmeye çalışıyoruz. Ne kadar engellemeye de çalışsalar, baskı altına almaya da çalışsalar üniversiteli kadınlarla buluşmamızın önüne geçemiyorlar, geçemeyecekler.

"Kadınlar arasındaki dayanışmanın ne derece mücadeleyi büyüttüğünü, cesaret ve güç verdiğini biliyoruz. Ne kadar baskılınsak da yine de geceleri de sokakları da meydanları da terk etmiyoruz."

Dönem başlarında kadınlara çağrısını yaptığımız tanışma etkinlikleri gerçekleştiriyoruz, birçok konuda bilinç yükseltme toplantıları yapıyoruz. Biliyoruz ki kadınlarla bir araya gelip sohbet ettiğimizde, sorunlarımızı gün yüzüne çıkardığımızda, deneyimlerimizi paylaştığımızda birbirimizden güç alırız. Kitap tartışmaları, söyleşiler ve film gösterimlerimiz oluyor. Kadınların gündemlerine dair yazılar yazdığımız, sözler ürettiğimiz FeminAmfi isminde bir fanzin çıkartıyoruz.

Üniversitelerdeki akademisyen, erkek öğrenci, güvenlik tacizleri, yurt giriş-çıkış saatlerindeki eşitsizlik, bölüm ve meslek seçimlerindeki eşitsizlik, cinsiyetçi eğitim müfredatı gibi sorunları gündemleştiren bir noktada duruyor FeminAmfi.

Ayrıca üniversiteden mezun olan FeminAmfi'lilerin çoğu KırkYama Kadın Dayanışması'nda çalışma yürütmeye devam ediyor.

FeminAmfi özetle bulunduğu alanı değiştirici, dönüştürücü ve özgürleştirici bir rol üstleniyor ve bunun için mücadele ediyor.

Feminamfi Türkiye'nin içinde bulunduğu duruma nasıl bakıyor? İktidarı, muhalefeti, diğer kadın örgütlerini nasıl gözlemliyor?

Her sayıda yeni bir kadın örgütüyle gerçekleştirdiğimiz röportajlarla dolan bu sayfamız için bu sayı da, 2015 yılında üniversiteli kadınlar tarafından kurulan FeminAmfi kadın örgütüyle bir aradaydık. FeminAmfi'den Cansu ve Ayşegül ile üniversitelerin genel durumunu hemhal eyledik, kız kardeşliğimizi ve yol arkadaşlığımızı pekiştirdik.

Ayşegül: Genel olarak özetleyecek olursak, tek adam diktatörlüğü içerisinde yeşeren ve varlığını devam ettiren bir baskı sürecinin içinden geçiyoruz. Bu süreç içerisinde gerçekten biz kadınlar açısından özel olarak baskılandığımız bir dönemi yaşadık. Kimsenin sokağı kullanamadığı süreçte biz kadınlar olarak sokaklarda taleplerimizi dile getirmeye devam ettik. Tek adam rejimine karşı sokağa çıkanlar öncelikle kadınlar oldular.

Aynı zamanda seçimler sonrasında da tek adam diktatörlüğünün sürdürülemeyeceği açığa çıktı. Baharın gelişi ve bizim bu baharı örgütlememiz çok önemliydi. Baharın yarattığı olumlu atmosferi 1 Mayıs alanlarında da gördük. 1 Mayıs'a katılan kitlenin büyük bir çoğunluğu kadınlardan oluşuyordu. Bir yenilik ve tazelenme süreci yaşıyoruz. Umudun tekrardan yeşerdiği bu süreç kadınları daha güçlü kılıyor.

Kadın örgütlerini değerlendirecek olursak, daha çok bir araya gelmemiz gerektiğini düşünüyoruz. Yalnızca pratik işler ve eylemselliklerde yan yana geliyoruz. Sürecin kendisini iyi örebilmek için eylemselliklerde olduğu kadar başka alanlarda da yan yana gelişleri arttırmamız gerekiyor.

Cansu: Meşrulaştırılmaya çalışılan cinsiyetçilik hayatımızın her alanında karşımıza çıkıyor. Erkek egemen politikalar derinleşiyor, taciz, çocuk istismarı, kadın cinayetleri ise her geçen gün artıyor. Bu ataerkil baskıların yanı sıra ekonomik krizle, kadınlar, LGBTİ+'lar, öğrenciler, işçiler olarak daha



“Kadın mücadelesine ve kazanımlarımıza yönelik gerçekleşen saldırıların karşısında duracağız. Pembe otobüslere, pembe vagonlara nasıl ses çıkardıysak yine ses çıkaracağız. Bizleri toplumdaki soyutlama çabalarına karşı, görünmez kılmaya çalıştıkları her yerde olmaya devam edeceğiz.”

kötü şartlar altında yaşamaya itiliyor.

Cinsiyetçilik, taciz ve şiddet akademik yapıların içinde de varlığını sürdürüyor. Ceren Damar'ın bir öğrencisi tarafından üniversitedeki odasında öldürülmesi bizlere akademinin içindeki toplumsal cinsiyet rollerini ve şiddetin geldiği boyutu da sorgulatıyor.

Kadınlar ise erkek egemen zihniyete, baskılara, tek adama ve faşizme rağmen her zaman sokakta. Bir çağrı ile yüzlerce kadının bir araya gelebildiğini görüyoruz. Kadınlar arasındaki dayanışmanın ne derece mücadeleyi büyüttüğünü, cesaret ve güç verdiğini biliyoruz. Ne kadar baskı-lansak da yine de geceleri de sokakları da meydanları da terk etmiyoruz.

FeminAmfi'nin mücadele hattı ve örgütlenme tarzı nasıldır? Kadınlar ve kadın mücadelesi ile kurduğu ilişki nasıldır? Mesela kendinizi feminist olarak tanımlıyor musunuz?

Ayşegül: Biz FeminAmfi'yi kurma aşamamızda bir kadın örgütünün oluşması ihtiyacını duyduk. Başlattığımız tartışma-

lar sonucunda ise FeminAmfi ortaya çıktı. Bu tartışmaları yapan kadınların büyük çoğunluğu sosyalist-feminist kadınlardı ama FeminAmfi'yi feminist bir kadın örgütü olarak tanımlamadık. Çünkü daha kapsayıcı olmasını istedik.

FeminAmfi'yi feminist bir örgüt olarak değil kadın mücadelesi yürüten ve yükselten bir örgüt olarak tanımladık. İçerisinde sosyalist feministlerin olduğu bir yapıdır ama ilerleyen süreç ne gerektirir bilinmez, her süreç yeni bir tartışmayı beraberinde getiriyor çünkü.

Erdoğan'ın yapmayı hedeflediği kadın üniversiteleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Attığımız kahkahadan tutalım da giydiğimiz kıyafete, makyajımıza, duruşumuza, kiminle evlenip kaç çocuk yapacağımıza, doğurup doğurmayacağımıza kadar her şeyimize müdahale ediliyor. Tüm bunların karşısında ancak birlikte mücadele edersek özgürleştirebiliriz kampüslerimizi ve bulunduğumuz her alanı. Birlikte güçlüyüz! Dünyayı yerinden oynatabiliriz!

Cansu: Yaşam ve eğitim hakkımıza saldırıyla karşı karşıyayız. Kadınları kamusal alandan soyutlama, izole etme politikalarının adımlarından biri olan kadın üniversiteleri, cinsiyetçiliği ve eşitsizliği yeniden üretecektir. Üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmemiz, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ve eşitsizlikle mücadele etmemiz gerekirken kadınların kamusal alanın dışına itileceği ve eşitsizliği derinleştirecek olan kadın üniversitelerini konuşuyoruz.

Akademideki tacizleri, eşitsizlikleri ve nasıl mücadele edeceğimizi konuşalım. Üniversitelerde toplumsal cinsiyet çalışmaları yürüten hocalarımızın ihracını konuşalım. Cinsiyetçiliğe ve homofobiye karşı politikaları kampüslerde hayata geçirelim. Örnek aldıkları Japonya'nın kadınlara yönelik ayrımcılık konusunda dünya sıralamasına baktığımızda pek örnek alınacak bir tarafı olmadığını görüyoruz. “Toplumsal cinsiyet eşitliği” kavramını programından çıkarılan bir YÖK var karşımızda. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına bile toplumsal değerlerimize uygun değil diyenlerin kadın üniversiteleriyle neyi hedefledikleri çok açık değil mi? Fikrimiz sorulmadan alınan bu kararın karşısında duracağız.

Kadın mücadelesine ve kazanımlarımıza yönelik gerçekleşen saldırıların karşısında duracağız. Pembe otobüslere, pembe vagonlara nasıl ses çıkardıysak yine ses çıkaracağız. Bizleri toplumdaki soyutlama çabalarına karşı, görünmez kılmaya çalıştıkları her yerde olmaya devam edeceğiz.

Röportajımızı sonlandırırken son olarak kadınlara çağrınız, sözünüz nedir?

Hayatımız, bedenimiz, kimliğimiz denetlenmeye ve baskılanmaya çalışılıyor. Bize sorulmadan hayatlarımızı ilgilendiren birçok yasa meclisten geçirilmeye çalışılıyor. Attığımız kahkahadan tutalım da giydiğimiz kıyafete, makyajımıza, duruşumuza, kiminle evlenip kaç çocuk yapacağımıza, doğurup doğurmayacağımıza kadar her şeyimize müdahale ediliyor. Tüm bunların karşısında ancak birlikte mücadele edersek özgürleştirebiliriz kampüslerimizi ve bulunduğumuz her alanı. Birlikte güçlüyüz! Dünyayı yerinden oynatabiliriz!

Bu sayımızda da kadınların kendi feminizm hikâyelerini başka kadınlarla buluşturmaya devam ediyoruz. Feminizm hikâyeleri, kadınların yolculuğunu, serüvenini anlatıyor. Bu öyle bir yolculuk ki, sanki doğduğumuz ilk andan, ilk haykırışımızdan itibaren yola revan olacağımız belliymiş. Her bir yolculuk, bu yolculuğun daha bitmediğini ve heybesine eklenecek daha birçok hikâye olduğunu sezdiriyor bizlere. Anlatıcıların sözlerinde öfke, inat, kararlılık ve yaşam mücadelesi var. Onların yolculuğu bizim hayatlarımıza da dokunuyor. Yalnızca dokunmakla kalmıyor, aynı zamanda bizleri yola çıkmaya da davet ediyor.

Yola Davet

Derleyen:
Eylem Gülteke

Söylemek istediklerim, bize biçilmiş olan onca sınırın ötesinde... Ben, "Ne zaman feminist oldum?" gibi bir ayrım koyamıyorum hayatıma. Çünkü bence hepimiz doğal olanın dışında itildiğimiz için yaşam mücadelemizi farklı biçimlerde de olsa tam olarak buradan kuruyoruz. Kadın olarak, kadınca... Hiçbir şeyin ayırıcılığına olamadığımız yaşlarımızı hatırlayalım. Hepimizin kendince, diğer kadınlarla ortaklaştığı ve "erkekliğin giremediği bir alanı" yok muydu? Bu alanları, yeri geldi annelerimizle, ablalarımızla yeri geldi lisede kutsal kızlar grubumuzla kurduk.

"Dayanışma dayanışmadır" mottosuyla bu kadar bilinçli olmasak da ortaklaştığımız sorunları konuştuk kendimizce. Yani kadınca çözümler ürettik. Ve inanın bir noktasından bedenimize, emeğimize, kimliklerimize değen bu sorunlar karşısında aldığımız kararların öznesi bizdik. Yani bence "erkeklik" bizim için

kazdığı kuyuya böylece kendisi düşmüş oldu işte.

Bizi dışlayarak, ötekileştirerek ve sömürmeye çalışarak tam da dışında kalabilecekleri, organik gelişen bir dayanışma alanı kurmamızı sağladı. Bizi ittikçe birbirimizi bulmamızı, aşağıladıkça toparlanmamızı, baskıladıkça da bardaktan taşmamızı sağladı. İşte tam da bu yüzden bu güç hep içimizdeydi. Hep de içimizde olacak. Farkına varalım veya varmayalım.

"Kadınız, güçlüyüz" derken bunu kastediyoruz. Şimdi ise sahip olduğumuz bu gücü yönlendirmeyi öğreniyoruz.

Öğrendikçe alanlarımızı genişletiyor, "dayanışma" sözcüğünün altına öznesi tüm renkleri ve tüm birliktelikleri kapsayan bir kadınlık çiziyoruz. İçi şişirilmiş erkekliğe gelince; tüm gerçeklikle bağlantısını keserek balon misali ucu bucağı olmayan ufuklara doğru yol almış durumda, yalnız ve korkuyor.

~ berfin

feminizm kelimesinin anlamını bilmediğim zamanlarda bile ne zaman biri cinsiyetinden dolayı haksızlığa uğradıysa, o zaman feministtim.

Ne zaman bir şey yapmak istedim ve önüme engeller koydular, o zaman feministtim. Fakat ne zaman artık bir şeyleri değiştirmek istedim, o zaman feminist mücadeleyi öğrendim. Kadınların birbirlerinin kuyusunu kazdığı fikri, nedense sürekli bir kıskançlık hali içerisinde olmalarının gerektiği ve bunlardan dolayı da hiçbir zaman tam olarak bir dayanışma içeri-



sinde olamayacakları düşüncelerinin bana öğretilmiş olduğunu fark ettim.

Peki, sadece bunlar mıydı bana öğretilenler, empoze edilenler?

Doğduğum günden beri nelere

nasıl yönlendirildiğimi düşündüm. Fikirlerimden, isteklerimden, zevklerimden kaçının gerçekten bana ait olduğunu düşündüm. Düşündükçe feminist oldum.

Kendimle ilgili verilen ve verilecek olan kararların tam olarak bana ait olmadığını fark ettim. Çünkü 'ben'le ilgili çoğu şeye içimdeki ve çevremdeki ataerki cevap veriyordu. Ne zaman zihnimin içine yerleştirilmiş bu ataerkiden kurtulmaya karar verdim, o zaman feminist mücadelem başladı. Bu mücadelede kadınlarla dayanışma içinde olmak bana daha da güç verdi ve gün geçtikçe feminist olma halim, mücadeleliliğim bu güçle beraber

artıyor. Hiçbir şey, bir kez zihnini özgürleştirmiş bir kadını, amaçlarını gerçekleştirmekten alı koyamaz.

Fikirlerimden, isteklerimden, zevklerimden kaçının gerçekten bana ait olduğunu düşündüm. Düşündükçe feminist oldum.

~ deniz



kimliklessiz yetiştirilen erkek çocuklarının kadınlar üzerinden erkek kimliği ile var olmalarına karşı çıktığım gün feminist oldum.

Zihnimizin bize oynadığı bir oyun

Erkeğin yiğit olduğunu, kadının narin olduğunu bize kabul ettirmeye çalıştıklarını anladığım gün feminist oldum.

olan ikinci cins olmayı reddettiğim gün feminist oldum.

Toplumun yüzyıllardır bize dayattığı erkekliğin, her geçen gün ötekileştirmenin bir tohumu olarak önümüze atıldığını anladığım gün feminist oldum.

Yiğidin erkek olduğunu, kadının narin olduğunu bize kabul ettirmeye çalıştıklarını

anladığım gün feminist oldum.

Ben bir kadını ve yemeği, temizliği, analığı yapmak zorunda değilim. Ya bunları yapacaksın ya da yine yapacaksın diye diretildiği gün feminist oldum.

Toplumsal dinamiğin en merkezi sayılan kadınların toplum dışına itilmeye çalışıldığını anladığım gün feminist oldum.

~ mehlaka

merhaba kadın arkadaşlarım, kız kardeşlerim. Sizlere hayatımdan bir parça anlatacağım. 14-15 yaşlarında bir çocuktum ve spor yapmaya merak sarmıştım. Bulduğum şehirde spor yapan bir kadın takımı, spor salonu, kısacası bir kadının spor yapabileceği hiçbir imkân yoktu. Bunun nedeni ise toplumun bize dayattığı cinsiyet rollerdi.

“Elinin hamuru ile erkek işlerine karışma” diyen erkek egemenliğin yığınlarıydı bunlar işte. Ben kimseyi dinlemedim, spor yaptım ve “yapamazsın” diyenlere de başa-

rılarım, yeteneklerim ile cevap verdim. Şu an Türkiye’nin en iyi üniversitelerinden birinde Spor Bilimleri Fakültesi’nde okuyorum. Ayrıca profesyonel bir sporcuyum ve yaşadığım, büyüdüğüm şehirde de farklı branşlarda birçok yetenekli kadın spor yapıyor. Buradan anlıyorum ki yalnız değilim. Kadınlar var, kadınlar birlikte güçlü ve kadınlar da spor yapabilir, kadınlar

başarabilir. Yapmak istediğiniz ne varsa yapın. Başardığınızı ve arkanızdan onlarca hatta yüzlerce kadının geldiğini göreceksiniz. Siz yeter ki isteyin. Erkek egemenliğine karşı başkaldırım. Biz kadınlar birlikte başaracağız. Kadınız; insanlığın yarısıyız. Biz de varız, bizde yapabiliriz.

Yapmak istediğiniz ne varsa yapın. Başardığınızı ve arkanızdan onlarca hatta yüzlerce kadının geldiğini göreceksiniz.

~ suna

hakaretlerin sadece kadın bedeni üzerinden edildiğini duydukça; toplu taşımada bile rahat bırakılmayan kadınları, pembe otobüse hapsetmeye ve toplumdaki soyutlamaya çalışan zihniyetle karşılaştığımda; okuduğum üniversitede bir kadın hocam, “kadına şiddetin sadece algı aracı olarak kullanıldığı ve böyle bir durum olma-

O etiketlediniz, rivayetlerle süslediğiniz feministler var ya; “işte ben oyum, feministim”.

dığını” söylediğinde (bu sözü söylenen bile bir yerlerde kadınlar şiddete maruz kalırken); sınıf arkadaşım kadınların işsizlik sebebi olduğunu, evde oturup çocuk bakması gerektiğini söylediğinde; sokakta kocası tarafından şiddete uğrayan kadının yardım çığlıkları duymazdan gelindiğinde ve aile problemi olarak ifade edildiğince-

de; tacizi meşru kılmak için giydiğimiz kıyafetin açıklığı, sürdüğümüz rujun rengi dayanak gösterildiğinde; kadını, kadına düşüren rekabetçi anlayışın varlığını fark ettiğimde; beni ben olmaktan saptıran zihniyetle karşılaştığımda ben feministim dedim.

Hani o etiketlediniz, rivayetlerle süslediğiniz feministler var ya; “işte ben oyum, feministim”. Feministim diyerek ne erkeklaşıyoruz ne de kendimizi kaybediyoruz.

~ mercan

Tomris Uyar: Verdiğim Özgürlükten Kendime de İsterim

Sema Doğan



Edebiyatında
naylon bir
duyguya sahip
değildi, hayatı da
öykülerine dâhildi.
Dolaysız ve istikrarlı
tavırdır aslında
öykücülüğünü
özetleyen cümleler.
Hazır olduğunda
yazardı, her yerde
yazabilirdi, bir
odası olmadı hiç...

Edebiyatın bütün alanları, kalıp bakışlara kurban edilemeyecek kadar ayrı birer dünya. Ve bu yüzdendir ki edebiyat da edebiyatı icra edenler de farklı görme biçimleri ister.

Ve yine bundan dolaydır ki edebiyat da edebiyat eleştirmenleri de ve hatta okuyucular da tarihlerinde bir hesaplaşmaya girmelidirler...

Bu hesaplaşmalar sırasında yüzleşmemiz gereken asıl kişilerden biridir Tomris Uyar.

Peki, hangi Tomris?

“İkinci Yeni’nin Gelini” mi, bir grup adamın kalbini eleğe çevirmiş dişi bir Eros mu, kişiliğinden “uyumsuzluk”, “hırçınlık” akan karamsar bir umutsuz mu?

Aslında bunların hiçbiri ama aynı zamanda bunların hepsi olan Tomris Uyar, 5 Mart 1941 yılında, edebiyata düşkün bir ailenin kızı olarak dünyaya gelir. Arnavutköy Kız Koleji’nde lise, İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü’nde lisans eğitimini tamamladıktan sonra çeviri yaparak edebiyat dünyasına ilk büyük adımını atar.

1962’de ilk çevirisi “Şekerden Bebek”, 1965’de ilk öyküsü “Kristin” i yazar.1970’ler ve sonrası ise öykücülüğe getirdiği farklı bakışla edebiyat dünyasının vazgeçilmezi olur ya da olması gerekir.

Ama maalesef ki edebiyat tarihi ilk zamanlar Tomris’in yazarlığını pek kucaklamaz. Çünkü tarihin derinliklerinden gelen cinsiyetçilik ona yetenekleriyle bakmak yerine bir kadın olarak bakar ve hakkında yazılan tüm metinlerde İkinci Yeni’nin gölgesi düşer üstüne. Erkek egemenliğinin gölgesi.

Onun için kurulan cümlelerin İkinci Yeni şairleriyle paylaştığı aşk ve dostluk ilişkileriyle başlaması Tomris Uyar’a yapılan haksızlıkların başlamasına sebep olur. İkinci Yeni’nin Gelini olur ama Tomris Uyar olamaz.

Edebiyatıyla yeniden keşfetmek Tomris’i

Oysa ki asıl Tomris kendi cümlelerinde gizlidir.

O, Türkiye’nin en iyi öykücüsü ve çevirmenlerindedir. Üstelik iyi bir deneme yazarı ve eleştirmendir.

Edebiyatına yolculuk yaptığımızda kısa öyküyü dünyayı anlatma, görme biçimine en uygun dal olarak görür. Öykü, anlatacağını en kısa biçimiyle ifade edebilmek için çok güçlü bir disiplindir, der. Hayatına baktığımızda dönemin şairlerini çok etkilemiştir ama hiç şiir yazmamıştır çünkü o öyküye ihanet edemez.

Edebiyatında naylon bir duyguya sahip değildi, hayatı da öykülerine dâhildi. Dolaysız ve istikrarlı tavidir aslında öykücülüğünü özetleyen cümleler.

Hazır olduğunda yazardı, her yerde yazabilirdi, bir odası olmadı hiç...

Onun öykülerinde toplumsal gerçekliği yavan ve açık bir şekilde göremezsiniz. Her çağda her zamanda geçerliliğini koruyan bir gerçekliği hissedersiniz. Öykülerindeki tek şey fazlalıktır; fazladan düşünür, fazladan hislenir en çok da fazladan öfkelenirsiniz. Öykülerini okur bitirirsiniz ama öykü sizinle hep kalır.

Aslında öyküler hayatta gördüğü şeyi, edebiyatta bir kere daha gerçekleştirdiği yerdir onun için. Bu yüzden hep karamsardı. ‘Bayağılar, yoksulluklar, kırımalar her

an gözümün önündeyken, oyalayıcı bir şey yazmaktansa kopkoyu bir karamsarlığı yeğlerim ‘derdi. Herkesin bir şekliyle gördüğü, yaşadığı ama kimselerin ilgilenmediği kişilerin hikâyesidir eserleri.

Ama birey içine de dönmeli, kendi hayatını da masaya yatırmalı. “Toplumla birlikte yoğrulan insana yüzümüzü çevirmezsek edebiyat eksik kalır” diye ifade ederdi.

Zamanı yaşatan ve zamana direnen önemli bir kişilik olan Füsün Akatlı ise Uyar’ın kahramanlarını şöyle anlatır: “Onun öykülerindeki, her biri insanlık cevherini başka bir katmanında saklayan karakterler kimlerdir? Sahip çıkılmayanlar, sahip çıkamayanlar, umarsızlar, yaşamaya özenenler, bir şeyleri kendilerine yediremeyenler, yaşamın köşeye kıştırdıkları, alışkanlıklara tutsak olanlar, kendine yabancılaşanlar, tükenenler, sıradanlığın usul güvenini taşıyanlar, kendini salıverenler, tutunmak isteyenler ve tutunmamak isteyenler... Hepsi bütün bu yaşantılarla baskın verirler Tomris Uyar’ı okuyanlara.”

Bağımsızlığını ilan etmiş bir ada, uçsuz bucaksız bir ruh...

Çok gündem olan ilişkilerine baktığımızda ise kendine ait bir mekan, dokunulmazlık inşa ettiğini görürüz. “Başkasına verdiğim özgürlüğün, yaratma, tek başına düşünme, yalnız kalma özgürlüğünün bana da verilmesini isterim ‘derdi. “Düşünen ve sorgulayan bir insanım. Bu sözünü ettiğiniz kişiler de kendi yaptığı işleri sorgulayan, düşünen, tartışmayı seven kişilerdi. Herhalde asıl çekici yanımdı benim. Tartıştırdım. Bir de çok açık sözlü olmam etkili olmuştur sanıyorum. Konuyu anla-

Her karakterde kadını yazar, anar. Derinine indiği kadınlar aslında ondan bir parçadır, yani o’dur.

mam ve disiplinli olmam.”

Pek çok öyküsünde kadınları mercek altına alır. Yalnız, anlaşılmayan, kendini ifade edemeyen, direnen, inat eden, susmayan... Her karakterde kadını yazar, anar. Derinine indiği kadınlar aslında ondan bir parçadır, yani o’dur.

Her yazdığı kendi iç yolculuğuyla hesaplaşmadır. Güç koşullarda yürekli olmanın, dik durmanın, onurlu kalmanın gizli kodlarını, şifrelerini veriyordu adeta Uyar’ın günlükleri.

“Asıl terk edilenin, terk eden olduğunu anlamıyor ki kimsecikler. Terk eden görünen, neşteri ortak yaraya batırabilendir; çünkü bu güç iş ona bırakılmıştır. Yitirdiklerini, yitireceklerini, çekeceği acıları bilse de gerekeni yapmak zorundadır, daha fazla

Edebiyat tarihi onu ilişkilerindeki, acımasız karakter olarak anlatmayı tercih etti. Oysaki o uçsuz bucaksız bir ruhtu, bir kişiye ya da bir bedene hapsedilemezdi...

uzlaşmacı değildir,” der.

O yüzden edebiyat tarihi onu ilişkilerindeki, acımasız karakter olarak anlatmayı tercih etti. Oysaki o uçsuz bucaksız bir ruhtu, bir kişiye ya da bir bedene hapsedilemezdi...

Okuyucuyla hemhal olan eleştirmenliği

Onun gibi bir yazarın her satırının hakkı verilmeli eleştirilerde. Yaşamı boyunca edebiyat zevkinden ödün vermez ve bunu yaparken toplumsal sorunları ustalıkla işler satır aralarına. Sadece yazarlığı değil eleştirmenliği ve çevirmenliği de bir o kadar güçlüdür. Türkiye ve dünya edebiyatının belli başlı şair ve yazarları hakkındaki incelemeleri, öykü üzerine kuramsal denemeleri, edebiyatın okur-yazar bağlamında genel meselelerine eğildiği yazılarıyla Tomris Uyar, dikkate değer bir edebiyat eleştirmeni olduğunu da gösterir.

Çeviri yaparken hissettiği şeyi şöyle ifade eder: “Çevirilerde kendimi rahatsız hissettiren metinlerde rahat ediyorum, Virginia Woolf çevirirken kendimden geçiyorum. Bir çeşit meydan okuma hissi getiriyor bana.”

Tomris Uyar, edebiyatta, yaşamda, düşünmenin temel dönüşümlerini, eleştirmeden, tartışmadan düşünme ve beğeni miskinliğinden silkinmemiz için bize kullanacağımız, kendimizi yenileyeceğimiz malzemeyi fazlasıyla sunuyor.

Şiir anlayışımızdan öyküye, romana, eleştiriye, denemeye kadar bütün ürettikleriyle, birçok alanda bizi tekdüzelikten kurtarmaya çalışır Tomris. Edebiyatın genel sorunları ya da edebiyatın edebiyat içindeki, yaşamın sınırsızlığı içindeki konumu üzerine yazdıklarıyla kökü tarihin derinliklerinde olan bir hesaplaşmaya gitmemize ön ayak olur...

Biz de onun bizi ittiği bu yüzleşmeden yine ona hakkını teslim ederek ithafta bulunmuş olalım bu yazıyla. Ayrıca Haydar Ergülen’in güzel sözleri ve Tomris Uyar’ın son dileğiyle onu anmış olalım.

“Bir kitaba değil bir deftere yazmış gibi düşünürüm onu. Kâğıda yazsaydı şiir, kitaba yazsaydı roman olurdu belki, araya yazmış, arada kalana/olana yazmış, deftere yazmış ve böylece öykü olmuş yazdıkları diye düşünürüm.”

“Mezarıma iki ünlü şarkıyı birleştirip; Je ne regrette rien çünkü I Did It My Way yazılabilir rahatça,”

Öylesine yaşayan değil öyle olması için yaşayan tüm kadınlara...





Gülmeyin, özür dileyin!

Elif Demirel

“Niye kaçırdınız adamı? Öldürecek miydiniz?”

“Aslında o gün güzel bir gündü. Annem izinli olduğu için babaanneme gitmek zorunda kalmamıştım. İzin günlerini evimizde beraber geçirirdik. Tabii bu söylediğimden babaannemi sevmediğim ya da onun yanına gitmek istemediğim falan anlaşılmasın. Sadece annemle baş başa olmak hoşuma giderdi, o kadar. Dışarı çıkacaktık çünkü annemin arkadaşının oğlu sünnet olmuştu ve annem sünnet düğününe gidemediği için çocuğu evinde ziyaret etmek istiyordu. Bir izin günü için amma fiyakalı plan değil mi?”

Gidemedi dediğim için gitmek isteyip de gidemediği anlaşılmasın. Annem, o sünnet düğününe bile isteye gitmemişti çünkü düğünleri hep saçma bulurdu. Evden çıktık. Annem elimden tuttu. O zamanlar boyum, kalçasına kadar anca geliyordu belki. Mutlu gibiydi. Mutlu olduğu zaman yolda dans eder gibi yürürdü. Arada bir de duraksar, tutmuş olduğu elimi öperdi. Çocuk için bir hediye alıp evine gittik. Salona geçip oturduk. Annemle arkadaşı sohbet etmeye başladılar. O evi sevmemişim çünkü bodrum kattaydı. Ufacık pencerelerden, yolda yürüyen insanların çirkin ayakkabılarını görünüyor yalınca. O ayakkabılar, kafamı eziyor gibi hissetmişim. Ezip ezip yollarına devam ediyorlar gibi. Bu fikir, hiç hoşuma gitmemişti zira bir şeylerin

bir şeyleri ezmesini hiç sevimli bulmam. Sonra birden ben yaşlarında bir çocuk girdi salona. Üzerinde beyaz bir sünnet elbisesi vardı. Her şey aniden oldu. Işık hızı derler ya hani, hakikaten de öyle, ışık hızında. Çocuk annesine, annesi çocuğa baktı. Kadının ağzından ‘kaldır hadi elbiseyi’ diye bir cümle çıktı. Çocuk elbisesini kaldırdı, yönünü tam olarak bana göre ayarladı ve gülmeye başladı. Penisle ilk karşılaşmam böyle oldu. Buna hiçbir şekilde bir anlam verememişim çünkü annem ya da babaannem bana hiçbir zaman gururla ‘elbiseni kaldır’ dememişlerdi. Hatta babaannem

“Yaptığınız rezilliklere kadınları alet etmeyin bari. Sanki dünyanın bütün kadınları işi gücü bırakmış, sizin gibi kendini bilmezler tarafından kurtarılmayı bekliyor! Elli kilo geliyor musun sen tartıda, bu halinle kadınları kurtaracaksın öyle mi? Sizi yetiştirenler utanıyordur şimdi. O analar, o ninenler böyle had bilmez miydi?”

bana mutlaka ‘elbiseni, eteğini düzelt öyle otur’ diye telkinlerde bulunurdu. Çünkü kuku –babaannem vajına yerine bu kelimeyi kullanırdı– yalnızca banyo yaparken o kadar uzun süre açıkta bırakılabilirdi. O an yaşadığım şeyi zihnimde hiçbir yere oturtamamıştım.

Çükünü gösteren bir çocuk ve bundan gurur duyan, haz alan bir anne... Kendi anneme baktım. O bodrum katta olmaktan memnun değildi, yüzünden hemen anladım. Kısa bir süre sonra müsaade isteyip kalktık. Annem bu kez öfkeli gibiydi çünkü sadece öfkeli olduğunda hızlı hızlı, hatta bastığı asfaltı döver gibi yürür ve farkında olmadan beni kolumdan çekiştirirdi. Öfkeli yüzüne baktım. Her hali ne kadar da güzel, diye düşündüm. Sizi temin ederim, annem çok güzel bir kadındı. Şimdilerde de botokslu, mutsuz ama hala çok güzel. Anne, dedim, o çocuk elbisesini neden kaldırdı? Bana bakıp tam olarak şu cümleyi kurdu: Aptal da o yüzden.

“Sen ne saçmalıyorsun kadın? Niye kaçırdınız adamı diyoruz, sabahtan beri hikaye anlatıyor kancık!”

“O yüzden kaçırdık işte adamı. O gün kendime bir söz verdiğim için. Bütün aptallara haddini bildirmek için.”

“Acı, bazen öyle tekil ki, bir başkasının asla dahil olamayacağı tek kişilik bir oda. İnsan, öylesine tekil bir acıyı çekerken bile yanında birileri olsun istiyor. Ama olamaz işte, dedim ya oda hap kadar, başkasını almaz, alamaz. Ama yine de birileri olsun istiyor insan. O birilerinin sihirli elleri olsun. O sihirli elleri sana dokunsun. Acını alsın. Alamasa bile hafifletsin. Ama diyorum ya, bazı acılar hakikaten tek kişilik. Bir kişinin nefesine dahi yer yok. Kapısı var fakat. O acının bir kapısı var. İşte benim arkadaşlarım, bahsettiğim o hap kadar odaya giremediler ama o kapının önünden de bir saniye bile ayrılmadılar. Onlar bana meraklı gözlerle ‘ağrı nasıl bir şey, hadi tarif et’ diye sormaya kalkışmadılar. Ağrının kendisi oldular. Sebatla beni beklediler. Beklemek, dünyanın en yorucu işidir. Çünkü bir şeyi bekliyorsan eğer umut ediyorsun demektir. Bir acıyı –odanın içinden ya da dışından fark etmez- beraber yolculamaya çalışmak, bir yaranın üzerine daha az sızlasın diye beraber üfleme hafife alınacak bir şey değildir. Benimle beraber bekleyen, yani dünyanın en zahmetli ve yorucu işini yapan kadınlar için yaptım. O odalarda neler döndüğünü bilemezsiniz. Beklemek denen cehennemde nasıl yanıldığını bilemezsiniz. Bunun ne demek olduğunu bilenler için yaptım. Ağrıya dönüşmekte hiçbir beis görmeyen kadınlar için yaptım. Bu olaya bu yüzden karıştım.”

“Ne yani, canın acıdığı için mi bir adamı kaçırıp acı çekmesini istedin? Bu suça ortak olmak seni acıtmadı mı yani?”

“Bir Arap atasözü der ki: Beni hiçbir şey acıtmaz, ben derdin kendisiyim.”

“Üniversiteye yeni başlamıştım. Çok gençtim. Hakikaten de çok gençtim. Bir şeylerin muhakkak ki değişeceğine ve o değişimde bizatihi benim de katkım olacağına dair inancım büyüktü. Kıyafetleri severdim. Okul günleri ders saatinden saatler öncesinde uyanır, gözaltılarım için özel hazırladığım buz parçalarıyla gözlerime pres yapar, Edith Piaf şarkılarında vals eder gibi giyinir ve makyaj yapardım. Hazırlanmak için asla üşenmezdim. Bu, bana göre büyük bir zevkti. Hatta itiraf edeyim, bazı haftalar gün gün ne giyeceğimi, hangi fuları takacağımı, saçımı hangi şekle sokacağımı tek tek not ederdim.



Annem bu kez öfkeli gibiydi çünkü sadece öfkeli olduğunda hızlı hızlı, hatta bastığı asfaltı döver gibi yürür ve farkında olmadan beni kolumdan çekiştirirdi. Öfkeli yüzüne baktım. Her hali ne kadar da güzel, diye düşündüm. Sizi temin ederim, annem çok güzel bir kadındı. Şimdilerde de botokslu, mutsuz ama hala çok güzel. Anne, dedim, o çocuk elbisesini neden kaldırdı? Bana bakıp tam olarak şu cümleyi kurdu: Aptal da o yüzden.

Bunu haftalık ders programı gibi düşünebilirsiniz. Ders anayasa hukuku mu, dik yakalı beyaz bir gömlek güzel olabilir. Ders toplumsal cinsiyet mi, kruvaze siyah bir elbise ve mor fular uygun olabilir. Böyle şeyler düşündüm işte. Ve dediğim gibi, bu bana değişik bir haz verirdi. O gün üzerimde kırmızı bir gömlek, kloş siyah bir etek, siyah ince çoraplar ve siyah bir çift bot vardı. Kampüste bir rutin haline gelen afiş çalışmamızı yapıyorduk. Ben afişleri duvara dayıyordum, arkadaşım koli bandı ile yapıştırıyordu. Artık birbirimize aşına olduğumuz güvenlikler az ötemizde bizi izleyip sohbet ediyorlardı. Tuhaf bir şeyler olacağı belliydi. O güvenlik görevlileri, benim için her daim yok hükmündeydi. Yoktular yani. Çünkü bana göre, onlara inanan kimse yoktu. Pan diye bir Tanrı vardı bir zamanlar, neden öldü biliyor musunuz? Kendisine inanan son kişi de

yok olunca öldü. Ona inacak kimse kalmayınca öldü. Çünkü inanılmamamın böyle yok edici ve öldürücü bir etkisi vardır. İşte o güvenlik görevlileri de benim için ölüydü çünkü onlara inanan kimse yoktu. Şöyle bir cümle duydum sonra: Bırak abi ya, orospu bu zaten. Arkadaşım beni dürttü ve baksana sana diyor resmen, dedi. İşte o an, o cümleyi sadece benim duymamış olduğumu anladım. Hayatımda ilk kez birisinden böyle bir laf işitiyordum. Nutkum tutuldu, ne yapacağımı bilemedim. Ellerim aniden çoğaldı sanki, nereye koyacağımı bilemedim. Arkadaşlarım çoktan bir yaygara koparmışlardı. Bense duruyordum.”

“Sonra ne oldu peki?”

“Sonra ben Pan oldum. Biri çıkıp geldi ve kendini peygamber ilan etti. Ona değil, bana inanacaksınız, dedi. Yani beni öldürmeye niyetlendi. Bana inananlar azaldı, onlar azaldıkça ölüm yaklaştı. Bildik hikayelere pekala yeni bir son yazılabilir, diye düşündüm. Yeni bir son yazarken ne renk bir elbise giymeli, itiraf etmeliyim ki buna karar vermek çok kolay olmadı. Yaptığım her şey, yeni bir son yazabilmek içindi. Bu sonda ölen ben değil, lağım ağızları köpürenler olacak çünkü.”

“Yaptığınız rezilliklere kadınları alet etmeyin bari. Sanki dünyanın bütün kadınları işi gücü bırakmış, sizin gibi kendini bilmezler tarafından kurtarılmayı bekliyor! Elli kilo geliyor musun sen tartıda, bu halinle kadınları kurtaracaksın öyle mi? Sizi yetiştirenler utanıyordur şimdi. O analar, o nineler böyle had bilmez miydi?”

Kadına şiddet, taciz ve tecavüz davalarında sanık lehine aldığı kararlarla ve iyi hal indirimleriyle gündeme gelen ceza hakimini kaçırıp, üç gün sonra boynuna astıkları bir kağıtla serbest bırakan bir grup kadın gözaltına alındı. Sorgulanan kadınlar, onları alaya alan ve yaptıkları her şeyi küçümseyen erkeklere bir ders verme amacı güttüklerini, bu süre içinde görünmez olmadıklarını tüm herkese göstermek istediklerini, söylediler. Hakimin boynuna asılı kağıtta ise şunlar yazıyordu: Bize bir hayat borçlusunuz. Gülmeyin, özür dileyin!



Bizlerden önce selam duran ağaçlar bizden sonra da orada olacaklar, kök salacaklar, binlerce türe yuva olacaklar. Bizler küreselleşen dünyayı, çevre bilinciyle ele alarak, ticari amaçla yapılan her türlü katlediş öyküsüne dur diyebilecek bir gücü elimizde barındırmak zorundayız.

Kaz Dağları'nın Üstü Altından Değerlidir!

Aylin & Gizem

Yüz yıllardır süregelen bir zulüm artık görmezden gelemeyeceğimiz bir noktaya taşındı. On binlerce ağacın katledilmesi, kuşların sessizleşmesi, ağaçların yerini kara toprağın alması...

Yeni değil, dediğimiz gibi binlerce yıldır süregelen bir katletme politikası bu. Nefeslerimizin kesildiğini anlamak, onlarca hayvan türünün yuvasını elinden aldığımızı bilmek, geleceğimizi rant uğruna satmak, sevgisizlikle harmanlanmış bu dünyanın çivisini çıkarmak.... Canavarlaşmış kapitalizmin eline bıraktığımız doğanın intikamının acı olacağını unutarak bu zulmü yapanlara alkış tutmak...

Artık öyle olmayacak!

Doğa insan kutuplaşması, güçlü ve zayıf ikililiğini barındırırken, güçlü olan güçsüzü sömürüyor, baskıyla hükmediyorsa, işte burada doğa ve kadının yaklaşmasının yadsınamaz bir gerçek olduğunu vurgulamak gerekiyor. Kapitalizmin doğayı tahakküm altına alışı, ataerkinin kadın bedenini ve emeğini tahakküm altına alışı oldukça benziyor. Hatta ondan besleniyor.

Bu noktada bizlere kapitalist ve ataerkil sistemin doğaya verdiği zarara eylemsel bir mücadeleyle baş kaldırmak düşüyor. Hatta eylemselliğin kitlesel bir hal almasını elzem kılıyor. Bu kurumsallaşmış zulmü artık ötelenemeyecek bir gerçek olarak kabul edip, her ağaca her canlıya teker teker sarılmak gerekiyor.

Bizlerden önce selam duran ağaçlar bizden sonra da orada olacaklar, kök salacaklar, binlerce türe yuva olacaklar. Bizler küreselleşen dünyayı, çevre bilinciyle ele alarak, ticari amaçla yapılan her türlü katlediş öyküsüne dur diyebilecek bir gücü elimizde barındırmak zorundayız.

Kaz Dağlarında neler oluyor?

Çanakkale Kirazlı köyü Balaban mevkiinde, Çanakkale halkının içme suyu havzasında, halkın, bilim insanlarının, yerel yönetimin itirazlarına ve devam eden dava sürecine rağmen maden çıkarılması için gereken ağaç kıyımı başlatıldı. 195 bin ağaç kesildi.

Çıkarılan maden siyanürle ayrıştırılacak. Çözündürme, çözültü ayrıştırma ve atık havuzu aşamalarının herhangi birinde meydana gelecek sızıntı bölgedeki toprağı ve sonrasında yeraltı sularını kirletecek. Kaz Dağları'nı geri dönüşü olmayan bir ekolojik yıkıma sürükleyecek. Toprak, su, hava zehirlenecek. Kaz Dağları'nda ve çevresinde sağlıklı ve güvenli yaşamak mümkün olmayacak. Munzur Dağlarının tamamı, maden sahası ilan edildi. Salda Gölü, milleti ümmete çevirme hevesine kapılanlar tarafından, Millet Bahçesi olması için ihaleye çıkıyor. Hasankeyf, 12 Bin yıllık kültürel miras ömrü en fazla 50 yıl olacak Ilısu Barajı için sular altında bırakılmak isteniyor. Kaz Dağları'nın doğası maden arama faaliyetleri yüzünden

katlediliyor.

*"Eyvah şiirler azalmış,
Günümüz perişan,
Yanıyor içimizdeki koskoca orman."*

Kaz dağlarının altı da üstü de bizim

26 Temmuz'da Çanakkale Belediyesi öncülüğünde maden şantiyesinin yakın bir alanına kamp kurularak "Su ve Vicdan" nöbetleri başlatıldı. Türkiye'nin birçok yerinden Kaz Dağları için dayanışma çağrıları çığ gibi büyüyor. Nöbet alanı, 2013'te Taksim'de başlayan Gezi Parkı Direnişi'ni andırıyor. İlk pankartlar eylemcilerin korumaya çalıştığı ağaçlara asılmış: "Ormanlar madencilerin değil, sınıclıların", "Her ağacı tek tek savunacağız", "Altın'cı filo, Çanakkale'yi terk et..."

Açık alanın dört bir yanında çadırlar kurulu. Ortak alanda ise yemek yeme yerleri, banklar, gölgelikler var. "Sosyal Market"te köylülerin getirdiği domates, biber ve salatalıklar ikram ediliyor. Çay kazanı her saat kaynıyor.

Evet yüz yıllardır, kapitalist sanayileşme başladığından bu yana gerçekleşen doğa yıkımı, atmosfere sera gazları salınımı, toprakları, suları zehirleme süreci giderek hız kazanıyor. Fakat artık o kadar kolay hareket edemiyorlar. Çünkü karşılarında doğayı ve yaşamı savunan on binlerce insan var.

Yazdıkça Yakınlaşalım

“Yazar, kendi kendisinin ebesidir.” demiş Leyla Erbil.

*Az ya da çok yazan her kadın bilir o sancılı süreçleri...
Parçaları, o parçalar birleşince ortaya çıkan bütünü.
Elimize doğuşunu sayfaların. Kim bilir, gecenin
ilerleyen saatlerinde ya da öfkeli veya hüznü
anlarımızdan birinde nasıl da sarılıyoruz kaleme.
Nasıl da karalıyoruz hızlıca, öfkeyle. Yazdıkça acımızı
paylaşıyor gibiyiz o boş sayfalarla...*

*Fakat çoğunlukla bize ait kalıyor yazdıklarımız, ya da
alelade bir çöp kutusunda veriyor son nefesini. Oysa
ne çok ihtiyacımız var hala, kadınların duyguları,
hissettikleri, yaşadıkları hakkında bilgiye...*

*Biz anlarımızda ortaklaşırız, yaralarımızda, neşemiz
ve isyanımızda. Yazdıkça yayılır deneyimler. İçimizde
tutmayıp yazınca ortaya koymuş oluruz aslında. Artık
hep birlikte bakarız yazdığımıza. Kağıttan bir el olur
da okşar başımızı yazdıklarımız.*

*Yazma yolculuğuna henüz çıkmış sayılırız ama
biliyoruz, kalemi eline alan her kadın güçleniyor.
Yazmak, özgürlüğe yakınlaştırıyor. Şimdi istiyoruz
ki yazılarımızdan ince bir yeşil dal yaratıp uzatalım
birbirimize.*

*Yastık altında sakladığın bir defterle başlar her şey...
Onlarla ne yapacağını, nasıl baş edeceğini bilemezsin.
Biz biliyoruz. Yazan kadınlar çoğalsın istiyoruz.*

*Deneme, kitap ve film eleştirisi, bilimsel araştırma,
öykü, çeviri, şiir ve anlatılarınızı bizimle paylaşın biz
de tüm kadınlarla paylaşalım.*

*Yazalım diye her şey. Yazdıkça kendimizi bulalım diye.
Birbirimizi bulalım diye. Yazalım kadınlar; erkekler ne
der diye düşünmeden yazalım.*

